

WUNLUMBOLO SƐWƐ shyen woo

SƐWƐ wi nawa senre

Wunlumbolo sƐwƐ shyen woo wi yen na para na kee yege Zhuda tara wunluwo naa Izirayeli tara wunluwo po senre n, to nda ti le wa wunlumbolo sƐwƐ kongbanna wi ni we. Wunlumbolo sƐwƐ paà wi kon shyen, katugu wi saa ya ko selege sƐwƐ na pe ma migi wi nungba ni.

Wunlumbolo sƐwƐ shyen woo wi senre ti kon ma yiri konsaga shyen.

Wa wi konsaga kongbanna ki ni (1-17), Izirayeli wunluwo pila kon shyen yege nga na ko senre to ti yen na yuun na kee bere. Izirayeli tara, to nda ti yen yonloparawa kamege kee wunluwo we, Asiri tara fenne paà pan ma ye wa ti ni, mari ton munga; ko la pye, a yele cenme koloshyen naa nafa ma yiri shyen (722) toro na Zhezu wi fa se. Paà wunluwo cagbogo Samari ki tongo, ma ca woolo pe koli ma kari pe ni wa Asiri tara.

Wa sƐwƐ wi konsaga shyen wogo ki ni (18-25), yonloparawa kalige kee wunluwo po la fanna ta ma yere fo ma saa gbɔn wagati na Babiloni tara wunlunana Nebukanezari wila kaa pan ma ye wa ti ni, mari ton munga; ko la pye, a yele cenme kangurugo naa nafa tijere ma yiri kogoloni (586) toro na Zhezu wi fa se. Paà Zheruzalemu cagbogo ki tongo pew, ma ca woolo pe legere yigi kulolo, ma kari pe ni wa Babiloni

tara. Eɛn fɔ wa ki wagati ngbaan wi kosaga yeri, a Babiloni tara fenne pè si yenle ki na ma wunluwɔ ɲa pàa yigi ma kari wi ni wi wɔ wa kaso.

Wunlumbolo sewe shyen woo wi yen naga nari we na, yingi na pàa si Izirayeli tara naa Zhuda tara ti tongo. Ali maga ta Yenɲele yon senre yofenne pe legere la pye na leele pe yeregi, leele wele, konaa wunlumbolo poro tende, pàa je mbe taga Yenɲele li na ma saa na yarisunndo ta yege gbogo. Zheruzalemu ca ki tolo li yen jologo kagbogolo ngele kè Yenɲele woolo pe ta, lo la nunɲba. Sewe wi yen naga yege yuun we kan fo: «Ki kagala ke ni fuun kàa pye, katugu Yawe Yenɲele làa nawa ngban Zheruzalemu ca woolo naa Zhuda tara woolo pe ni» (2 Wunlu 24.20).

Sewe wi yen ma koonlo yege nga na

Zhuda tara naa Izirayeli tara wunlumbolo pe kala 1-17

Yenɲele yon senre yofɔ Eli wo naa wunlunana Ahaziya pe kala 1

Elize wila pye Yenɲele yon senre yofɔ 2.1-8.15

Izirayeli tara wunlumbolo punɲo woolo naa Zhuda tara wunlumbolo pele ni 8.16-16.20

Juguye pàa ya Samari ca ki ni 17.1-41

Zhuda tara wunlumbolo punɲo woolo pe kala 18-25

Ezekiyasi wi wunluwɔ konaa Asiri tara fenne pe panga mbe to wi tara ti na 18-20

Manase naa Amɔ pe wunluwɔ sanga 21.1-26

Wunlunana Zhoziyasi wila Yenɲele li lasiri sewe wi kara mee kanɲguwa le wa tara ti

ni 22.1-23.30
 Zhuda tara wunlumbolo punḡo woolo wele
 23.31-24.20
 Zheruzalemu ca ki tḡngḡwḡ 25.1-30

ZHUDA TARA NAA IZIRAYELI TARA WUNLUMBOLO PE KALA

1-17

*Wunlunaḡa Ahaziya wi kapeḡe
 naa wi yama kala*

¹ Wunlunaḡa Ashabu wi kuḡḡolo, a Mowabu cenle woolo pè si yiri ma je Izirayeli woolo pe na.

² Ma si yala, pilige ka, Izirayeli tara wunlunaḡa Ahaziya wila pye wa wi sanḡgazo yumbyḡ wa ni wa Samari ca, a wì si kaa yiri wa fenḡtiri wi ni ma to, mēē wi yēē weleḡe fḡ jēḡē. Kona, a wì si leele tun, ma pe pye fḡ: «Ye kari ye sa Ekiron† ca yarisunḡo Baali Zebubu† ki yewe na kaa pye mi yaa sagala ki yama mba pi na.»

³ Èen fḡ, a Yawe Yenḡele li mēreḡe wì si pan maga yo Tishibe ca fenne nana Eli wi kan, ma yo fḡ: «Yiri ma sa Samari ca wunlunaḡa wi pitunmbolo pe fili wa konḡ ma pe pye fḡ: «Ki cen Yenḡele lo la li woro laga Izirayeli tara ti ni, fḡ a yè yiri na kee sa Ekiron ca yarisunḡo Baali Zebubu ki yewe wi le?»

---

† 1:2 1.2: Ekiron ca kila pye Filisiti tara fenne poro wogo, ki mbaa we culo nafa taanri yon ko na Zheruzalemu ca ki ni. † 1:2 1.2: **Baali Zebubu mēḡe ki kḡḡo wowi ḡa tishonḡo ti tafḡ. Ki mēḡe paa ki kan Ekiron ca yarisunḡo ko yeri, mbe ta mbaa tēḡe ki na, ko ḡga paa pye na yinri wunluwḡ pyḡ Baali.**

⁴ Ki kala na, pa Yawe Yenḡeḡe li yo yeen fo: <Ma yen ma sinle yama sorondo nda na, ma se yiri wa ti na, katugu ma yaa ku kaselege.> »

Ko punḡo na, a Eli wi si kari.

⁵ A pitunmbolo pè si songoro ma pan Ahaziya wi korogo. A wi si pe yewe ma yo fo: «Yinḡi na, a yè si songoro ma pan fyaw?»

⁶ A pè suu yon sogo ma yo fo: «Naḡa wa wi pan ma fili we ni, meḡ yo fo: <Ye songoro ye kari wa wunlunaḡa ḡa wi ye tun wi yeri, yoo pye fo: Pa Yawe Yenḡeḡe li yo yeen fo: Ki cen Yenḡeḡe lo la li woro laga Izirayeli tara, fo a mà leele torogo pe sa Ekiron ca yarisunḡo Baali Zebubu ki yewe ke? Ki kala na, ma yen ma sinle yama sorondo nda na, ma se yiri wa ti na, katugu ma yaa ku kaselege.> »

⁷ A Ahiziya wi si pe yewe ma yo fo: «Naḡa ḡa wi pan ma ye fili maga senre nda ti yo ye kan, wi cenlomo pi yen mele?»

⁸ A pè suu yon sogo ma yo fo: «Yaayogo ka sire yaripogo kila pye ki naḡa wi na, naa selege kurusijara ni wuu po wa wi sennḡ.» Kona, a Ahaziya wi sho fo: «Tishibe ca fenne naḡa Eli wowi†.»

*Wunlunaḡa Ahaziya
wila leele torogo
pe sa Eli wi yigi wi kan*

---

† **1:8 1:8:** Nga ki yo fo: *Yaayogo ka sire yaripogo kila pye ki naḡa wi na*, Eburuye senre ti ni ki mbe ya logo fo ki naḡa wila pye sire ni. Ki laga ḡa ki yaa pye ki yen na para naḡa wi yaripogo ko senre na. Zhan Batisi wi yee powo pila yiri jenri Yenḡeḡe yon senre yofa Eli wi korogo; Mati 3.4; Maki 1.6.

⁹ Kona, a Ahaziya wì si malingboonlo to wa torogo, ña wi yen malingboonlo nafa shyen ma yiri ke ngbelege go na, wo naa wi lenambala nafa shyen ma yiri ke pe ni, ma yo pe sa Eli wi yigi. A ki malingboonlo to wì si kari, mɛɛ saa Eli wi ta wi yen ma cen wa yanwiga ki go na, ma suu pye fɔ: «Yenɲele lere, wunlunaña wì yo ma tigi ma kari wa.»

¹⁰ A Eli wì si malingboonlo to wi yon sogo ma yo fɔ: «Na kaa pye mi yen Yenɲele lere, kason mbe yiri wa naayeri koon sogo mboro naa ma lenambala nafa shyen ma yiri ke pe ni.» Le ki yongolo nunɓa ke ni, a kason si yiri wa naayeri ma tigi ma malingboonlo to wo naa wi lenambala nafa shyen ma yiri ke pe sogo.

¹¹ A Ahaziya wì si malingboonlo ngbelege to wa yegɛ torogo naa wi lenambala nafa shyen ma yiri ke pe ni wa Eli wi yeri. A ki malingboonlo to wì si saa Eli wi pye fɔ: «Yenɲele lere, wunlunaña wì yo ma fyeele ma tigi ma kari wa.»

¹² A Eli wì suu yon sogo ma yo fɔ: «Na kaa pye mi yen Yenɲele lere, kason mbe yiri wa naayeri koon sogo mboro naa ma lenambala nafa shyen ma yiri ke pe ni.» Le ki yongolo nunɓa ke ni, a kason kì si yiri wa naayeri ma tigi ma malingboonlo to wi sogo wo naa wi lenambala nafa shyen ma yiri ke pe ni.

¹³ A Ahaziya wì si nuru ma malingboonlo ngbelege to taanri woo torogo naa wi lenambala nafa shyen ma yiri ke pe ni. Naa ki malingboonlo to wila ka saa gbɔn wa Eli wi tanla, a wì si kanɲguuro kan wi nogo maa yenri, ma yo fɔ:

«Yenɲele lere, mila ma yenri, maga yaga na yinwege konaa ki leele nafa shyen ma yiri ke mbele pe yinwege ki kala li gbogo ma yeri.

¹⁴ Migi jen fo kason yiri wa naayeri ma malingboonlo teele konɲanmbala shyen pe sogo, poro naa pe lenambala nafa shyenzhyen ma yiri ke ke pe ni. Een fo koni, mila ma yenri, maga yaga na yinwege ki kala li gbogo ma yeri.»

¹⁵ Kona, a Yawe Yenɲele li merege wi si Eli wi pye fo: «Tigi ma pinle wi ni ma kari. Maga ka fyɛ.» A Eli wi si tigi ma pinle wi ni ma kari wa wunlunaja wi yeri.

¹⁶ Naa paà ka saa gbɔn wa, a Eli wi si wunlunaja wi pye fo: «Pa Yawe Yenɲele li yo yɛɛn fo: «Mà leele tun pe sa Ekiron ca yarisunngo Baali Zebubu ki yewe ndɛɛ Yenɲele la woro laga Izirayeli tara pe sali yewe. Ki kala na, ma yen ma sinle yama sorondo nda na, ma se yiri wa ti na, katugu ma yaa ku kaselege.» »

Wunlunaja Ahaziya wi kunwo

¹⁷ Kona, a Ahaziya wi si ku ma yala Yawe Yenɲele li senre nda laa yo Eli wi kan ti ni. Pinambyo sila pye wi yeri, ki pye ma, a wi nɔsepyo lenaja Yoramu wi si cen wunluwo pi na wa wi yonlo. Kila pye Zhuda tara wunlunaja Zhozafati wi pinambyo Yoramu wi wunluwo pi yele shyen wolo lo ni.

¹⁸ Ahaziya wi kapyegele sanngala konaa kagala ngele wila pye ke yen ma yonlogo wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

2

Yenñeɛ làa Eli wi ɛ ma kari wi ni wa yenñeɛ na

¹ Yawe Yenñeɛ làa Eli wi ɛ tifeɓinjolo la ni ma kari wi ni wa yenñeɛ na sanga ŋa ni, kila yala Eli wo naa Elize wi ni pàa pinle ma yiri wa Giligali ca na kee.

² Kona, a Eli wì si Elize wi pye fɔ: «Ki yaga ma koro laga, katugu Yawe Yenñeɛ lilan tun fɔ wa Beteli ca.»

A Elize wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Yawe Yenñeɛ na yinwege wolo li mɛɛɛ ki na, konaa mboro jate mbɔɔn ta yinwege na, mi se laga ma na.» Kì kaa pye ma, a pè si pinle ma kari wa Beteli ca.

³ Yenñeɛ yɔn senre yofenne pe fɔrɔgofenne mbele pàa pye ma cɛn wa Beteli ca, pè si yiri ma saa Elize wi fili, ma suu pye fɔ: «Yawe Yenñeɛ li yaa ma tafɔ wi ɛ mbe kari wi ni wa yenñeɛ na nala, ma sigi jen le?»

A Elize wì si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Ee, m̀gi jen fun. Ɛɛn fɔ yoro mbe pyeri san.»

⁴ A Eli wì si Elize wi pye naa fɔ: «Mi yen nɔɔ yenri, ma koro lagame, katugu Yawe Yenñeɛ lilan tun wa Zheriko ca.»

Ɛɛn fɔ, a Elize wì suu yɔn sogo naa, ma yo fɔ: «Yawe Yenñeɛ na yinwege wolo li mɛɛɛ ki na konaa mboro jate mbɔɔn ta yinwege na, mi se laga ma na.» Kì kaa pye ma, a pè si pinle ma kari wa Zheriko ca.

⁵ Yenñeɛ yɔn senre yofenne pe fɔrɔfenne mbele pàa pye ma cɛn wa Zheriko ca, pè si fulo Elize wi tanla maa pye fɔ: «Yawe Yenñeɛ li yaa

ma tafɔ wi ɛ nala mbe kari wa yɛnɲɛɛ na, ma sigi jɛn lɛ?»

A Elize wì si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Ee, mìgi jɛn fun. Ɛɛn fɔ, yoro mbe pyeri san.»

⁶ A Eli wì si Elize wi pye naa fɔ: «Mi yɛn nɔɔ yɛnri, ma koro lagamɛ, katugu Yawe Yɛnɲɛɛ lilan tun wa Zhuriden gbaan wi yɔn na.»

Ɛɛn fɔ, a Elize wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Yawe Yɛnɲɛɛ na yinwege wolo li mɛgɛ ki na konaa mboro jate mbɔɔn ta yinwege na, mi se laga ma na.» A pe shyɛn pè si pinlɛ ma konɔ li ɛ na kee.

⁷ Yɛnɲɛɛ yɔn sɛnrɛ yofɛnnɛ pe fɔrɔgɔfɛnnɛ pe ni, a lere nafa shyɛn ma yiri kɛ si ɛ ma taga pe punɔgo na, ma saa yere pe yɛsinmɛ na, ma lali pe ni jɛnri. A Eli naa Elize wi ni pe shyɛn pè si saa yere wa Zhuriden gbaan wi yɔn na.

⁸ Kona, a Eli wì suu derigbɔgɔ ki wɔ maga mìgi, mɛɛ gbaan wi tɔnmɔ pi gbɔn ki ni, a pì si kɔn shyɛn. A pe shyɛn pè si tanga tawara na ma gbaan wi kɔn ma yiri.

⁹ Naa pàa kaa gbaan wi kɔn ma yiri, a Eli wì si Elize wi pye ma yo fɔ: «Ɔga maa jaa mbe pye ma kan, ki yɛnri na yeri sannì Yawe Yɛnɲɛɛ li sa pan lilan ɛ na ma tanla.»

A Elize wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Mi yɛn nɔɔ yɛnri, ma ti yinne na li yɛn ma ni, li si shyɛn mbe ye na ni†.»

---

† 2:9 2:9: Kìla pye faa wa Izirayeli tara ti ni, pe kaa jaa mbe korɔgo ki li, pinambyo lɛrɛfɔ wo ma daga mbe tasaga shyɛn ta wa korɔgo ki ni. Mbe yala shɛrɛgɛ kono li ni, Elize wila pye Yɛnɲɛɛ yɔn sɛnrɛ yofɔ Eli wi pinambyo lɛrɛfɔ. Wila pye naga yɛnri Eli wi yeri mbe cɛn wa wi yɔnlɔ; Dete 21.17.

¹⁰ A Eli wì suu pye fɔ: «Yaraga nga mà yenri, ki pyewe pi yen ma ngban. Eɛn fɔ na Yenɲele li ka ka pan mbanla le na ma tanla wagati ɲa ni, na maga na yan karisaga, kona nga mà yenri ki yaa pye ma kan. Eɛn fɔ, na mɛɛ na yan karisaga, ki se pye ma kan.»

¹¹ Ma pe ta paa tanri na para na kee, pe mbe ka wele, mɛɛ malaga gbɔnwotoro kason woo yan, ɲa shɔnye kason woolo la pye naa tilele, a pè si pan ma ye pe sɔgɔwɔ ma pe laga pe yɛɛ na. A tifelinjolo là si pan ma Eli wi le ma kari wi ni wa yenɲele na.

¹² A Elize wi nɛɛ wi wele wila kee, nɛɛ gbele na yuun fɔ: «Na to, na to, mboro ɲa màa pye fanɲga ni, paa Izirayeli woolo pe malaga gbɔnwotoroye naa pe shɔn lugufenne pe yen!» Ko punɲo na, Elize wii Eli wi yan naa. A wì suu yɛɛra yaripɔɔ ti yigi mari walagi shyen yɛsanga ki kala na†.

¹³ Kona, Eli wila wi derigbɔgɔ nga yaga, a kì to tara, a Elize wì sigi le. Ko punɲo na, a wì si sɔngɔɔ ma saa yere le Zhuriden gbaan wi yon na.

¹⁴ Eli wi derigbɔgɔ nga kila to, Elize wì sigi tɛgɛ ma tɔnmɔ pi gbɔn ma sho fɔ: «Yawe Yenɲele, Eli wi Yenɲele li yen se yeri?» Elize fun wila tɔnmɔ pi gbɔn, a pì kɔn shyen ma pa yaga kee nga na, a pà koro kee nga na. A Elize wì si tanga ma toro.

¹⁵ Yenɲele yon sɛnrɛ yofenne pe fɔɔgɔfenne mbele paa pye wa Zheriko ca, pè si Elize wi yan wa pe yɛɛ yɛgɛ, mɛɛ pe yɛɛ pye fɔ: «Yinne na làa pye Eli wi ni, lo li ye Elize wi ni.» A pè si kari ma

---

† 2:12 2.12: 2 Wunlu 13.14

saa wi fili, mɛɛ foli ma pe yɛrɛ ti jiile wa tara wi yɛgɛ sɔgɔwɔ maa gbɔgɔ.

¹⁶ A pɛ suu pye fɔ: «Wele, woro mbele ma tunmbyeele, lenambala kotogofenne nafa shyen ma yiri kɛ yen laga we ni. Ki yaga pe kari pe sɔɔn tafɔ wi lagaja ma kan. Kana Yawe Yenɲɛlɛ li yinne lùu lɛ ma saa wi wa yanwiga ka go na nakoma yanwira sɔgɔwɔ pa ni.»

A Elize wì si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Ayoo, yaga ka pe torogo wa.»

¹⁷ Ɛɛn fɔ, a pɛ si yanra senre nunɲba ti na, fɔ a Elize wì saa yenlɛ, mɛɛ pe pye fɔ: «Ye pe torogo.» Kona, a pɛ sigi nambala nafa shyen ma yiri kɛ pe torogo, a pɛ saa Eli wi lagaja ma saa gbɔn fɔ piliye taanri, pe suu yan.

¹⁸ A pɛ si sɔngɔrɔ ma pan Elize wi kɔrɔgɔ wa Zheriko ca, maga ta wi yen wa bere. A wì si pe pye fɔ: «Mila ki yo ye kan ma yo yaga ka kari wa.»

Elize wila Zheriko ca tɔnmɔ pi pye kpoyi

¹⁹ Pilige ka, a Zheriko ca woolo pɛ sigi yo Elize wi kan fɔ: «We ca ki cɛnsaga ki yen ma yɔn paa yɛgɛ ɲga na na tafɔ ma yen naga yaan we. Ɛɛn fɔ, ki tɔnmɔ pi woro ma yɔn, ki tara fun ti woro ma tanla.»

²⁰ A Elize wì si pe pye fɔ: «Ye pan yanla kan tasa kpakpalakpa fɔnɲɔ ni, ye kɔ le wa wi ni.» A pɛ si pan maa kan wi yeri.

²¹ Kona, a Elize wì si yiri ma kari wa laga ɲga pulugo ki yen, ma saa kɔ wi wa wa tɔnmɔ pi ni, mɛɛ yo fɔ: «Ɔga Yawe Yenɲɛlɛ lì yo ki ɲga fɔ:

«Migi tɔnmɔ mba pi pye kpoyi. Pi se ya mbe lere gbo naa, pi se si tara ti kan ti pen naa†.» »

²² Kona, a tɔnmɔ pì si kannga ma pye kpoyi fɔ ma pan ma gbɔn nala, ma yala senre nda Elize wila yo ti ni.

*Beteli ca piile
pèle la Elize wi tɛgɛɛ*

²³ A Elize wì si kaa yiri wa Zheriko ca na kee wa Beteli ca. Maa ta wa konɔ wila kee, a lefɔnmbɔlɔ pèle si yiri wa ca ki ni ma pan na tɛgɛ wi na, na yuun fɔ: «Ta kee wa, yumbɛgɛ fɔ; ta kee wa, yumbɛgɛ fɔ.»

²⁴ A Elize wì si kannga ma pe wele, mɛɛ pe danga Yawe Yenɲele li mɛgɛ ki na. A cenre urusiye shyen si yiri wa kɔlɔgɔ ki ni, ma to ki lefɔnmbɔlɔ nafa shyen ma yiri shyen pe na, ma pe kɔɔnɔ yuroyuroyuro.

²⁵ A Elize wì si yiri le ma kari wa Karimeli yanwiga ki na, ko punɔgo na, a wì si sɔngɔɔ ma kari wa Samari ca.

3

Izirayeli tara wunlunaɲa Yoramu wi sanga

¹ Zhuda tara wunlunaɲa Zhozafati wi wunluwɔ pi yeɛ ke ma yiri kɔlɔtaanri wolo li ni, a Ashabu pinambyɔ Yoramu wì si cen wunluwɔ pi na Izirayeli tara ti go na. Pa wila pye ma cen wa Samari ca. Yeɛ ke ma yiri shyen wila pye wunluwɔ pi na.

---

† **2:21 2.21:** Nga ki yo fɔ: *Pi se si tara ti kan ti pen naa, sɛwɛɛɛɛ pele ni, pègɛ yɔnɔgɔ ma yo fɔ: Pi sege kan yaayoro naa senweele paga kaa siin.*

² Nga ki yen kapege Yawe Yenhele li yegɛ na, ko wila pye. Eɛn fɔ, wi kapege ki sila wi to naa wi nɔ pe wogo ki bɔ, katugu wi to wila sinndelege nga yerege yarisunngo Baali ki mege ni, wila ki jaanri maga wɔ wa†.

³ Eɛn fɔ Nebati pinambyɔ Yerobowamu wila kapege nga pye ma ti a Izirayeli woolo pɛ kapege pye, ko kapege cɛnlɛ nunɗba ko wila koro na piin. Wi sila yenle mbe laga ki na.

Izirayeli woolo paa malaga gbɔn
Mowabu cɛnlɛ woolo pe ni

⁴ Mowabu tara wunlunaɗa Mesha wila pye simbaala korofɔ. Kila pye yeɛ pyew simbapɛnɛ yirifɔnmbɔlɔ waga cɛnmɛ (100 000), naa simbapɛnɛ waga cɛnmɛ (100 000) konaa pe sire nda pɛ kɔn to wila pye na kaan Izirayeli tara wunlunaɗa wi yeri wi nizara sɔnngo.

⁵ Eɛn fɔ Ashabu wi kungɔlɔ, a Mowabu tara wunlunaɗa Mesha wɛ si yiri ma je Izirayeli tara wunlunaɗa Yoramɛ wi na.

⁶ Kona, a wunlunaɗa Yoramɛ wɛ si yiri wa Samari ca ma saa Izirayeli tara malingbɔɔnlɔ pe ni fuun pe jiri.

⁷ A wɛ si yiri mɛɛ leele tun wa Zhuda tara wunlunaɗa Zhozafati wi yeri ma yo fɔ: «Mowabu tara wunlunaɗa wɛ yiri ma je na na, ma mbe yenle mbe pinle na ni we sa malaga gbɔn Mowabu cɛnlɛ woolo pe ni le?»

A Zhozafati wɛ suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Mi yaa pinle ma ni mbe kari. Mi naa mboro ni we yen leele nunɗba, na woolo poro naa ma woolo pe ni

† 3:2 3.2: 1 Wunlu 16.33

pe yen nunḡba, na shonye poro naa ma shonye pe ni pe yen yaraga nunḡba.»

⁸ A Zhozafati wì suu yewe naa ma yo fɔ: «We yaa ka toro konɔ liliin mbe si sa to pe na?»

A Yoramu wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Pa we yaa ka toro wa Edomu tara gbinri konɔ li ni.»

⁹ Kì pye ma, Izirayeli tara wunlunaḡa, naa Zhuda tara wunlunaḡa konaa Edomu tara wunlunaḡa wi ni, pè si lɛ ma kari. Naa pàa kaa piliye kɔlɔshyen tangala tanga, a tɔnmɔ pì si kɔ leele pe yeri; tɔnmɔ sila ta fun yaayoro nda tìla pinlɛ pe ni tì kan.

¹⁰ Kona, a Izirayeli tara wunlunaḡa wì sho fɔ: «E, Yawe Yenḡelɛ li woro wunlumbolo taanri mbele we yeri, mbe pan mbe we le Mowabu cɛnlɛ woolo pe kɛɛ win!»

¹¹ Ɛɛn fɔ, a Zhozafati wì si yewe ma yo fɔ: «Yawe Yenḡelɛ li yɔn sɛnrɛ yofɔ wa woro laga, ḡa wi mbe ya Yawe Yenḡelɛ li yewe we kan?»

A Izirayeli tara wunlunaḡa wi tunmbyee wà sho fɔ: «Shafati pinambyɔ Elize ḡa wila pye na tɔnmɔ wuun Eli wi keyen yi na, wo wi yen laga†.»

¹² A Zhozafati wì sho fɔ: «Kì naḡa Yawe Yenḡelɛ li sɛnrɛ jate to wila yuun.» Kì pye ma, a Izirayeli tara wunlunaḡa, naa Zhuda tara wunlunaḡa konaa Edomu tara wunlunaḡa wi ni pè si kari wa Elize wi yeri.

¹³ A Elize wì si Izirayeli tara wunlunaḡa wi pye fɔ: «Yiḡi ki yen mi naa mboro we sɔḡwɔ?»

---

† **3:11 3:11:** Nga kì yo fɔ: *Elize ḡa wila pye na tɔnmɔ wuun Eli wi keyen yi na, ko kɔrɔ wo yen fɔ Elize wila pye Eli wi sagafo jennɛ.*

Kari ma soon to naa ma no pe Yenɲele yon senre yofenne poro yewe ni.»

A Izirayeli tara wunlunaɲa wi si Elize wi pye fo: «Ayoo, katugu woro wunlumbolo taanri mbele yeen, Yawe Yenɲele lo li we yeri mbe pan mbe we le Mowabu cenle woolo pe kee.»

¹⁴ A Elize wi sho naa fo: «Yawe Yenɲele na yinwege wolo konaa yawa pi ni fuun fo li mege ki na, lo na mi maa tunɲo piin li kan we, ndee ki pye Zhuda tara wunlunaɲa Zhozafati wo ja ma mila jate, mi se jen na yeege tege ma yeri, mi se si jen noo jate yere.

¹⁵ Een fo koni, ye pan ɲɔni gbɔnfo wa ni na kan.» Naa ɲɔni gbɔnfo wila kaa na ɲɔni wi gbɔn, a Yawe Yenɲele li fanɲga ki si ye Elize wi ni.

¹⁶ A Elize wi sho fo: «Pa Yawe Yenɲele li yo yeen fo: <Ye were legeɛ wo wa ki latege waga ɲga ki ni.> »

¹⁷ Katugu pa Yawe Yenɲele li yo yeen fo: «Ye se ka tifelege tinme ta, ye se si ka tisaga yan kila paan. Een fo ki latege ɲga ye yaa sigi yan ki yin tonmo ni. Ye yaa wo, yoro naa ye nere, naa ye simbaala naa sikaala konaa ye yaayoro sannda pyew ti ni.

¹⁸ Een fo, ko wogo ɲga ko woro yaraga ka Yawe Yenɲele li yeege na. Li yaa Mowabu cenle woolo pe le ye kee.

¹⁹ Pe cara nda fuun pe malaga sigemboro kan mari maga konaa pe cagboro nda fuun ti yen kagbogo yon, ye yaa ti ni fuun ti yaari. Ye yaa pe tire tiyɔnro ti ni fuun ti koonlo mberi jaanri, mbe pe puluyo yi ni fuun yi tonndo tara

ni mberi fanri, konaa mbe sinndεεre wa wa pe keεre konsara tiyɔnrɔ ti ni mberi jɔgɔ.»

²⁰ Ki goto pinliwε pi ni, wagati ɲa pe ma pinliwε saraga ki wɔ wi ni, pe mbe wele, mεε tɔnmɔ pa yan pì yiri wa Edomu tara yeri, ma pan ma wasege ki ni fuun ki yin.

²¹ Naa Mowabu cenle woolo pàa kaa ki logo ma yo fɔ wunlumbolo taanri paa paan mbe to pe na malaga ni, a pè si pe woolo mbele fuun pe yeε yɔn kila gbɔn mbe malaga gbɔn pe yeri konaa pe yegefenne pe ni yeε. A pè si kari ma saa yere wa pe tara kɔnlɔ li na.

²² Ki goto yirifaga ki na, naa Mowabu cenle woolo pàa kaa yiri sanga ɲa ni, kila yala yɔnlɔ kila yiri na yengεε wa tɔnmɔ pi ni. A pè si tɔnmɔ pi yan pì yanlaga paa kasanwa yen.

²³ A pè sho fɔ: «Kasanwa wi! Maga yiri wa, wunlumbolo poro pe pe yeε gbɔn tokobi ni ma pe yeε gbo. Koni Mowabu cenle woolo, yoo kari we sa pe san we pe keε yaara ti koli.»

²⁴ Ki pye ma, a pè si yiri ma kari wa Izirayeli tara malingbɔɔnlɔ censaga ki ni. Eεn fɔ, a Izirayeli woolo pè si yiri pe kɔrɔgɔ ma malaga gbɔn pe ni, fɔ a pè fe pe yeε. A Izirayeli woolo pè si pe puro ma saa ye wa Mowabu tara, ma pe gbo.

²⁵ A pè si Mowabu tara cagbɔrɔ ti jaanri. A pe ni fuun nunɲba nunɲba pè si sinndεεre wulo ma wa wa pe keεre konsara tiyɔnrɔ ti ni ma lagapyew ki tege sinndεεre ni. Pàa pe puluyo yi ni fuun yi tɔnndɔ mayi fanri, ma pe tire tiyɔnrɔ ti ni fuun ti kɔɔnlɔ mari jaanri; kaawɔ Kiri

Hareseti ca ko nunḡba kila koro pe sila to ki na. Eɛn fɔ malingbɔɔnlo mbele paa pye gbafuuro wafenne, pɛ si pan ma yere ma ca ki maga, mɛɛ ki gbɔn ma ya ki ni.

²⁶ Naa Mowabu tara wunlunana wila kaa ki yan malaga kɛ wɛ pe fanḡa ki na, a wɛ si malingbɔɔnlo tokobi fenne cɛnme kolɔshyen (700) lɛ ma taga wi yɛɛ na ma yo pe konɔ yenge wi kan fɔ sa gbɔn wa Edomu tara wunlunana wi na. Eɛn fɔ, pe sila ya mbege pye.

²⁷ Kɛ kaa pye ma, wi pinambyɔ konḡbanḡa ḡa wila daga mbe ka cɛn wunluwɔ pi na wa wi yɔnlo, a wɛ suu wɔ saraga sogowogo wa ca ki mbogo ki go na. Naa Izirayeli woolo paa kaa ki wogo ki yan ma, a kɛ si pe nawa pi ḡban pe na fɔ jɛḡɛ†. A pɛ si songɔɔ Mowabu tara wunlunana wi punḡo na, ma kari pe tara.

4

Elize wila nanḡunḡo fyɔnwo fɔ wa saga

¹ Yɛnḡɛle yɔn sɛnre yofenne pe fɔrɔḡofenne wa jo la pan Elize wi kɔrɔḡo, ma pan ma gbele maa yɛnri ma yo fɔ: «Na polɔ we, wo ḡa wila pye ma tunmbyee wɛ ku. Mboro jate maḡa jɛn ma yo ma tunmbyee wila pye na fyɛ Yawe Yɛnḡɛle li yɛḡɛ. Koonḡa wila penjara jin nana wa yeri, wo pan ma yo wi yaa na piile shyɛn pe yigi mbe sa pe pye wi kulolo.»

---

† **3:27 3:27:** Nga kɛ yo fɔ: *A kɛ si pe nawa pi ḡban fɔ jɛḡɛ*, kɛ sɛnre ti woro ma filige Eburuye sɛnre ti ni.

² A Elize wì si jẹlẹ wi pye fọ: «Yiṅgi mbe ya mbe pye ma kan? Yaraga ṅga ki yẹn ma yeri wa ma go, ki yo na kan.»

A jẹlẹ wì suu yọn sogo ma yo fọ: «Mi ṅa ma kulojọ, yaraga ko ka kpe woro na yeri wa na go, kaawọ sinmẹ cọpile nungba.»

³ Kona, a Elize wì suu pye fọ: «Kari ma sa leyaara yẹnri ma cenyẹenlẹ pe ni fuun pe yeri lẹgere. Mari yẹnri lẹgere.

⁴ Ko pungo na, ma sa ye wa ma go, mboro naa ma piile pe ni, ye kọro ti tọndọ ye yẹ na. Ma sila sinmẹ pi kanṅgi wa ki leyaara ti ni fuun ti ni; nda ka yin mari tẹge kanṅgaga na.»

⁵ A jẹlẹ wì si yiri le ma kari, mẹe saa ye wa go, wo naa wi pinambiile pe ni, ma go ki tọn pe yẹ na. A wi pinambiile pe nẹe leyaara ti kaan wi yeri, a wi nẹe ti yinni sinmẹ pi ni.

⁶ Naa leyaara ti ni fuun tìla kaa yin, a jẹlẹ wì suu pinambyọ wi pye fọ: «Leyaraga ka fulo laga na kan naa.» Eẹn fọ, a pyọ wì suu yọn sogo ma yo fọ: «Leyaraga ka yẹge woro wa naa.» Kona, a sinmẹ pì si yere.

⁷ A jẹlẹ wì si yiri ma saa ki yẹge yo Yẹnṅẹlẹ lere wi kan. A Yẹnṅẹlẹ lere wì sho fọ: «Kari ma sa sinmẹ pi pẹrẹ mọọ fọgọ ki tọn ki penjara ti ni. Nda ka koro, mboro naa ma pinambiile pe ni, yaa ye yẹe kala yọngọ ti ni.»

*Elize wìla Sunemu ca fenne jọ
wa pinambyọ yẹn maa yirige
wa kunwọ pi ni*

⁸ Pilige ka Elize wìla pye na toro wa Sunemu ca. Ma si yala, jẹlẹ yarijendẹ tafọ wà la pye wa

ki ca ki ni; a wo si Elize wi yenri ngbanga ma yo wi sa li wa wi go. Maga ɛ le ko pilige ko na, sanga o sanga Elize wi kaa toro le ki ca ki ni, wi ma yere le ma saa li wa jɛɛ wi go.

⁹ A jɛɛ wì si kaa wi pɔɔ wi pye fɔ: «Wele, mìgi jɛn ma yo ki naŋa ŋa wi maa toro laga we yeri sanga pyew, wi yen Yenŋɛɛ li lere kpoyi.

¹⁰ Ki yaga we yumbyɔ jɛɛɛ wa kan wi kan wa we sanŋgazo wi go na. We sinleyaraga, naa tabali, naa jɔngɔ konaa fitanla tɛgɛ wa wi kan. Pa kona wiga pan laga we yeri sanga o sanga, wi yaa wonlo wa wi ni.»

¹¹ Pilige ka, a Elize wì si kari wa Sunɛmu ca, mɛɛ saa ye wa ki yumbyɔ wi ni wa sanŋgazo wi go na ma sinɛ wa.

¹² A Elize wì suu tunmbyee lefɔnŋɔ Gehazi wi pye fɔ: «Kari ma sa ki Sunɛmu ca fenne jɔ ŋa wi yeri wa na kan.» A Gehazi wì si kari ma saa wi yeri wi kan. A jɛɛ wì si pan ma yere Elize wi yɛgɛ sɔgɔwɔ.

¹³ A Elize wì si Gehazi wi pye fɔ: «Ki yo jɛɛ wi kan fɔ wùu yɛɛ te maga kajɛŋgɛ ŋga ki ni fuun ki pye we kan. Koni yinŋi wila jaa we pye wi kan? Wila jaa we sa para wi senɛ na wunlunaŋa wi ni lee nakoma malingbɔɔnlo to wi ni?»

A jɛɛ wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Ayoo, mi yen ma cɛn yeyinŋge na laga na woolo pe sɔgɔwɔ makɔ.»

¹⁴ Kona, a Elize wì si Gehazi wi yewe ma yo fɔ: «Ki kaa pye yɛɛn, yinŋi we mbe ya pye wi kan?»

A Gehazi wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Wele, pinambyɔ woro wi yeri. Wi pɔɔ wi si ŋa wì ɛ makɔ.»

15 A Elize wì sho fɔ: «Wi yeri wa na kan.» A Gehazi wì suu yeri. A jɛɛ wì si pan ma yere le yeyɔngɔ ki na.

16 A Elize wì suu pye fɔ: «Yelapanna anmɛ yɛgɛ, ma yaa pinambyɔ yigi wa ma keyen yi ni.»

A jɛɛ wì sho fɔ: «Ayoo, na tafɔ, mboro ŋa Yenŋɛɛ lere, maga ka mi ŋa ma tunmbyee na fanla.»

17 Kona ki ni fuun, a ki jɛɛ wì si kaa kugbɔ ɛ ma pinambyɔ se ki yelapanna, ki wagati nunŋba wi ni, paa yɛgɛ ŋa Elize wila ki yo wi kan we.

18 Kona, a pyɔ wì si yiri ma ɛ. Pilige ka, a wì si yiri ma kari wi to wi korɔgɔ wa yarilire kɔnfenne pe tanla.

19 A wì si kaa fo ma gbele maa to wi pye fɔ: «Yeyi na go! Yeyi na go!»

A tofɔ wì suu tunmbyee lefɔnŋɔ wi pye fɔ: «Wi ɛ ma saa kan wi nɔ wi yeri.»

20 A tunmbyee wì si pyɔ wi ɛ ma saa wi kan wi nɔ wi yeri. Pyɔ wila koro ma cɛn wa wi nɔ wi kanŋguuro ti na, fɔ ma saa gbɔn yɔnlɔfugo ki na, mɛɛ ku.

21 Kona, a jɛɛ wì si lugu pyɔ wi ni wa sanŋgazo wi go na, ma saa wi sinŋge wa Yenŋɛɛ lere wi sinleyaraga ki na, mɛɛ kɔrɔ ki tɔn wi na ma yiri.

22 A wì suu pɔɔ wi yeri maa pye fɔ: «Mi yen nɔɔ yenri, maga yaga ma tunmbyee lefɔnŋɔ nunŋba torogo laga na kan konaa sofile nɔ nunŋba ni. Mi yaa kari fyaw wa Yenŋɛɛ lere wi yeri mbe pan.»

23 A wi pɔɔ wì suu yewe ma yo fɔ: «Yingi na, a ma nɛɛ kee wa wi yeri nala? Nala woro yevɔnŋɔ feti nakoma cɛnpilige.»

A jele wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Yaraga ka woro wa.»

²⁴ A jele wì si ti a pè sofile jongo ki taga sofile nɔ wi na. A wì si lugu ma cɛn, mɛɛ wi tunmbyee lefɔnɔ wi pye fɔ: «Ta fyɛɛɛ maa kee na ni. Na mi sigi yo ma kan mbe yo ma yere, maga ka yere na ni konɔ.»

²⁵ A jele wì si kari wa Yɛnɛɛɛ lere wi yeri wa Karimeli yanwiga ki na.

Naa Yɛnɛɛɛ lere wila kaa wi yan wa lege wila paan, a wì suu tunmbyee Gehazi wi pye fɔ: «Sunɛmu ca fɛnnɛ jɔ wi ɲa!

²⁶ Koni fe ma saa fili maa yewe ma yo fɔ: «Yingi kala yen wa? Ma polo wo naa ma pyɔ wi ni pe yen ngbaanla le?» » (A Gehazi wì si saa jele wi yewe).

A jele wì si Gehazi wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Ee, pe yen wa ngbaanla.»

²⁷ Naa jele wila ka saa gbɔn wa Yɛnɛɛɛ lere wi tanla wa Karimeli yanwiga ki na, a wì si tigi ma Yɛnɛɛɛ lere wi tɔɔɔ ti yigi. A Gehazi wì si fulo wi tanla na jaa mboo wɔnrɔgɔ mboo laga wa. Eɛn fɔ, a Yɛnɛɛɛ lere wì sho fɔ: «Wi yaga yɛw, katugu wi nawa pi yen ma tanga wi na, ma si yala Yawe Yɛnɛɛɛ ligi wogo ki lara na na, li sigi naga na na.»

²⁸ Kona, a jele wì sho fɔ: «Na tafɔ, mɪla yo mi yen na pinambyɔ jaa ma yeri le? Mi sila ki yo ma kan ma yo maga kanla fanla le?»

²⁹ A Elize wì si Gehazi wi pye fɔ: «Ma kurusijara wi pɔ wa ma sɛnnɛ, mala kanɲgala li lɛ ma kɛɛ, ma kari wa Sunɛmu ca. Na maga fili lere ni wa konɔ, maga kaa shari. Lere wa ka

soon shari fun, maga ka sho wi yeri. Na maga sa gbɔn wa, mala kanngala li taga wa pinambyo wi yegɛ ki na.»

³⁰ A pyo wi no wi sho fo: «Yawe Yenɲele na yinwege wolo li mege ki na konaa mboro jate mboon ta go na, mi se kari mboon yaga.» Kona, a Elize wi si yiri ma pinle wi ni ma kari.

³¹ Kila yala Gehazi wila keli pe yegɛ ma saa gbɔn wa. A wi si kanngala li taga wa pinambyo wi yegɛ ki na. Eɛn fo yaraga ko ka kpe sila pye. Pe sila magala logo. Pyo wi sila si tigile. A wi si songoro ma pan ma Elize wi fili, mee ki yo maa kan ma yo pyo wii yen mbe yiri.

³² Naa Elize wila ka saa gbɔn wa go sanga na ni, pyo wi gboo wila pye sinlesaga wa wi sinleyaraga ki na.

³³ Wi yengolo wa go, a wi si koro ki ton pe yee na poro leele shyen, mee Yawe Yenɲele li yenri.

³⁴ A wi si lugu wa sinleyaraga ki na ma sinle pyo wi na, maa yon ki taga pyo wi yon ki na, maa yengele ke taga pyo wi yengele ke na, konaa maa keyen yi taga pyo wi keyen yi na. Maa ta wila pye ma foli wa pyo wi go na, a pyo wi wire ti sigi le na weri.

³⁵ Ko pungo na, a Elize wi si yiri na yanriyanri wa go nawa, mee songoro ma saa sinle pyo wi na naa. Kona, a pyo wi si jiri ma saa ta jirisaga koloshyen, mee wi yengele ke yenge.

³⁶ A Elize wi si Gehazi wi yeri maa pye fo: «Kari ma sa Sunemu ca fenne jo wi yeri wa na kan.» A Gehazi wi si saa wi yeri. A jele wi si pan le Elize wi tanla. A Elize wi suu pye fo: «Ma pinambyo wi le!»

³⁷ A jẹlẹ wì si saa to Elize wi jẹgele, maa yẹge ki jiile wa tara maa gbogò, mée jẹn ma yiri maa pyò wi le ma yiri wi ni.

*Elize wìla yaakara nda
ti woro kaworo ta pye a ti tanla*

³⁸ Kona, a Elize wì si sòngòrò ma kari wa Giligali ca. Kìla yala ki wagati wi ni, funḡo ki yèn wa tara ti ni. A Yẹnḡẹlẹ yòn sẹnre yofenne pe fòròḡofenne pè si pan ma gbogolo wa Elize wi yẹge sòḡowò. A wì suu tunmbyee lefònḡo wi pye fò: «Yiri ma nẹgedaga gbenḡe wi taga ma yaakara sòḡo Yẹnḡẹlẹ yòn sẹnre yofenne pe fòròḡofenne pe kan.»

³⁹ Kona, pe ni, a nunḡba si yiri ma kari wa wasege ki ni mbe sa sẹḡewere lagaja. A wì si saa yantirige ka yan, mée ki pire ta cò maa derege ki yin. Naa wìla kaa sòngòrò ma pan ca, a pè siri kòonlò kporo kporo mari le wa nẹgedaga wi ni yaakara sòḡoworo ti na. Eèn fò, lere kpe sila ki yaara ti cènle li jẹn.

⁴⁰ Ti penḡolò, a pè siri ko mari kan leele pe yeri pe ka. Naa pàa kaa ti nẹnẹ sanga ḡa ni, a pè si jòròḡo ma yo fò: «E, Yẹnḡẹlẹ lere, legboyaraga ki yèn wa nẹgedaga wi ni.» Kì pye ma, pe sila ya mberi ka.

⁴¹ Kona, a Elize wì sho fò: «Ye pan muwe ni na kan.» Pè kaa pan pi ni, a wì si pa ko ma le wa nẹgedaga wi ni, mée yo fò: «Yaa yaakara ti kaan leele pe yeri paa kaa.» Kì pye ma, yaakara nda tìla pye wa nẹgedaga wi ni, yaripege sila pye wa ti ni naa.

*Elize wila yaakara kan
lere cɛnmɛ yeri*

⁴² Pilige ka, a naŋa wà si yiri wa Baali Shalisha ca ma pan yarilire fɔ̀ndɔ̀ koŋgbannɔ̀ ni Yɛnɲɛlɛ lere wi kan. Tila pye buru pyɔ̀ nafa, ɲa pè gbegele ɔ̀rizhi muwɛ̀ ni, naa bile fɔ̀nɲɔ̀ ni wa wi kasha ki ni. A Elize wì suu tunmbyee lefɔ̀nɲɔ̀ wi pye fɔ̀: «Ki yaakara nda ti yɛɛlɛ leele pe na peri ka.»

⁴³ Ɛɛn fɔ̀, a wi tunmbyee wì suu yɔ̀n sogo ma yo fɔ̀: «Mi yaa ki yaakara nda ti yɛɛlɛ mɛɛlɛ lere cɛnmɛ na?»

Ɛɛn fɔ̀, a Elize wì suu yɔ̀n sogo ma yo fɔ̀: «Ti yɛɛlɛ ki leele mbele pe na peri ka; katugu Yawe Yɛnɲɛlɛ lì yo fɔ̀: <Leele pe yaa ka mbe tin, yaakara ta yaa si koro.> »

⁴⁴ A tunmbyee wì si yaakara ti tɛgɛ leele pe yɛgɛ sɔ̀gɔ̀wɔ̀. A pè ka ma tin, a tà koro paa yɛgɛ ɲga na Yawe Yɛnɲɛlɛ làa ki yo we.

5

*Elize wila Siri tara fɛnnɛ naŋa
Naama wi sagala*

¹ Siri† tara wunlunaŋa wi malingboɔ̀nɔ̀ to pàa pye naa yinri Naama. Naama wi tafɔ̀, wunlunaŋa we, wila pye naa jate konaa naa gbogo fɔ̀ jɛɲgɛ; katugu Naama wo Yawe Yɛnɲɛlɛ làa tɛgɛ ma Siri tara fɛnnɛ pe shɔ̀. Ɛɛn fɔ̀, ki naŋa ɲa wila pye malingboɔ̀n kotogofɔ̀, yayɛnwɛ la pye wi na.

---

† **5:1 5.1:** Eburuye sɛnrɛ̀ ti ni Siri tara to nuɲgba to pàa pye na yinri Aramu tara.

² Ma si yala, wagati wa ni, Siri tara fenne pèle la yiri ma saa to Izirayeli woolo pe na, mɛɛ sumborombyɔ wa yigi kasopyɔ ma kari wi ni. A pè si saa ki sumborombyɔ wi kan Naama wi jɔ wi yeri wi tunmbyee.

³ Pilige ka, a wì suu tafɔ jɛɛ wi pye fɔ: «E! Ndɛɛ ki pye na tafɔ Naama wi mbe ja ya kari wa Yɛnɛɛlɛ yɔn sɛnrɛ yofɔ ɲa wa Samari ca wi yeri, wi mbe ja ya mboo yayɛnwɛ pi kɔ wi na.»

⁴ A Naama wì si saa ki sɛnrɛ ti yɛɛ yo wi tafɔ wunlunaɲa wi kan ma yo fɔ: «Sumborombyɔ ɲa wì yiri wa Izirayeli tara, sɛnrɛ nda naa sɛnrɛ nda to wì yo na kan.»

⁵ Kona, a Siri tara wunlunaɲa wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Yiri ma kari wa Samari ca. Mi yaa sɛwɛ wa torogo Izirayeli tara wunlunaɲa wi kan (mbɔɔn sɛnrɛ yo wi kan).»

Ki pye ma, a Naama wì si lɛ ma kari warifuwe culo cɛnɛ taanri naa nafa shyen ma yiri kɛ (350) ni, naa tɛ culo nafa taanri ma yiri kɛ ni, konaa bunduye kɛ ni.

⁶ A Naama wì si kari ki sɛwɛ wi ni ma saa wi kan Izirayeli tara wunlunaɲa wi yeri. Kila pye ma yɔnlɔɔ wa ki sɛwɛ wi ni ma yo fɔ: «Na ki sɛwɛ ɲa maga wi ta, maga jɛn ma yo fɔ muwi milan tunmbyee Naama wi torogo wa ma yeri, jango maa yayɛnwɛ pi kɔ wi na.»

⁷ Naa Izirayeli tara wunlunaɲa wì la kaa sɛwɛ wi kara ma kɔ, a wì suu yɛɛra yaripɔɔ ti yigi mari walagi jatere piri ndorogo ki na, ma sho fɔ: «Muwi mi yɛn Yɛnɛɛlɛ le le? Mi mbe ya ti lere mbe ku nakoma mbe yinwege kan lere yeri le, fɔ a wì tun na yeri ma yo mbege naɲa ɲa wi

yayenwε pi kɔ wi na? Yege kala na li wele, yege jεn ye yo fɔ wi yεn nala yɔn jaa, mbe malaga gbɔn na ni win.»

⁸ Naa Yεnɲεlε lere Elize wila kaa ki logo ma yo fɔ Izirayeli tara wunlunaɲa wila wi yεera yaripɔrɔ ti walagi, a wì si tun wa wunlunaɲa wi yeri ma yo pe saa yewe fɔ: «Yiɲgi na, a mà sɔɔn yaripɔrɔ ti walagi? Yege naɲa wi torogo laga na kan. Pa wi yaa ki jεn fɔ Yεnɲεlε yɔn sεnrε yofɔ yεn laga Izirayeli tara.»

⁹ Kona, a Naama wì si pan wi shɔnye naa wi wotoro ɲa shɔn maa tilele wi ni, ma pan ma yere wa Elize wi go yɔn ki na.

¹⁰ A Elize wì si lere tun ma yo wi saga yo wi kan fɔ wi kari wi sa woli wa Zhuriden gbaan wi ni wolisaga kolɔshyεn, pa wi yaa sagala mbe pye kpoyi.

¹¹ Naa pàa kaa ki yo Naama wi kan, a wì si nawa ɲgban, mεε lε na kee wi tara, na yuun fɔ: «Mì jaga yan ndεε ki naɲa ɲa wo jate wi yaa yiri mbe pan na kɔrɔgɔ, mbe yere na na tanla, mbe Yawe Yεnɲεlε, wi Yεnɲεlε li yεnri na kan, mboo keε ki tagataga wa na yama lara ti na mbanla yayenwε pi kɔ na na.

¹² Naga yεn ma, Damasi gbaanla wele, Amana gbaan naa Paripari gbaan, poro si mbɔnrɔ Izirayeli tara gbaanla pe ni fuun pe na wi le? Ki cεn mi se jεn na ya sa woli wo wa ni mbe sagala kε?» A wì si sɔngɔrɔ ma kari nanɲbanwa ni.

¹³ Εεn fɔ, a wi tunmbyeele pè si fulo wi tanla ma para wi ni, ma yo fɔ: «Na to, ndεε ki pye Yεnɲεlε yɔn sεnrε yofɔ wi yo ma sa kanɲbanga

ka pye, ma se jen naga pye le? Pee ka logo wì yo fò na maga sa woli ma yaa pye kpoyi.»

¹⁴ Kona, a Naama wì si sɔngɔɔ ma kari wa Zhuriden gbaan wi yɔn na, ma saa woli wa wi ni wolisaga kolɔshyen paa yege nga na Yenɲele lere wila ki yo wi kan we. A wi wire tì si kanɲga ma pye paa lefɔnmbile wire yen. A wì si sagala ma pye kpoyi†.

¹⁵ Kì pye ma, a wì si sɔngɔɔ ma pan wa Yenɲele lere wi yeri wo naa mbele fuun paa pinle wi ni pe ni. Naa wila ka saa gbɔn wa, a wì si saa yere Yenɲele lere wi yege sɔgɔwɔ ma yo fò: «Wele, koni mìgi jen ma yo Yenɲele la yege woro laga dunruya wi laga ka kpe ni na Izirayeli Yenɲele lo ma. Koni mi ɲa ma kulonaja, mi yen naga yarikanra nda ti kaan ma yeri, mɔɔ yeɛ yaga mari sho.»

¹⁶ Eɛn fò, a Elize wì suu yɔn sogo ma yo fò: «Yawe Yenɲele na yinwege wolo, lo na mi yen na tunɲgo piin li kan li mege ki na, mi se yaraga ko ka kpe sho ma yeri.»

A Naama wì suu yenri ɲgbanga ma yo wi yenle ti na. Eɛn fò, a Elize wì si je.

¹⁷ Kona, a Naama wì sho fò: «Kì kaa pye ma se yenle mbe yaraga ka kpe sho na yeri, ki yaga pe ye tara ti taambugɔ ka koli mi ɲa ma kulonaja na kan, ki sofilele worosoye shyen tuguro bɔ; katugu mi ɲa ma kulonaja, mi woro na jaa mbe saraga sogowogo nakoma nayinme saraga wɔ yarisunndo ta yege yeri, kaawɔ Yawe Yenɲele lo ce yeri.

---

† 5:14 5.1-14: Luki 4.27

18 Eɛn fɔ, Yawe Yɛnɲɛlɛ li mi ɲa ma kulonɲa na kala yaga ki kala na li ni: <Na na tafɔ, wunlunɲa we, wi kaa yiin wa wi yarisunɲo Irimɔ ki gbɔgɔgo ki ni mbe fɔli ki yɛgɛ sɔgɔwɔ mbege gbɔgɔ, na kɛɛ ko wi ma jiige ki na; kona mi fun mi ma fɔli wa yarisunɲo Irimɔ ki gbɔgɔgo ki ni. Yawe Yɛnɲɛlɛ li mi ɲa ma kulonɲa na kala yaga, na mi ka ka sa fɔli wa yarisunɲo Irimɔ ki gbɔgɔgo ki ni we.> »

19 A Elize wì suu pye fɔ: «Ta kee yeyinɲe na.»

Kapege ɲa Gehazi wila pye

Naa Naama wila kaa yiri le Elize wi tanla ma kari, ma lali jɛnri,

20 a Yɛnɲɛlɛ li lere Elize wi tunmbyee lefɔnɲo Gehazi wì suu yɛɛ pye fɔ: «Wele, ki Siri tara fɛnnɛ naɲa Naama wì pan yaara nda ni, na tafɔ wii yɛnlɛ mbe yaraga ko ka kpɛ shɔ wi yeri, wì ti ni fuun ti yaga wi kan. Yawe Yɛnɲɛlɛ na yinwege wolo li mɛgɛ ki na, mi yaa yiri mbe fe ki naɲa ɲa wi punɲo na mbe sa yaraga ka shɔ wi yeri.»

21 Kona, a Gehazi wì si lɛ ma taga Naama wi punɲo na. Naa Naama wila kaa wi yan wila fee na paan wi kɔrɔgɔ, a wì si fyɛɛlɛ ma yiri wa wi wotoro ɲa shɔn maa tilele wi ni ma tigi ma saa wi fili, mɛɛ Gehazi wi yewe ma yo fɔ: «Ki yɛn wa yinɲe le?»

22 A Gehazi wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Ee, ki yɛn wa yinɲe. Na tafɔ wo wilan tun ma yo mbe pan mbege yo ma kan, fɔ Yɛnɲɛlɛ yɔn sɛnrɛ yofɛnnɛ pe fɔrɔgɔfɛnnɛ lefɔnmbɔlɔ shyɛn yiri wa Efirayimu yanwiga tara ti ni ma pan wa wi yeri fɔɔnfɔɔn ɲa na, fɔ ma warifuwe culo

nafa ma yiri ke ma yiri kanjurugo naa bunduye shyen kan wi yeri.»

²³ A Naama wì sho fò: «Ma yee yaga ma warifuwe culo nafa taanri ma yiri ke sho.» Naama wìla wi yenri ngbanga ma yo wi yenle wiri sho. A wì si warifuwe culo nafa taanri ma yiri ke wi le yere kasha shyen ni mari kan wi yeri konaa bunduye shyen pe ni. Wìla ti kan wi tunmbyeele shyen yeri, a pèri tugo ma keli Gehazi wi yee.

²⁴ Naa Gehazi wìla ka saa gbòn wa yanwiga ki na, a wì si yaara ti sho pe yeri mari tege wa go, mee ki tunmbyeele pe songoro ma yo paa kee.

²⁵ Ko punjo na, a wo jate wì si kari wa wi tafò Elize wì yeri. A Elize wì suu yewe ma yo fò: «Gehazi, ma yiri se yeri?»

A Gehazi wì suu yòn sogo ma yo fò: «Mi ña ma tunmbyee, mii kari laga ka kpe ni.»

²⁶ Een fò, a Elize wì suu yòn sogo ma yo fò: «Sanga ña ni ki naña wì yiri wa wi wotoro wi ni ma tigi ma pan moo fili, na yinne li pye na ye yaan na. Ma yee na penjara jasanga, naa yariporo, naa oliviye tire kere, naa ezen keere, naa simbaala, naa nere, naa kulonambala konaa kulojaala jasanga wo wì gbòn ke?»

²⁷ Nga mà pye yeen ki kala na, Naama wi yayenwe pi yaa songoro mbe mara mboro naa ma setirige piile ye na fò sanga pyew.»

A Gehazi wì si yiri le Elize wi tanla, yayenwe pi ni pùu filige lagapyew paa para yen.

6

*Elize wila ti a gbɔnlimbyɔ
wì yiri tɔnmɔ pi go na*

¹ Pilige ka, Yɛnɛɛlɛ yɔn sɛnrɛ yofɛnnɛ pe fɔrɔɔfɛnnɛ pɛ si Elize wì pye fɔ: «Wele, laga ɛga we maa we yɛɛ gbogolo ma yɛɛ sɔɔwɔ, kì kologo we na koni.

² Kì yaga we kari wa Zhuriden gbaan wì yɔn na, we nì fuun nungba nungba we sa tire nungba nungba kɔn, we laga ka kan wa, we cɛn wa kì nì.»

A Elize wì si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Yaa kee.»

³ Ɛɛn fɔ pe nì, a nungba si Elize wì yɛnri ma yo fɔ: «Kì yaga ma pinlɛ woro mbele ma tunmbyeele we nì.»

⁴ A Elize wì si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Mì yaa pinlɛ ye nì mbe kari.» A wì si pinlɛ pe nì ma kari. Naa pàa ka saa gbɔn wa Zhuriden gbaan wì yɔn na, a pɛ si tire ti kɔn.

⁵ Maga ta nungba la pye naa tige kì kɔn, a wì gbɔnlimbyɔ wì si fori ma to wa tɔnmɔ pi nì. A wì si gbele ma yo fɔ: «E, na tafɔ, m̀gi gbɔnlogɔ ɛga kì yɛnri lere wa yeri.»

⁶ A Yɛnɛɛlɛ lere wì suu yewe ma yo fɔ: «Gbɔnlimbyɔ wì to se yeri?»

A naɲa wì suu tosaga kì naga wì na. Kona, a Elize wì si kanngaga kɔn maga wa le kì laga nungba kì na. A gbɔnlimbyɔ wì si yiri tɔnmɔ pi go na teere.

⁷ Ko pungo na, a Elize wì si naɲa wì pye fɔ: «Gbɔnlimbyɔ wì lɛ.» A naɲa wì suu kɛɛ kì sanga maa lɛ.

*Elize wila Siri tara malingboonlo
pe yigi kasopiile*

⁸ Ki wagati wi ni, Siri tara wunlunana wila pye malaga na Izirayeli woolo pe ni. A wi si para wi tunmbyeele pe ni ma yo fo: «Pa mi yaa na malingboonlo censaga ki kan wa laga nga nakoma wa laga nga ko ni.»

⁹ Eɛn fo, a Yenɲele lere wi si tun wa Izirayeli tara wunlunana wi yeri ma yo fo: «Ma yee yingiwɛ jɛn, maga ka toro wa laga nga ko na, katugu Siri tara fenne pe yen na kee wa.»

¹⁰ Kona, a Izirayeli tara wunlunana wi si leele torogo ma yo pe sa laga nga Yenɲele lere wila naga ki korosi. Yenɲele lere wila Izirayeli tara wunlunana wi yeri, a ki pyesaga dama ko ta.

¹¹ A ki wogo ki saa Siri tara fenne wunlunana wi nawa pi wo wi na fo jɛngɛ. A wi suu tunmbyeele pe yeri ma pe yewe, ma yo fo: «Kopiire fo yen laga we ni, na wi yen Izirayeli tara wunlunana wi pungo na. Ye woro na jaa mboo naga na na wi le?»

¹² A wi tunmbyeele nungba suu yon sogo ma yo fo: «Wunlunana, na tafɔ, lere kpɛ ma we ni. Eɛn fo, Yenɲele yon senre yofɔ Elize na wa Izirayeli tara, wo wi ma senre nda fuun ma ma yo wa ma wonlogo ki ni ti yo Izirayeli tara wunlunana wi kan.»

¹³ A wunlunana wi sho fo: «Ye kari, wi yen laga nga na ye saga wele yege jɛn. Pa mi yaa leele torogo pe saa yigi.»

A ki leele pe si kari, mɛɛ pan maa pye fo: «Elize wi yen wa Dotan ca.»

14 Kì pye ma, a wunlunaṅa wì si shònye, naa malaga gbɔnwotoroye konaa malingbɔɔnɔ lɛgere torogo wa. Poro la saa gbɔn wa ca ki ni yembinɛ li ni, mɛɛ wa ma ca ki maga.

15 Ki goto pinliwɛ pi ni, yirifaga ki na, a Yɛnɛɛ lere wi tunmbyee wì si yiri laga funwa na. Wi mbe wele, mɛɛ malingbɔɔnɔ lɛgere pele yan, naa shònye konaa malaga gbɔnwotoroye ni, pɛ ca ki maga. A tunmbyee lefɔnɔ wì si gbele ma Yɛnɛɛ lere wi pye fɔ: «E, na tafɔ, we yaa ki pye mɛɛ?»

16 A Elize wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Maga ka fyɛ, katugu leele mbele pe yɛn we ni pɛ lɛge ma wɛ pe woolo pe na.»

17 A Elize wì si Yɛnɛɛ yɛnri ma yo fɔ: «Yawe Yɛnɛɛ, ki yaga mala tunmbyee wi yɛngɛ ke yɛngɛ, janɔ wila yaan.» A Yawe Yɛnɛɛ lɛ si tunmbyee lefɔnɔ wi yɛngɛ ke yɛngɛ wi na. Wi mbe wele, mɛɛ yanwiga ki yan kì yin lagapyew shònye, naa malaga gbɔnwotoroye kasɔn woolo pe ni ma Elize wi maga.

18 A Siri tara fɛnnɛ pɛ si tigi na paan wa Elize wi yeri. A Elize wì si Yawe Yɛnɛɛ li yɛnri ma yo fɔ: «Yawe Yɛnɛɛ, ki yaga ma yɛnfyɔnrɔ wa ki malingbɔɔnɔ nɔbelege nɔga ki na.» A Yawe Yɛnɛɛ lɛ si yɛnfyɔnrɔ wa ki leele pe na, ma yala Elize wi senyoro ti ni.

19 A Elize wì si pe pye fɔ: «Kɔnɔ li woro lagamɛ, ca nɔga yaa lagajaa ko ma nɔga lagamɛ. Ye taga na na, mi yaa sa ye torogo wa naṅa nɔ yaa lagajaa wi yeri.» A Elize wì si kari pe ni wa Samari ca.

20 Naa pàa ka saa ye wa Samari ca, a Elize wì sho fɔ: «Yawe Yɛnɛɛ, ki leele mbele pe yɛngɛɛ

ke yenge, jaŋgo paa yaan.» A Yawe Yenŋele li si pe yengele ke yenge, a pè si pe yee yan wa Samari ca ki nandogomɔ.

²¹ Naa Izirayeli tara wunlunaŋa wila kaa pe yan, a wì si Elize wi yewe ma yo fɔ: «Na to, mi daga mbe pe gbo le? Mi daga mbe pe gbo le?»

²² A Elize wì suu yon sogo ma yo fɔ: «Maga ka pe gbo. Na maga kari malaga na ma tokobi nakoma ma sandiga ki ni mbe sa leele mbele yigi kasopiile, ma ma poro gbo le? Koni yaakara naa tonmɔ kan pe yeri pe ka pe wɔ; ko puŋgo na, ma pe yaga pe songɔɔ pe kari pe tafo wi korɔɔ.»

²³ A Izirayeli tara wunlunaŋa wì si sogolo gbolo sogo pe kan, a pè li ma wɔ. Ko puŋgo na, a wì si pe yaga ma yo paa kee. A pè si songɔɔ ma kari pe tafo wi korɔɔ. Maga le le kona, Siri tara fenne malingboonlo pe sila pye na paan naa wa Izirayeli tara.

Funjo la to wa Samari ca ki na

²⁴ Wagati wa ni naa, a Siri tara wunlunaŋa Beni Hadadi wì suu malingboonlo pe ni fuun pe gbogolo, mee kari ma saa malingboonlo censaga kan wa Samari ca ki tanla maga yon ton.

²⁵ A funjo kà si to wa Samari ca ki ni. Malingboonlo censaga woolo paa mɔ le ca ki tanla fɔ maga kan sofile wi go† nunjba jate paa pye naga pere warifuwe pyɔ nafa tijere. Ketene

---

† **6:25 6:25:** Sofile wila pye fyongo yaraga Yenŋele li yeye na (Levi 11.2-8; Dete 14.4-8); pe sila daga mbaa wi kara ti kaa. Funjo nga kila to ki kala na, pe sila pye na tanri ki kondengele ke na naa. Pe yere la pye na sofile go nga kila pye kara ni ki pere songbanga na.

fire† ti keε yenle nunḡba làa pye warifuwe pyo kanḡurugo.

26 Pilige ka, Izirayeli tara wunlunaḡa wila pye na toro wa ca ki mbogo ki go na, a jele wà si gbele ma yo fò: «Wunlunaḡa, na tafò, na sho.»

27 A wunlunaḡa wì suu yon sogo ma yo fò: «Na Yawe Yenḡele lo soon sho, mi wo yaa ma sho yinḡi ni? Yarilire ti yen na yeri wa yarilire sunsaga nakoma ezezen tonmo pi yen na yeri wa ezezen tonmo wosaga mbe kan ma yeri le?»

28 A wunlunaḡa wì suu pye naa fò: «Yinḡi koon ta?»

A jele wì suu yon sogo ma yo fò: «Wele, ki jele ḡa wìlan pye fò: <Ma pinambyo wi kan woo ka nala, goto mbee na woo wi kan woo ka.>

29 Ki kaa pye ma, a mì silan pinambyo wi sogo, a wòo ka. Ki goto, a mì suu pye fò: <Pan ma pinambyo wi ni woo ka†.> Eεn fò, a wì suu pinambyo wi lara.»

30 Naa wunlunaḡa wila kaa ki senre ti logo jele wi yeri, a wì suu yeera yariporo ti walagi†, ma si yala wila pye na toro wa mbogo ki go na. A leele pè suu korosi maga yan fò jatere piriwen yariporo wila le wa wi wunluwo yariporo ti noḡona.

31 A wunlunaḡa wì sho fò: «Na mi si Shafati pinambyo Elize wi go ki kow nala, Yenḡele li jolḡo ḡboḡo wa na na.»

---

† 6:25 6.25: *Ketene fire, yaakara ta lari pe yeri, nda ti sila leele pe ndanla.* † 6:29 6.29: Dete 28.57 † 6:30 6.30: Wunlunaḡa wila wi yeera yariporo ti walagi mbege naga fò wi nawa pì tanga wi na.

³² Ki wagati wi ni, kila yala Elize wi yen ma cen wa wi go, ca lelele pe ni pe yen ma cen wa wi tanla. A wunlunana wi si leele tun wa wi yeri. Een fo, sanni pitunjo wi sa gbɔn wa pe na, a Elize wi si lelele pe pye fo: «Ye wele, ki legbolere na wi lere tun wi pan wilan go ki kow. Yaa korosiri piin, na ki pitunjo wiga pan mbe gbɔn na, ye korɔ ki tɔn, yaga kaa yaga wi ye laga go. Mi yen naa tafo wi tangala tinme pi nuru wila paan wa wi punjo na makɔ.»

³³ Ma Elize wi ta wila pye na para bere, a wunlunana wi si gbɔn wa pe na[†]; ma sho fo: «Na ki ka pye ki jɔlɔgɔ kala na pa li yiri wa Yawe Yennele li yeri, mbe ya mbanla jigi wi taga Yawe Yennele li na mele naa?»

7

Elize wila yo funjo ki yaa ko

¹ A Elize wi si wunlunana wi yɔn sogo ma yo fo: «Ye Yawe Yennele li senyoro ti logo. Pa Yawe Yennele li yo yeen fo: «Goto anme yegɛ, wa Samari ca mbogo yeyɔngɔ ki na, muwe mba pi jele pe yaa pi culo ke wi pere warifuwe pyɔ nunjba na, mbe orizhi culo nafa wi pere warifuwe pyɔ nunjba na fun.» »

² Wunlunana wi korosifo na wi maa pinlele wi ni, a wo si Yennele lere wi yɔn sogo ma yo fo: «Ali Yawe Yennele li ka wegele yenge wa naayeri mbe yarilire tirige, ki kala cenle na li mbe ya pye mele?»

[†] 6:33 6.33: Nga ki yo fo: *Wunlunana wi si gbɔn wa pe na*, seweale pele ni ki yonlogɔ wa ma yo fo: A pitunjo wi si gbɔn wa pe na.

A Elize wì suu yòn sogo ma yo fò: «Ma yaa ki yan yenle ni, een fò, ma sege yaara ta ka win.»

*Siri tara fenne pàa fe
ma pe malingbòonlò censaga ki yaga*

³ Ki wagati wi ni, yayenwe fenne tijere la pye wa ca ki mbogo yeyongò ki tanla. A poro si pe yee pye fò: «Yingi na wee koro laga yeen fò we sa ku?»

⁴ Na waga yo we ye wa ca nawa, we yaa sa ku wa, katugu fungo ki yen wa ca. Na waga si koro lagame, we yaa ku fun. Ki kala na, ye pan we sa we yee le Siri tara fenne pe kee teere. Na paga we yaga koyi. Na paga si we gbo fun kì kò.»

⁵ A pè si yiri yonlò ki tosanga wi ni mbe kari wa Siri tara fenne pe malingbòonlò censaga ki ni. Naa pàa ka saa gbòn wa Siri tara fenne malingbòonlò censaga ki na, pe mbe wele, ali lere nungba wo sila pye wa.

⁶ We Fò wila ti a Siri tara fenne pè malaga gbònwotoroye tinme logo, naa shonye tinme konaa malingbòonlò legere tinme ni wa pe malingbòonlò censaga ki ni. Kì pye ma, a Siri tara fenne pè si pe yee pye fò: «Ye wele, Izirayeli tara wunlunaja wo wì saa Heti cenle woolo pe wunlunaja naa Ezhipiti tara wunlunaja konaa pe malingbòonlò pe le, ma pe sara pe pan pe to we na.»

⁷ A pè si yiri ma fe yonlò ki tosanga wi ni, ma pe paara yinre, naa pe shonye konaa pe sofilele pe yaga wa censaga ki ni ce, paa yeye nga na kila pye, mbe ta mbe pe yee go shò.

⁸ Naa yayenwe fenne pàa ka saa gbòn wa malingbòonlò censaga ki yòn na, a pè si ye

paraga go ka ni ma ka ma wɔ. A pè si warifuwe, naa tɛ konaa yaripɔɔ lɛ ma kari ti ni ma saa ti lara. A pè si sɔngɔɔ naa ma pan, ma ye paraga go ka yɛgɛ ni ma yaara ta lɛ wa, ma saa ti lara.

*Yayɛnwɛ fɛnnɛ pàa saa ki yo
Izirayɛli tara wunlunaɲa wi kan
fɔ Siri tara fɛnnɛ pè fe*

⁹ Ko pɔŋgo na, a yayɛnwɛ fɛnnɛ pè si pe yɛɛ pye fɔ: «Kala na we yɛn na piin, li woro ma yɔn. Sentanra ti yɛn we yeri mbe yo ki nala pilige ŋga ki na. Na waga pyeri, na wee ki yo fɔ sa gbɔn goto lalaaga na, jɔlɔgɔ yaa to we na. Koni yoo kari we saga yɛgɛ yo wunlunaɲa wi go woolo pe kan.»

¹⁰ A pè si kari ma saa ca ki yeyɔngɔ kɔɔsifɔ wa yeri maga kagala ke yɛgɛ yo wi kan ma yo fɔ: «Wè kari wa Siri tara fɛnnɛ pe malingbɔɔnlɔ censaga ki ni, ma saa ki yan lere kpɛ wo woro wa. Wee lere magala logo, shɔnye poro naa sofilele poro cɛ pe yɛn wa pɔsara, konaa paara yinɛ ti ni wa ti yɔngɔlɔ ke ni.»

¹¹ A ca ki yeyɔngɔ kɔɔsifɛnnɛ pè si lere wa yeri wa ca nawa ma yo wi saga kagala ke yɛgɛ yo wunlunaɲa wi go woolo pe kan.

¹² Naa wunlunaɲa wila kaa ki logo, a wì si yiri yembine li ni maga yo wi legbɔɔlɔ pe kan fɔ: «Siri tara fɛnnɛ pe yɛn na ŋga piin we na, mi yaa ki yɛgɛ yo ye kan. Naa pègɛ jɛn ma yo fungo to we na, ko pè yiri wa pe malingbɔɔnlɔ censaga ki ni ma saa lara wa yan na singi, ma pe yɛɛ pye fɔ: <Na paga ka yiri wa ca ki ni, we yaa pe yigi weele mbe ye pe ni wa ca.> »

13 A wi legboolo nunḡba suu yon sogo ma yo fo: «Shonye mbele pè koro go na, ye ti we kanḡurugo ɛ pe ni, we leele pele tun wa ca. Pe kari o, pee kari o, ki ni fuun ki yen ja, katugu pe yen paa Izirayeli woolo mbele pe yen go na pe yen. Pe yen kunwɔ pi yon na paa ca woolo pe ni fuun pe yen. Ye ti we leele pele tun ki shonye pe na, pe sa nḡa ki yen wa ki wele.»

14 Kì pye ma, a pè si malaga gbɔnwotoroye shyen gbegɛɛ naa pe shonye pe ni. A wunlunaḡa wì si leele pele tun pe sa Siri tara fenne pe malingboonlo censaga ki wele. Wila pe pye fo: «Ye kari ye saga kala li wele.»

15 A pè si taga Siri tara malingboonlo pe na, fo ma saa gbɔn wa Zhuriden gbaan wi na. Pe mbe wele, mɛɛ konɔ li yan li yin yaripɔɔ naa yaara nda Siri tara fenne paa fyɛɛɛ ma fe ma wa ti ni. Kì pye ma, a pitunmbolo pè si songɔɔ ma saa ki yeḡe yo wunlunaḡa wi kan.

16 Kona, a leele pè si yiri ma kari wa Siri tara fenne pe censaga ki ni ma saa ki san ma yaara ti koli. Kì pye ma, muwe mba pì jele pi culo ke paa pye naa pere warifuwe pyɔ nunḡba na, na orizhi culo nafa wi pere fun warifuwe pyɔ nunḡba na, ma yala Yawe Yenḡeɛ li senyoro ti ni.

17 Wunlunaḡa wi korosifo ḡa wi maa pinleɛ wi ni, wo wunlunaḡa wila teḡe wila ca ki yeyongɔ ki korosi. Eɛn fo, naa leele paa kaa na gbinri wa yeyongɔ ki na, a pè suu tangala maa gbo, ma yala Yenḡeɛ lere wila senre nda yo ti ni, naa wunlunaḡa wila kari wa wi yeri we.

18 Ki sanga wi ni, Yenḡeɛ lere wila wunlunaḡa

wi pye fɔ: «Goto anme yege, muwe mba pì jele pe yaa pi culo ke wi pere warifuwe pyo nungba na, mbe orizhi culo nafa wi pere warifuwe pyo nungba na fun, wa Samari ca ki mbogo yeyongo ki na.»

¹⁹ Ma si yala wunlunana wi korosifo wila Yenñele lere wi yon sogo ma yo fɔ: «Ali Yawe Yenñele li ka wegele yenge wa naayeri mbe yarilire tirige, ko kala cenle na lo mbe ya pye mele?» Koyi Elize wila wi yon sogo ma yo fɔ: «Ma yaa ki yan yenle ni, en fɔ ma sege yaara ta ka.»

²⁰ Ko kala lo laa pan ma nana wi ta kaselege, katugu ca woolo paa wi tangala wa ca ki yeyongo ki na maa gbo.

8

Sunemu ca fenne jo wi yaara tila songoro ma kan wi yeri

¹ Kona, Elize wila jele na pinambyo yen maa yirige wa kunwo pi ni†, a Elize wi si para wi ni maa pye fɔ: «Yiri mboro naa ma go woolo pe ni, ye kari ye sa cen laga nga ka ye ndanla; katugu Yawe Yenñele li yaa fungo wa laga tara ti ni. Fungo ki yaa to laga tara ti ni fɔ sa gbɔn yele koloshyen.»

² Ki kaa pye ma, a jele wi si yiri maga pye ma yala Yenñele lere wi senyoro ti ni. Wila yiri ma kari wo naa wi go woolo pe ni ma saa cen wa Filisiti tara fenne pe tara, ma saa gbɔn fɔ yele koloshyen.

---

† 8:1 8.1: 2 Wunlu 4.8-37

³ Yegɛɛ kolɔshyen ke torɔŋɔɔ, a jɛɛ wì si yiri wa Filisiti tara fenne pe tara ma pan wa pe tara. A wì si kari ma saa wunlunaŋa wi yenri wuu saga, jaŋgo poo go konaa wi kere ti songoro wi na.

⁴ Kila yala wunlunaŋa wila pye na para Yenŋɛɛ lere wi tunmbyee lefɔnŋɔ Gehazi wi ni na yuun fɔ: «Kagbɔɔɔ ngele fuun Elize wì pye ke yegɛ yo na kan.»

⁵ Ma Gehazi wi ta wila pye naga yegɛ yuun wunlunaŋa wi kan yegɛ nga na Elize wila gboo wi yen maa yirige wa kunwo pi ni, le ki yongolo nunŋba ke ni, jɛɛ ŋa Elize wila wi pinambyo wi yen maa yirige wa kunwo pi ni, a wì si pan ma wunlunaŋa wi yenri wuu saga, jaŋgo poo go naa wi kere ti songoro wi na. A Gehazi wì sho fɔ: «Wunlunaŋa, na tafɔ, jɛɛ wowi ŋa yeen. Wi pinambyo ŋa Elize wila wi yen maa yirige wa kunwo pi ni wowi ŋa yeen fun.»

⁶ A wunlunaŋa wì si jɛɛ wi yewe, a jɛɛ wì sigi kagala ke yegɛ yo wi kan. A wunlunaŋa wì suu tunmbyee wa pinle jɛɛ wi ni, maa pye fɔ: «Kari, ma ti yaraga ŋa fuun ki yen ki jɛɛ ŋa wi wogo ki songoro wi na, konaa tonli ŋa fuun wì yiri wa kere ti ni, maga le pilige ŋa ni wì yiri laga tara ti ni fɔ ma pan ma gbɔn nala na.»

Hazayeli wila pye Siri tara ti wunlunaŋa

⁷ Ko punŋo na, a Elize wì si kari wa Damasi ca. Kila yala Siri tara wunlunaŋa Beni Hadadi wi yen na yaa. A pè si saa ki yo wi kan fɔ: «Yenŋɛɛ lere wì pan laga.»

⁸ A Siri tara wunlunaṅa wì si Hazayeli wi pye fo: «Yarikanga ɛ ma kari wa Yɛnɲɛɛ lere wi yeri, ma saa pye wi Yawe Yɛnɲɛɛ li yewe na kan na kaa pye mi yaa yiri ki yama mba pi na.»

⁹ Kì kaa pye ma, a Hazayeli wì si yiri ma kari wa Elize wì yeri. Wìla Damasi ca yarijendɛ ta ɛ mbe sa kan Elize wi yeri. Wìla ti taga yongomɛye nafa shyen na ma kari ti ni. Naa wìla ka saa gbɔn wa Elize wi yɛɛ sɔgɔwɔ, a wì sho fo: «Ma tunmbyee Beni Hadadi, Siri tara wunlunaṅa wo wìlan tun laga ma yeri, fo mbe pan mbɔɔn yewe na kaa pye wi yaa yiri wi yama mba pi na.»

¹⁰ A Elize wì suu yɔn sogo ma yo fo: «Kari ma saga yo wi kan fo ki woro nala kɔɔn shyen, wi yaa sagala. Ɛɛn fo kaselege ko na, Yawe Yɛnɲɛɛ lìgi naga na na fo wi yaa ku.»

¹¹ Ko punḡo na, a Yɛnɲɛɛ lere wì suu yɛngɛɛ ke kan Hazayeli wì na maa wele ma mɔ, fo a kì fere wa Hazayeli wi na; kona, a Yɛnɲɛɛ lere wi nɛɛ gbele.

¹² A Hazayeli wì suu yewe ma yo fo: «Yingì na, na tafɔ ma nɛɛ gbele?»

A Elize wì suu yɔn sogo ma yo fo: «Mi yen na gbele, katugu kapege ṅga ma yaa ka pye Izirayeli woolo pe na mìgi jɛn. Ma yaa ka kason le pe cagbɔɔ nda pè malaga sigemboro kan mari maga ti ni, mbe pe lefɔnmbɔɔ pe gbo tokobi ni, mbe pe piile tumɔmbɔɔ pe tɔngɔ konaa mbe pe kugbɔɔ fenne pe lara ti walagi pe na†.»

¹³ A Hazayeli wì sho fo: «Mi ṅa ma tunmbyee, mi yen ambɔ fo mbe sigi kagbɔɔ na li pye? Mi

† 8:12 8.12: 2 Wunlu 10.32-33; 13.3-7,22-23

ŋa mi woro yaraga ka, ndɛɛ pyɔn bɔkɔ.»

A Elize wì suu pye fɔ: «Yawe Yɛnɲɛɛ ligi naga na na fɔ ma yaa ka pye Siri tara ti wunlunaŋa†.»

¹⁴ Kona, a Hazayeli wì si yiri le Elize wi tanla ma sɔngɔɔ wa wi tafɔ wi yeri. A wi tafɔ wì suu yewe ma yo fɔ: «Yiŋgi Elize wì yo ma kan?»

A Hazayeli wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Wì yo fɔ ma yaa yiri ma yama pi na.»

¹⁵ Ki goto, a Hazayeli wì si paritɔnɲɔ le maga le tɔnmɔ, mɛɛ wunlunaŋa wi yɛɛ ki tɔn ki ni maa wɔnwɔn pi kɔn wi na, a wì si ku. Kì pye ma, a Hazayeli wì si cɛn wunluwɔ wa wi yɔnlɔ.

Zhuda tara wunlunaŋa Yoramu

wi sanga

(2 Kuro 21.1-20)

¹⁶ Izirayeli tara wunlunaŋa Ashabu wi pinambyɔ Yoramu wi wunluwɔ pi yɛɛ kanɲurugo wolo li ni, a Zhuda tara wunlunaŋa Zhozafati wi pinambyɔ Yoramu wì si cɛn wunluwɔ pi na wa Zhuda tara.

¹⁷ Wìla ta yɛɛ nafa ma yiri kɛ ma yiri shyɛn, mɛɛ cɛn wunluwɔ pi na. Yɛɛ kɔlɔtaanri wìla pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalɛmu ca.

¹⁸ Izirayeli tara wunlumbolo pàa tanga kɔnɔ na na, lo wìla tanga li na, paa yɛɛ ŋga na Ashabu go woolo pàa ki pye we, katugu Ashabu sumborombyɔ wo wawi wìla pɔri wi jɔ. Ŋga ki yɛn kapege Yawe Yɛnɲɛɛ li yɛɛ na, ko wìla pye.

¹⁹ Ɛɛn fɔ, Yawe Yɛnɲɛɛ li sila pye na jaa mbe Zhuda tara ti tɔngɔ wi tunmbyee Davidi wi kala na, katugu làa yɔn fɔlɔ kɔn wi yeri mbe ti

† 8:13 8.13: 1 Wunlu 19.15

wi setirige piile wa mbaa taa pe ni mbaa cɛɛn wunluwɔ pi na sanga pyew†.

²⁰ Yoramu wi wunluwɔ sanga wi ni, a Edomu cɛnɛ woolo pɛ si yiri ma je Zhuda tara fanŋga ki na, ma wunluwɔ wa tɛɛ pe yɛɛ go na†.

²¹ A Yoramu wì si yiri ma kari wi malaga gbɔnwotoroye pe ni fuun pe ni wa Zayiri ca. Ki yembinɛ li ni, a wì si saa to Edomu cɛnɛ woolo pe na ma malaga gbɔn pe ni. Ɛɛn fɔ, a poro si pan ma wa maa maga, wo naa wi malaga gbɔnwotoroye teeɛ pe ni. Kona, a Yoramu wi malingbɔɔnɔ pɛ si fe ma kari pe tara.

²² Maga ɛ le ko na, Edomu cɛnɛ woolo pɛ si yiri ma je Zhuda tara woolo pe fanŋga ki na, ali ma pan ma gbɔn nala. Ki wagati nuŋgba wi ni, Libina ca woolo pàa yiri ma je fun.

²³ Yoramu wi kapyegele sanŋgala konaa kagala ŋgele fuun wila pye, ke yɛn ma yɔnɔɔ wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sɛwɛ wi ni.

²⁴ Ko puŋgo na, a Yoramu wì si ku ma taga wa wi tɛɛye pe na, a pɛ suu le wa wi tɛɛye pe fanga ki ni wa Davidi ca. A wi pinambyɔ Ahaziya wì si cɛn wunluwɔ pi na wa wi yɔnɔ.

*Zhuda tara wunlunana Ahaziya
wi sanga*

(2 Kuro 22.1-6)

²⁵ Izirayeli tara wunlunana Ashabu wi pinambyɔ Yoramu wi wunluwɔ pi yeɛ ke ma yiri shyɛn wolo li ni, a Yoramu pinambyɔ Ahaziya wì si cɛn wunluwɔ pi na Zhuda tara ti go na.

---

† 8:19 8:19: 1 Wunlu 11.36 † 8:20 8:20: Zhɛɛ 27.40

²⁶ Ahaziya wila ta yeɛ nafa ma yiri shyen mæ cɛn wunluwɔ pi na wa Zhuda tara ti go na. Yeɛ nunɔba wila pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca. Wi nɔ paa pye naa yinri Atali. Atali wila pye Izirayeli tara wunlunaŋa Omiri wo pishyenwoo.

²⁷ Ashabu go woolo paa tanga konɔ na na, lo wila tanga li na, ma ŋga ki yen kapege Yawe Yenŋeɛ li yege na ki pye paa Ashabu go woolo pe yen; katugu wila yon finliwe le Ashabu wi ni maa go woo wa pori.

²⁸ Ahaziya wila pinle ma kari Ashabu pinambyɔ Yoramu wi ni ma saa malaga gbɔn Siri tara wunlunaŋa Hazayeli wi ni, wa Aramoti ca, wa Galaadi tara. A Siri tara fenne pe si Yoramu wi welege.

²⁹ Siri tara fenne paa Yoramu wi welege lara nda na, naa wila pye na malaga ki gbɔn Siri tara wunlunaŋa Hazayeli wi ni wa Arama ca, a Yoramu wi si songɔɔ wa Zhizireyeli ca ma saa ti fofo. Kona, a Zhuda tara wunlunaŋa Yoramu wi pinambyɔ Ahaziya wi si kari ma saa Ashabu pinambyɔ Yoramu wi wele wa Zhizireyeli ca, katugu wila pye na jolo fo jenge.

9

*Paa sinme kpoyi wo Yehu wi na
maa tege Izirayeli tara
ti wunlunaŋa*

¹ Yenŋeɛ yon senre yofɔ Elize wila Yenŋeɛ yon senre yofenne pe forɔgfenne wa yeri maa pye

fɔ: «Yiri ma yaripɔɔ le mɔɔ kurusijara wi pɔ†, maga sinme kugbolo na li le, ma kari wa Aramoti ca, wa Galaadi tara.

² Na maga sa gbɔn wa, ma kari wa Nimishi pinambyɔ Zhozafati wi pinambyɔ Yehu wi yeri, ma saa yeri ma yiri wi ni wa wi nimbiile pe sɔgwo, ma kari wi ni yumbyɔ wa ni ye ye.

³ Kona, ma sinme kugbolo li le maa wo wa wi go ki na, ma sho fɔ: «Yawe Yɛnɛle li yo li yen naga sinme mba pi wuun ma go ki na mbɔɔn tɛge Izirayeli tara ti wunluwo. Ko punjo na, ma kɔɔ ki yenge ma fe ma yiri, maga ka mɔ wa.» »

⁴ A lefɔnjo Yɛnɛle yɔn senre yofɔ wì si yiri ma kari wa Aramoti ca, wa Galaadi tara.

⁵ Naa wila ka saa gbɔn wa, wi mbe wele mee malingbɔɔnlo teele pe yan pè gbogolo na finliwe piin. A wì sho fɔ: «Na to, senre yen na yeri mbe yo ma kan.»

A Yehu wì sho fɔ: «We ni ambɔ maa piin?»

A wì sho fɔ: «Mboro mi yen na piin na to.»

⁶ A Yehu wì si yiri ma ye wi ni wa go. A lefɔnjo wì si sinme pi wo wa wi go ki na, mee wi pye fɔ: «Pa Yawe Yɛnɛle, Izirayeli woolo Yɛnɛle li yo yɛn fɔ: «Mi yen naga sinme mba pi wuun ma go ki na mbɔɔn tɛge Izirayeli woolo pe wunluwo, mi na Yawe Yɛnɛle, na woolo pe wunluwo†.

⁷ Ma yaa kɔɔn tafɔ Ashabu wi go woolo pe gbo. Ki ka pye ma, mi na Yawe Yɛnɛle, na yɔn senre yofenne naa na tunmbyeele sanmbala

---

† 9:1 9.1: Yiri ma yaripɔɔ le mɔɔ kurusijara wi pɔ: Ko kɔɔ wo yen mɔɔ ye gbegele mbe nga ma daga mbe pye ki pye. † 9:6 9.6: 1 Wunlu 19.6

mbele fuun Yezabeli wila gbo, mi yaa pe gbokala li kayanga ki wo pe ni.

⁸ Ashabu wi go woolo pe ni fuun pe yaa ku mbe wo wa. Nambala mbele fuun pe yen Ashabu wi go woolo, lesele naa kulolo, mi yaa pe ni fuun pe tongo mbe pe wo laga Izirayeli tara.

⁹ Mi yaa Ashabu go woolo pe pye paa Nebati pinambyo Yerobowamu wi go woolo pe yen, konaa paa Ahiya pinambyo Bayesha wi go woolo pe yen†.

¹⁰ Pyoonlo pe yaa ka Yezabeli gboo wi ka wa Zhizireyeli ca kere ti ni. Lere se ka ta mboo gboo wi le.> » Ko pungo na, a lefonho wi si koro ki yenge, mee fe ma kari†.

¹¹ Naa Yehu wila kaa songoro ma saa gbon wa wi tafo wi malingboonlo teele pe na, a pe suu yewe ma yo fo: «Yingi wa? Ki yarafo na wi pan laga ma yeri yingi wogo na?»

A Yehu wi si pe yon sogo ma yo fo: «Yoro yere yege lere cenle na wi jen naa wi senyoro ti ni.»

¹² Efen fo, a pe si Yehu wi pye naa fo: «Kaselege ma. Nga ki yen wa, ki yo we kan!»

Kona, a Yehu wi sho fo: «Senre nda naa nda to ki lefonho wi yo na kan. Wilan pye ma yo fo: Yawe Yenhele li yen naga yuun na kan fo: <Mi yen naga sinme mba pi wuun wa ma go ki na mboon tege Izirayeli tara ti wunluwo.> »

¹³ Ki senre ti logongolo, a malingboonlo teele pe si pe derigboro ti wowo mari jan Yehu wi jegele wa yeyongo ki lugusara ti na, a wi si lugu

---

† 9:9 9.9: 1 Wunlu 15.29; 16.11-12 † 9:10 9.10: 1 Wunlu 21.23

ma yere ti na. Ko punḡo na, a pè si mbanlaga ki win mεε jɔrɔḡo ma yo fɔ: «Wunlunaḡa Yehu.»

Yehu wila yiri Yoramunaa Ahaziya pe kɔrɔḡo

¹⁴ Kona, a Zhozafati pinambyɔ Yehu ḡa wila pye Nimishi wi pishyenwoo wì si yɔn le Yoramun wi na. Ki wagati wi ni, kila yala Yoramun wo naa Izirayeli tara malingbɔɔnɔ pe ni fuun pàa pye na Aramɔti ca ḡa wa Galaadi tara ki korɔsi Siri tara wunlunaḡa Hazayeli wi kala na.

¹⁵ Εεn fɔ wunlunaḡa Yoramun wo la sɔḡɔrɔ ma kari wa Zhizireyeli ca mbe saa weleḡesara ti fɔ, to nda Siri tara fenne pàa wi weleḡe, naa wila pye na malaga ki gbɔɔn Siri tara wunlunaḡa Hazayeli wi ni we.

Ko Yehu wila ki yo wi malingbɔɔnɔ teele yeenle pe kan fɔ: «Na ki ka pye yaa jaa mbe pye wunluwɔ, lere wa kpe ka ka yiri laga ca mbe saga senre nda ti yari wa Zhizireyeli ca.»

¹⁶ Ko punḡo na, a Yehu wì si yiri ma lugu wi wotoro ḡa shɔn maa tilele wi na, ma kari wa Zhizireyeli ca, katugu Yoramun wila pye wa yaḡa. Zhuda tara wunlunaḡa Ahaziya wila kari wa sa Yoramun wi wele.

¹⁷ Ca ki korɔsifɔ ḡa wila pye wa Zhizireyeli ca sanḡgazo wi go na na laga ki korɔsi, naa wila kaa wele, mεε janwa wa yan wila paan wa Yehu wi ni. A wì sho fɔ: «Na yeḡe yen janwa wa na wila paan.» A Yoramun wì sho fɔ: «Ye shɔn fevɔ wa tun wi sa pe fili wi pe yewe fɔ: <Ye yen na paan yeyinḡe panga le?> »

18 Kì pye ma, a shòn fevò wì si kari ma saa Yehu wi fili, mæ wi pye fò: «Wunlunaṅa wì yo fò ma yèn na paan yeyinṅge panga le?»

A Yehu wì suu yòn sogo ma yo fò: «Yeyinṅge ko yaa yinṅi yòn mboro kan? Toro ma taga na punṅo na.»

A ca ki kòròsifò wì sigi yo wunlunaṅa wi kan fò: «Shòn fevò wì kari ma saa gbòn wa pe na, èn fò wii sòngorò mbaa paan.»

19 A Yoramù wì si shòn fevò wa yegε tun wa pe yeri naa. A wo si kari ma saa gbòn wa pe na, ma sho fò: «Wunlunaṅa wì yo fò ye yèn na paan yeyinṅge panga le?»

A Yehu wì suu yòn sogo ma yo fò: «Yeyinṅge ko yaa yinṅi yòn mboro kan? Toro ma taga na punṅo na waa kee.»

20 A ca ki kòròsifò wì sho naa fò: «Wì kari ma saa gbòn wa pe na. Èn fò wii sòngorò mbaa paan. Janwa wi yegε sinfò wi wotoro felomò pì yiri Nimishi pishyenwoo Yehu wi wotoro felomò pì kòrògò; katugu wi yèn naa fee paa go yirifò yèn.»

21 Kona, a Yoramù wì sho fò: «Yanla malaga gbònwotoro ṅa shòn maa tilele wi gbegεle na kan.» A pè suu gbegεle wi kan. A Izirayeli tara wunlunaṅa Yoramù, naa Zhuda tara wunlunaṅa Ahaziya wi ni, pe ni fuun nunṅba nunṅba pè si yiri ma lugu wa wotoroye mbele shònye maa tilele pe ni ma kari sa Yehu wi fili. A pè si saa wi ta wa Zhizireyeli ca fenne naṅa Naboti wi kerε†.

---

† 9:21 9.21: 1 Wunlu 21.1-16

²² Naa Yoramu wila kaa Yehu wi yan sanga ŋa ni, a wì sho fɔ: «Yehu, maa paan yeyinŋge panga gbari?»

A Yehu wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Yeyinŋge le? Yinŋi yeyinŋge yi ko? Ko ka woro wa, mbege ta ma nɔ Yezabɛli wi yɛn na yarisunndo gbogo konaa na lekara kapyere ti piin bere we?»

²³ Kona, a Yoramu wì suu wotoro wi yɛge kaw na fee, mɛɛ Ahaziya wi pye fɔ: «Ma yɛɛ yigi Ahaziya, pè we fanla.»

²⁴ Ɛɛn fɔ, a Yehu wì suu sandiga ki ɛ ma Yoramu wi wɔn wa wi puŋgo na, wa wi pajoro ti filisaga ki na. A wanla li suu sunndo wi furu ma yiri. A Yoramu wì si wɔ ma to wa wi wotoro wi ni.

²⁵ A Yehu wì suu tunmbyee Bidikari wi pye fɔ: «Wi gboo wi wɔ maa wa wa Zhizireyeli ca fenne naŋa Nabɔti wi kɛrɛ ti ni, mɛɛ ma yɛɛ nawa to ki na, wagati ŋa ni mi naa mboro wàa pye we yɛɛ ni wa wotoro ŋa shɔn maa tilele wi ni wi to Ashabu wi puŋgo na, ki jɔlɔgɔ sɛnrɛ nda to Yawe Yɛnŋɛɛ làa yo ma wa wi na, fɔ:

²⁶ <Yunmbaan mɛla Nabɔti naa wi pinambiile pe kasanwa pi yan. Mi yaa ki kala cɛnɛ nuŋgba li pye ma na wa ki kɛrɛ nuŋgba ti ni. Mi ŋa Yawe Yɛnŋɛɛ, muwi m̀ yo ma[†].> Ki kala na, wi ɛ maa wa wa kɛrɛ nawa mbe yala Yawe Yɛnŋɛɛ li senyoro ti ni.»

²⁷ Naa Zhuda tara wunlunaŋa Ahaziya wila kaa ki yan ma, a wì si Bɛti Hagani laga konɔ li ɛ ma fe ma kari. A Yehu wì si taga wi na naa

[†] 9:26 9.26: 1 Wunlu 21.19

puro, mɛɛ ki yo wi woolo pe kan ma yo poo wɔn wa wi wotoro ɲa shɔn maa tilele wi ni. A pè suu wɔn maga ta wi yen wa Guri laga ki na, wa Yibileyamu ca ki tanla. A wì si fe ma kari wa Megido ca ma saa ku wa.

²⁸ A wi tunmbyeele pè suu gboo wi ɛ maa le wotoro ɲa shɔn maa tilele wa ni, ma kari wi ni wa Zheruzalemu ca. Pàa saa wi le wa wi fanga ki ni, ma pinɛ wi tɛɛye pe ni, wa Davidi ca.

²⁹ Ashabu pinambyɔ Yoramuwɔ Yoramuwɔ pi yɛɛ kɛ ma yiri nunɠba wolo li ni, a Ahaziya wì si cɛn wunluwɔ pi na wa Zhuda tara.

Yehu wila Yezabeli wi gbo

³⁰ Kona, a Yehu wì si saa ye wa Zhizireyeli ca. Naa Yezabeli wila kaa ki wogo ki logo, a wì si yiri ma kale le, maa go ki gbegele, mɛɛ saa yere wa wi sanɠgazo fenɛtiri wi tanla na wele.

³¹ Naa Yehu wila ka saa gbɔn wa ca ki yeyɔngɔ ki na, a Yezabeli wì suu pye fɔ: «Ma yen na paan yeyinɠge na gbari, mboro Zimiri fɔnɠɔ ɲa we? Mboro ɲa mò tafɔ wi gbo we.»

³² A Yehu wì suu yɛɛ ki yirige ma wele wa fenɛtiri wi yeri, mɛɛ yo fɔ: «Ambɔ wi yen wa naayeri ma pye na ni? Ambɔ fɔ?» Kona, a wunluwɔ go tunmbyeele shyen nakoma taanri si pan ma fɛɛɛ ma Yehu wi wele wa fenɛtiri wi ni laga tara.

³³ A Yehu wì si pe pye fɔ: «Yoo wɔnrɔɠo yoo jan wa fenɛtiri wi ni.» A pè si Yezabeli wi wɔnrɔɠo maa jan laga tara na. A wi kasanwa pì si janri ma wo ca mbogo ki na konaa shɔnye pe na. A

Yehu wì si lugu wi na wotoro wi ni, maa tangala ma toro.

³⁴ Kona, a Yehu wì si ye wa ca ma saa li ma wɔ. Ko punḡo na, a wì suu woolo pe pye fɔ: «Ye kari ye sa ki jɛɛ danḡa fɔ ḡa wi kala li yeḡe wɔ, yoo le, katugu wi yen wunlunaḡa wo sumborombyɔ†.»

³⁵ A pè si yiri ma kari saa le. Eɛn fɔ, pe sila sa yaraga ka yan wa, kaawɔ wi yunḡorɔḡo, naa wi tɔɔɔ konaa wi kɛndagala koro paa yan.

³⁶ A pè si songɔɔ ma saa ki yo Yehu wi kan. A Yehu wì sho fɔ: «Ko sɛnrɛ to Yawe Yenḡɛɛ làa yo li tunmbyee Tishibe ca fɛnnɛ naḡa Eli wi kan ma yo fɔ: <Pyɔɔnlɔ pe yaa ka Yezabeli wi wire kara ti ka wa Zhizireyeli ca kɛɛ ti ni†.»

³⁷ Yezabeli gboo wi yaa ka pye paa fyongɔ yen wa tara ti na, wa Zhizireyeli ca kɛɛ ti ni, fɔ yɛɛ leele pe se ka ya mbaa ki yuun fɔ: Yezabeli wi ḡa.> »

10

Yehu wila Ashabu go woolo pe gbo

¹ Ashabu wi setirige pinambiile nafa taanri ma yiri kɛ la pye ma cɛn wa Samari ca. A Yehu wì si sɛwɛɛɛ yɔnlɔḡo ma pele torogo wa Samari ca, ma pele torogo wa Zhizireyeli ca teele pe yeri, ma pele torogo wa ca leɛɛɛ pe yeri konaa ma pele torogo wa Ashabu wi setirige piile pe gbegelefɛnnɛ pe yeri. Kila pye ma yɔnlɔḡo wa sɛwɛɛɛ pe ni ma yo fɔ:

² «Koni ye tafo wunlunaḡa wi pinambiile pe yen wa ye ni, naa wotoroye poro naa shonye

---

† 9:34 9:34: 1 Wunlu 16.31 † 9:36 9:36: 1 Wunlu 21.23

pe ni, malaga sigemboro yen ma ye ca ki maga, malingbonyaara yen wa ye yeri fun. Ki kala na, na ki sewe na wi ka gbɔn wa ye na sanga na ni,

³ ye ye tafɔ wi setirige pinambiile pe wele, yaga na yan jenne konna ma kala jen pe ni fuun na, yoo tege wunluwo pi na wi to wi yɔnɔ. Kona ye sila malaga gbɔn ye tafɔ wi go woolo pe kan.»

⁴ Ki sewe wi karangɔɔ, a pè si fye fɔ jenge mee yo fɔ: «Ye wele, wunlumbolo shyen† poro si ya yere mboo sige, woro wo mbe ya yere mboo sige mege?»

⁵ Kona na wi yen ma cen wunlunana wi go ki go na, naa cafo wi ni, naa ca lelele pe ni konna wunlunana wi piile pe gbegelefenne pe ni, pè si tunngo torogo wa Yehu wi yeri ma yo fɔ: «We yen ma tunmbyeele, maga senre nda fuun yo we kan, to we yaa tanga ti na. We se lere wa tege wunluwo, nga kon ndanla ma ko pye.»

⁶ A Yehu wì si sewe shyen woo torogo wa pe yeri ma yo fɔ: «Na kaa pye ye yen na ni, na kaa pye yaa jaa mbe tanga na senre ti na, ye ye tafɔ wi setirige pinambiile pe ni fuun pe yinre ti kolɔgi ye pan ti ni na kan laga Zhizireyeli ca goto anme yegɛ.»

Ma si yala wunlunana wi setirige pinambiile nafa taanri ma yiri ke paa pye wa ca ki legbɔɔ pe sogwo, a paa pe koro.

⁷ Naa sewe wila kaa gbɔn wa pe na, a pè si wunlunana wi pinambiile nafa taanri ma yiri ke pe yigi ma pe konlogi, mee pe yinre ti kolɔgi mari

---

† 10:4 10:4: Wunlumbolo shyen mbele paa piin Yoramua naa Ahaziya poro la wele (2 Wunlu 9.22-28).

le kanjara ni, ma kari ti ni wa Yehu wi yeri wa Zhizireyeli ca.

⁸ A pitunḡo wì si pan maga yeḡe yo Yehu wi kan fò pè pan wunlunaḡa wi setirige pinambiile pe yinḡe ti ni. Kona, a Yehu wì sho fò: «Ye sa pe yinḡe ti tēḡe tēḡesaga shyen wa ca ki mbogo yeyongḡo ki na fò sa gbḡn goto pinliwē ni.»

⁹ Ki goto pinliwē pi ni, a Yehu wì si yiri ma yere janwa wi yeḡe sḡḡwo ma yo fò: «Yoro wo na, ye yen lesinmbele. Mi wo na, m̀ yḡn le na tafḡ wi na maa gbo. Eēn fò ambḡ wi mbele poro pe ni fuun poro gbo?»

¹⁰ Koni ye daga mbege jēn fò senḡe nda fuun Yawe Yenḡeḡe làa yo ma wa Ashabu wi go woolo pe na, ta se koro na ti siri yeē yḡn fili. Yawe Yenḡeḡe làa senḡe nda yo li tunmbyee Eli wi kan, a wìri yo, tìri yeē yḡn fili†.»

¹¹ Ashabu wi go woolo mbele fuun pàa koro wa Zhizireyeli ca, Yehu wìla pe ni fuun pe gbo, naa wi legbḡḡḡo pe ni, naa wi jēnfenne konaa wi saraga wḡfenne pe ni. Ali lere nunḡba wi sila wo yaga†.

¹² Ko punḡo na, a Yehu wì si yiri ma kari wa Samari ca. Maa ta wa konḡ, a wì si saa gbḡn wa Beti Ekedì ca, ko ḡga ki yen yaayoro kḡnrifenne pe finliwē pyesaga ye.

¹³ A Yehu wì si saa Zhuda tara wunlunaḡa Ahaziya wi go woolo pele yan wa; a wì si pe yewe ma yo fò: «Ambēnē wēḡe yoro?» A pè suu yḡn sogo ma yo fò: «We yen Ahaziya wo go woolo.

---

† **10:10 10:10:** 1 Wunlu 21.20-24,29 † **10:11 10:11:** Oze 1.4

Wè pan mbe wunlunaŋa wo naa wunlunjo† wi ni pe pinambiile pe shari.»

¹⁴ A Yehu wì sho fɔ: «Ye pe yigi weele na kan!» A pè si pe yigi weele ma pe kɔnlɔgi, mɛɛ saa pe wa wa Bɛti Ekedi ca tɔnmɔ wege ki ni. Pàa pye lere nafa shyen ma yiri shyen, ali nunɗba Yehu wi sila wo yaga wi sho.

¹⁵ Kona, a Yehu wì si yiri le ma kari, mɛɛ saa fili Erekaɓu pinambyɔ Yonadabu wi ni wila paan wi kɔrɔgɔ. A Yehu wì suu shari maa yewe ma yo fɔ: «Na nawa pi yen ma filige ma ni yege ŋga na pa ma nawa pi yen ma filige na ni ma le?»

A Yonadabu wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Ee, na nawa pi yen ma filige ma ni.»

A Yehu wì sho naa fɔ: «Na kaa pye pa ki yen ma, ma keɛ ki le na keɛ.» A Yonadabu wì suu keɛ ki le Yehu wi keɛ. Kona, a Yehu wì si ti a wì lugu ma yere le wi tanla wa wi malaga gbɔnwotoɔ wi ni†.

¹⁶ A wì si Yonadabu wi pye fɔ: «Pan we kari, m̀ bala Yawe Yenŋele li wogo ki na yege ŋga na, ma yaa ki yan.» A Yehu wì si kari wi ni wa wi malaga gbɔnwotoɔ wi ni.

¹⁷ Naa wila ka saa gbɔn wa Samari ca, a wì si Ashabu go woolo sanmbala mbele fuun pàa pye

---

† **10:13 10:13:** Wunlunjo ŋa senre ti yo wo wi yen Yezabeli we.

† **10:15 10:15:** Erekaɓu setirige piile pe tele wo lawi ŋa Erekaɓu. Erekaɓu setirige piile pèle la pye wa bere Yenŋele yon senre yofɔ Zheremi wi sanga wi na (Zhere 35.6,8). Pàa pye na yanri na cɛn na toro paa yaayoro korofenne yen; pe sila pye na sinme welewe woo. Pa pàa yiri wa Keni setirige ki ni, ko ŋga Moyisi wi nafa Zhetiro wila yiri wa ki ni we (Kiti 4.11; 1 Kuro 2.55).

wa pe gbo ma pe kɔ pew, ma yala senre nda Yawe Yenɲele làa yo Eli wi kan ti ni.

*Yehu wila yarisunngo Baali
ki yɔn senre yofenne pe ni fuun
pe gbo*

¹⁸ Ko punɔgo na, a Yehu wì si leele pe ni fuun pe gbogolo ma pe pye fɔ: «Ashabu wo la yarisunngo Baali ki gbɔgo jɛnri, ɛɛn fɔ, mi wo na, mi yaa ki gbɔgo fɔ jɛnɔɛ.

¹⁹ Koni ye yarisunngo Baali ki yɔn senre yofenne pe ni fuun, naa mbele fuun pe maa tunngo piin ki kan konaa ki saraga wofenne pe ni fuun pe yeri pe gbogolo laga na tanla. Lere kpe ka ka la wa pe ni, katugu mi yen na jaa mbe saraga gbɔgo wɔ Baali wi yeri. Lere ɲa fuun ka la wa saraga ki wɔsaga, wo se koro yinwege na.» Yehu wila pye naga wogo ki piin tijinliwe pee ni, jango mbe mbele pe maa tunngo piin yarisunngo Baali ki kan pe gbo.

²⁰ A Yehu wì sho fɔ: «Ye leele pe yeri pe pan pe finliwe gbɔɔ pye yarisunngo Baali ki mɛge ni mbege gbɔɔ.» A pè sigi yari leele pe kan.

²¹ A Yehu wì si pitunmbolo torogo wa Izirayeli tara ti lagapyew ki ni. A Baali tunmbyeele pe ni fuun pè si pan, ali nunɔba wo sila koro. A pè si ye wa Baali gbɔgogo ki ni maga yin, maga le yenle na na fɔ ma saa ki wa yenle sanna li na.

²² Naɲa ɲa wila pye na Baali sunvenne pe yaripɔɔ kala li yege woo, a Yehu wì suu pye fɔ: «Yaripɔɔ ta le ma kan mbele fuun pe maa tunngo piin Baali wi kan pe yeri.» A naɲa wì si yaripɔɔ ta le ma kan pe yeri.

²³ Kona, a Yehu wì si saa ye wa Baali gbogogo ki ni wo naa Erekaabu pinambyo Yonadabu wi ni. A wì si mbele paa tunngo piin Baali wi kan pe pye fo: «Ye wele laga go ki lagapyew ki ni, yege jen na kiga pye Yawe Yenḡeḡe li gbogofenne pele woro laga, ɛen fo yoro mbele yaa tunngo piin Baali wi kan yoro ce ye yen laga.»

²⁴ Ko punngo na, a pè si ye wa saraga ki wosaga mbe nayinme saara naa saara sogoworo ti wo. Ma si yala Yehu wila nambala nafa tijere yerege wa funwa na, ma pe pye fo: «Leele mbele mila nii ye kee, na lere ḡa fuun ka wa yaga wiga fe mbe sho wi yeri, ko fo wo yaa gbo ḡa wì sho wi yonlo.»

²⁵ Naa paa kaa ko saraga sogowogo ki womo pi na, a Yehu wì si yiri ma saa ki yo pingbaanla poro naa pingbaanla teele pe kan fo: «Ye ye wa pe korogo ye pe gbo, ali lere nunḡba wo ka ka fe mbe sho ye yeri.» A pè si ye wa pe korogo ma pe gbo tokobi ni, mee pe gboolo pe le ma pe wa laga funwa na. Ko punngo na, a pè si ye wa Baali wi gbogogo yumbyo jate wi ni.

²⁶ Sinndeere titoonro nda paa yerege yerege Baali wi mege ni, a pè siri le wa Baali gbogogo ki ni ma yiri ti ni mari sogo.

²⁷ Baali yanlee paa wi gbegele sinndelege ḡa na, a pè sigi yaari, ma Baali gbogogo ki jaanri, maga pye konḡaraga pyesaga fo ma pan ma gbɔn nala.

²⁸ Pa Yehu wila yarisunngo Baali ki gbogowo tunngo ki ko wa Izirayeli tara yeen.

Yehu wi wunluwo sanga

29 Konaa ki ni fuun, Nebati pinambyo Yerobowamu wila ti a Izirayeli woolo pe kapere nda pye, Yehu wi sila ya mberi yaga. Yerobowamu wila napire yanlere gbegele te ni ma ka tege wa Beteli ca, ma saa ka tege wa Dan ca, ma ti a Izirayeli woolo pe saa nari gbogo†.

30 A Yawe Yennele li si Yehu wi pye fo: «Ki kaa pye nga ki yen ma sin na yege na maga pye, ma nga fuun mila pye na jaa mbe pye Ashabu go woolo pe na ki pye, mi yaa ti ma setirige piile paa ceen Izirayeli tara wunluwo pi na fo sa gbɔn pe yirisaga tijere wogo ki na.»

31 Konaa ki ni fuun, Yehu wi sila tanga Yawe Yennele, Izirayeli woolo Yennele li lasiri konɔ li na wi kotogo ki ni fuun ni. Yerobowamu wila ti a Izirayeli woolo pe kapere nda pye, wi sila laga ti na.

32 Ki wagati wi ni, ko Yawe Yennele laa ki le na ka kon Izirayeli tara ti na. A Siri tara wunlunana Hazayeli wi si pan ma Izirayeli woolo pe gbɔn ma pe puro ma pe yirige wa pe tara kongolo ke ni fuun ke na.

33 Wila Zhuriden gbaan yonlo yirisaga tara ti sho, maga le wa Aroyeri ca nga wa Arino lafogo ki yon na, fo ma saa gbɔn wa Galaadi tara naa Bazan tara ti na; ko korɔ wo yen Gadi cenle woolo, naa Uruben cenle woolo konaa Manase cenle woolo pe tara ti ni fuun.

34 Yehu wi kapyegele sanngala, naa kagala ngele fuun wila pye konaa wi kotogo kagala ke ni fuun ke yen ma yonlogo wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

† 10:29 10:29: 1 Wunlu 12.28-30

³⁵ Ko punḡo na, a Yehu wì si ku ma taga wa wi teleye pe na. A pè suu le wa Samari ca. A wi pinambyo Yowahazi wì si cèn wunluwo pi na wa wi yonlo.

³⁶ Yehu wila pye yeḡe nafa ma yiri kolotaanri wunluwo pi na Izirayeli tara ti go na wa Samari ca.

11

*Atali wila cèn wunluwo pi na
wa Zhuda tara
(2 Kuro 22.2-3,10-12; 24.7)*

¹ Naa Ahaziya wi no Atali wila kaa ki yan pòo pinambyo wi gbo, a wì si yiri ma Zhuda tara wunlunaḡa wi setirige piile pe ni fuun pe gbo.

² Eèn fo, pe gbosanga wi ni, wunlunaḡa Yoramu wi sumborombyo Yehosheba ḡa wila pye Ahaziya wi nosepyo sumboro wila Ahaziya wi pinambyo Zhouwasi wi le larawa wa wunlunaḡa wi pinambiile mbele pàa pye na kuun pe soḡowo, ma saa wo naa jeḡe ḡa wila pye wi gbegelefo pe teḡe wa sherigo gbogo ki yumbyo ḡa pe maa wonlo wa wi ni. Pa pàa wi lara yeen Atali wi na, pe suu ta mboo gbo.

³ Wila koro wa larasaga wa ki jeḡe wi ni, wa Yawe Yenḡeḡe li sherigo gbogo ki ni, fo ma saa gbòn yeḡe kogoloni. Kila yala Atali wi yen wunluwo pi na wa tara ti ni.

*Pàa Zhouwasi wi teḡe
wunluwo pi na
(2 Kuro 23)*

4 Ki yeε koloshyen wolo li ni, a saraga wofō Yehoyada wì si tun, a pè saa Kari tara† malingbōonlō cēnme cēnme teele naa piŋgbaanla sanmbala pe yeri. A wì si ti a pè pan wa wi yeri wa Yawe Yēnḡeε li go ki ni. A wì si yōn finliwε le pe ni, ma ti a pè wugu wi kan wa Yawe Yēnḡeε li go ki ni. Ko puŋgo na, a wì si wunlunaŋa wi pinambyō wi naga pe na.

5 Kona, a wì si pe pye fō: «Ŋga ye yaa pye ki ḡga: <Cēnpilige ni, yoro mbele ye yaa tunḡo ki ε, ye yeε wali ḡgbele ye taanri. ḡgbelege nuḡba yaa la wunluwō go ki kōrōsi.

6 ḡgbelege shyen wogo ki yaa sa yere wa go ki yeyōḡo ḡga pe yinri Suri ki na mbaa ki kōrōsi. ḡgbelege taanri wogo ko yaa sa yere wa yeyōḡo ḡga wa piŋgbaanla pe puŋgo na ki na. Ki ḡgbele ye taanri leele pe yaa la shēriḡo ḡbōḡo ki kōrōsi laga waa la pe yeε kaan.

7 Ye malingbōonlō ḡgbele ye shyen sannya yan yi woolo pe ni fuun pe se tunḡo pye cēnpilige ki na, poro yaa kari saa Yawe Yēnḡeε li go ki kōrōsi mbaa wunlunaŋa wi go singi.

8 Ye yaa wunlunaŋa wi maga lagapyew ye malingbōnyaara ti ni ye kēε. Lere ḡa fuun ka yo wi yaa toro mbe ye wa ye sōḡowō, yoo ḡbo. Wunlunaŋa wi kaa kee laga ḡga fuun na, ye pye wi tanla, mbaa wi kōrōsi.> »

9 Saraga wofō Yehoyada wila senre nda yo,

---

† 11:4 11.4: Kari tara fenne paa pye tara ta yeε malingbōonlō mbele pe ma ε sara na poro pele. Pe tara tila pye Azi tara ti laga ko ka. Paa pye malingbōonlō mbele pe ma ε sara na poro pele paa Kēreti cenle woolo pe yen wunlunaŋa Davidi wi sanga wi na (2 Sami 8.18).

malingboonlo teele mbele paa pye leele cenme cenme go na pe si tanga ti ni fuun ti na. Pe ni fuun nungba nungba paa pe malingboonlo pe lele. Mbele pe mbaa tunngo ki le cenpilige ki ni konaa mbele paa tigi tunngo ki na pe si kari wa saraga wofa Yehoyada wi yeri.

¹⁰ Kona, wunlunaŋa Davidi wi njaanra naa wi tuguron sigeyaara nda tila pye tegesaga wa Yawe Yenŋele li go ki ni, a saraga wofa wi siri kan malingboonlo cenme cenme teele pe yeri.

¹¹ Pingbaanla paa yere ma wunlunaŋa wi maga, pe ni fuun nungba nungba pe malingboonyaara ti ni pe kee, wa saraga wosaga konaa sherigo gbogo ki tanla, maga le wa go ki kalige kee ki na ma saa ki wa wa ki kamenge kee ki na.

¹² Kona, a saraga wofa Yehoyada wi si pan wunlunaŋa Ahaziya wi pinambyo wi ni, ma wunluwo njala li kan wi kan; yon finliwe senre ti yen sewe na ni, a wi suu le wi kee. A pe si sinme kpoyi wo wi na maa tege wunluwo. A leele pe nee kee gboon na jorogi na yuun fo: «Yenŋele sa yinwege kan wunlunaŋa wi yeri!»

¹³ Naa Atali wila kaa pingbaanla poro naa leele pe tinme ta, a wi si pan wa janwa wi tanla wa Yawe Yenŋele li go ki ni ma pan ma wele.

¹⁴ Wi mbe wele, mee wunlunaŋa Zhouasi wi yan yeresaga wa Yenŋele go ki ndogoro ti ni, ma yala pe kalege ki ni. Malingboonlo teele poro naa mbaanra winfenne paa pye wa wi tanla. Tara woolo pe ni fuun paa pye na yogori, na mbaanra ti wiin. Naa Atali wila kaa ki yan ma, a wi suu yariporo ti walagi nanjbanwa pi kala na, mee yo

fɔ: «Pè yɔn le na na! Pè yɔn le na na!»

¹⁵ Malingbɔɔnlo teele mbele paa pye leele cɛnmɛ cɛnmɛ go na, na malingbɔɔnlo pe yɛgɛ sinni, a saraga wɔfɔ Yehoyada wì si pe pye fɔ: «Yoo yigi ye yiri wi ni wa funwa na ŋgbeleye yi sɔgɔwɔ. Na lere ŋa fuun ka taga wi na, yoo gbo tokobi ni.» Katugu saraga wɔfɔ wila yo fɔ kii daga poo gbo wa Yawe Yɛnɲɛɛ li sherigo gbɔgɔ ki ni.

¹⁶ A pè si konɔ li wa wi kan, yeyɔngɔ ŋga shɔnye pe maa yiin wa ki ni, mɛɛ toro ma saa gbɔn wi ni wa ki na, wa wunluwɔ go ki ni, mɛɛ wi gbo le ki laga ki na.

¹⁷ A Yehoyada wì si ti a yɔn finliwɛ ye Yawe Yɛnɲɛɛ lo naa wunlunaŋa wi ni konaa leele pe sɔgɔwɔ; ki yɔn finliwɛ pila pye naga nari ma yo leele pe daga mbe pye Yawe Yɛnɲɛɛ li woolo. A wì si ti a yɔn finliwɛ ye wunlunaŋa wo naa Izirayeli woolo pe sɔgɔwɔ fun.

¹⁸ Kona, a tara woolo pe ni fuun pè si kari ma saa to yarisunŋo Baali ki gbɔgɔgo ki na maga jaanri. A pè sigi saraga wɔsara to naa ki yaara yanlɛɛ ti ni fuun ti yaari, ma Baali saraga wɔfɔ Matan wi gbo wa saara wɔsara ti tanla. A saraga wɔfɔ Yehoyada wì si leele pele tɛgɛ wa Yawe Yɛnɲɛɛ li sherigo gbɔgɔ ki ni paa ki kɔrɔsi.

¹⁹ Ko punɔgo na, malingbɔɔnlo teele mbele paa pye leele cɛnmɛ cɛnmɛ go na, a wì si pe yeri, naa Kari tara fɛnnɛ pe ni, naa piŋgbaanla konaa tara woolo pe ni fuun pe ni. A pè si yiri wunlunaŋa wi ni wa Yawe Yɛnɲɛɛ li sherigo gbɔgɔ ki ni, ma toro wa piŋgbaanla pe yeyɔngɔ ki ni, ma kari

wa wunluwo go ki ni. Kona, a Zhouwasi wi si saa cen wunluwo jongo ki na.

²⁰ Tara woolo pe ni fuun paa pye na yogori; ca fun kila pye yeyinnye na, katugu paa Atali wi gbo tokobi ni wa wunluwo go ki nawa.

12

Zhuda tara wunlunanya Zhouwasi

wi sanga

(2 Kuro 24.1-16)

¹ Zhouwasi wila ta yele koloshyen mee cen wunluwo pi na.

² Yehu wi wunluwo pi yele koloshyen wolo li ni, a Zhouwasi wi si cen wunluwo pi na. Yele nafa shyen wila pye wunluwo pi na wa Zheruzalemu ca. Paa pye naa no wi yinri Zibiya, ma yiri wa Berisheba ca.

³ Nga ki yen ma sin Yawe Yenhele li yege na, ko Zhouwasi wila pye na piin wagati wi ni fuun ni, mbege ta wila pye na saraga wofa Yehoyada wi nagawa senre ti nuru we.

⁴ Kona ki ni fuun, sunzara nda tila pye wa tinndiye pe na, wi sila ti wo wa tara ti ni. Leele paa pye na kee bere ma saa na saara woo kona na wusuna nuwo taan sori wa sunzara nda tila pye wa tinndiye pe na ti na.

Zhowasi wila sherigo gbogo

ki jogosara ti gbegele

(2 Kuro 24.1-16)

⁵ Pilige ka, a Zhouwasi wi si saraga wofenne pe pye fo: «Leele pe maa paan penjara nda ni, ko

koro wo yen pe yee go shogo penjara† re, mbe yala yon nga ki naga ki ni, naa pe yon folo ton penjara ti ni, konaa pe nayinme saraga penjara nda pe ma pan ma kan saraga wa Yawe Yennele li sherigo gbogo ki ni, yaa ki penjara ti gbogolo ti yee na.

⁶ «Penjara shofenne paa ti shoo paa ti kaan saraga wofenne pe yeri; peri le, na paga sherigo gbogo ki lara nda yan ti jogo, paa ti gbegele.»

⁷ Een fo maga le fo ma saa gbɔn wunlunana Zhouasi wi wunluwo pi yele nafa ma yiri taanri wolo li na, saraga wofenne pe sila sherigo gbogo ki jogosara ka gbegele.

⁸ A wunlunana Zhouasi wi si saraga wofɔ Yehoyada wi yeri naa saraga wofenne sanmbala pe ni, mee pe yewe ma yo fo: «Yingi na ye fa si sherigo gbogo ki lara nda ti jogo ti gbegele? Koni penjara shofenne pe maa penjara nda kaan ye yeri, yaga kaa ti teri naa; een fo yaa ti kaan paa sherigo gbogo ki gbegele ti ni.»

⁹ A saraga wofenne pe si yenle ki na ma yo pe saa penjara ti shoo naa leele pe yeri; pe se sila sherigo gbogo ki jogosara ti gbegele fun.

¹⁰ A saraga wofɔ Yehoyada wi si kesu wa le maa katongo ki furu, mee saa wi tege wa saraga wosaga ki tanla, wa kalige kee ki na, wa laga nga leele pe maa toro na yiin wa Yawe Yennele li sherigo gbogo ki ni. Saraga wofenne mbele paa pye na yeyongo ki korosi, penjara nda fuun

---

† 12:5 12.5: Izirayeli tara pinambiile kongbanmbala paa daga mbe penjara yon ka kan Yennele li yeri mbe pe yee go sho; Eki 30.11-16; Levi 27.1-8.

leele pàa pye na paan wa Yawe Yennεε li sherigo gbogɔ ki ni, pàa pye nari nii wa kesu wi ni.

¹¹ Na paga kaga yan penjara nda ti yen wa kesu wi ni ti lege sanga na ni, wunlunana wi sewe yonlogofɔ wo naa saraga wofenne to wi ni pe mee kari wa Yawe Yennεε li sherigo gbogɔ ki ni, ma saa ti jiri mbe siri le kasha ka ni.

¹² Ko pungo na, penjara nda pè jiri pe mee saa ti kan mbele pe yen sherigo gbogɔ ki tunndo pyefenne pe go na pe yeri. Pe mee ki penjara ti tεge na tire tefenne naa mbele pàa pye na tunngo piin Yawe Yennεε li sherigo gbogɔ ki na pe sara ti ni,

¹³ naa go wafenne poro naa sinndεere tefenne pe ni; konaa mbe ta tεge mbaa tire loo naa sinndεere tugbooro ni, nda tila daga mbe le mbaa Yawe Yennεε li sherigo gbogɔ ki jogosara ti gbegele, konaa yaraga nga fuun kila daga mbe lo go ki jogosara gbegele pi mεge ni.

¹⁴ Een fɔ penjara nda leele pàa pye na paan wa Yawe Yennεε li sherigo gbogɔ ki ni, pe sila ta tεge mbe warifuwe tasaala gbegele, nakoma gbengele, nakoma wojεngεε, nakoma mbaanra, nakoma mbe yaraga ka yege gbegele te ni nakoma warifuwe ni.

¹⁵ Pàa pye naga penjara ti kaan mbele pàa pye na tunngo ki piin poro yeri, jango peri le paa Yawe Yennεε li go ki gbegele ti ni†.

¹⁶ Pàa pye na penjara ti kaan leele mbele yeri paa tunmbyeele pe sara, pe sila pye na pe yewe mbe yo paa penjara ti yelomo wogo ki yege yuun, katugo pàa taga ki leele pe na.

† 12:15 12.15: 2 Wunlu 22.7

17 ΕΞΝ fɔ penjara nda leele pàa pye na woo kajooḡḡ gbeḡewe saraga konaa kapere ti kala yagawa jasaraga, pe sila pye na paan to ni wa Yawe Yennɛɛ li sherigo gbɔḡḡ kɛsu wi ni. To la pye saraga wɔfenne poro woro.

Zhowasi wi wunluwɔ pi kɔwɔ

18 Ki wagati wi ni, a Siri tara wunlunaḡa Hazayeli wì si pan ma to Gati ca ki na maga sho; ko punḡo na, a wi nɛɛ jaa sa to Zheruzalemu ca ki na.

19 Kona, yaara nda fuun pàa tɛḡɛ ti yɛ Yennɛɛ li kan, a Zhuda tara wunlunaḡa Zhowasi wì siri lɛ; wi tɛɛye, Zhozafati, naa Yoramuu konaa Ahaziya, poro mbele pàa pye Zhuda tara wunlumbolo pàa nda tɛḡɛ ti yɛ Yennɛɛ kan, naa nda fuun wo jate wila tɛḡɛ ti yɛ, wila to ti ni fuun to lɛ, naa tɛ ḡa fuun wila pye ma tɛḡɛ wa Yawe Yennɛɛ li sherigo gbɔḡḡ ki yarijendɛ tɛḡɛsaga ki ni wi ni, konaa tɛ ḡa wila pye wa wunlunaḡa jate wi go ki ni wi ni. Wila ti ni fuun ti lɛ mari torogo Siri tara wunlunaḡa Hazayeli wi kan. Kì kaa pye ma, a Hazayeli wì si kari ma laga Zheruzalemu ca ki na.

20 Zhowasi wi kapyegele sanḡgala konaa ka-gala ḡgele fuun wila pye, ke yɛn ma yonlɔḡḡ wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sɛwɛ wi ni.

21 Wi legbɔɔlɔ pàa yiri ma je wi na, ma yon le wi na. Pàa saa wì gbo wa Beti Milo laga ki na, wa konɔ na li maa kee wa Sila laga tigiwen pi yeri.

22 Wi legbɔɔlɔ wele, Shimeyati pinambyɔ Yozabadi, naa Shomɛri pinambyɔ Yozabadi poro pàa wi gbɔn maa gbo. A pè suu le wa wi tɛɛye

pe tanla, wa Davidi ca ki ni. A wi pinambyo Amaziya wì si cèn wunluwo pi na wa wi yonlo.

13

Izirayeli tara wunlunana Yowahazi wi wunluwo sanga

¹ Zhuda tara wunlunana Ahaziya wi pinambyo Zhouwasi wi wunluwo pi yeɛ nafa ma yiri taanri wolo li ni, a Yehu pinambyo Yowahazi wì si cèn wunluwo pi na Izirayeli tara ti go na, wa Samari ca. Yeɛ ke ma yiri koloshyen wila pye wunluwo pi na.

² Nga ki yen kapege Yawe Yenɲele li yege na ko wila pye. Nebati pinambyo Yerobowamu wila ti a Izirayeli woolo pè kapere nda pye, ko kapere nunɲba to wila pye na piin. Wi sila laga ti na fyew.

³ Ki pye ma, a Yawe Yenɲele li si nawa nɲban Izirayeli woolo pe ni fo jɲɲe. A li si pe le Siri tara wunlunana Hazayeli wi keɛ, ko punɲo na, ma pe le Hazayeli wi pinambyo Beni Hadadi wi keɛ pe wunluwo sanga wi ni fuun wi ni.

⁴ Eɛn fo, a Yowahazi wì si Yawe Yenɲele li yenri lili yeɛ yaga. A li suu yenrewe pi logo, katugu Siri tara wunlunana wila pye na Izirayeli woolo pe jolo yege nɲga na làa ki yan.

⁵ Kona, a Yawe Yenɲele li si lere wa kan Izirayeli woolo pe yeri, a wì pye pe shɔfo. A pè si ta ma shɔ Siri tara fenne pe keɛ. Ki pye ma, a Izirayeli woolo pè si yeɲinɲge ta ma cèn wa pe paara yinre ti ni paa yege nɲga na kila pye faa we.

⁶ Eɛn fɔ konaa ki ni fuun, Yerobowamu go woolo pàa ti a Izirayeli woolo pè kapere nda pye, pe sila ti yaga. Ko konɔ nunɔgba lo pàa pye na tanri li na naga kapere cɛnlɛ nunɔgba ti piin. Yarisunɔŋgo Ashera ki tiyala làa pye kansaga bere wa Samari ca.

⁷ Lere sila koro Yowahazi wi yeri wa wi malingbɔɔnlɔ pe ni, kaawɔ shɔn lugufenne nafa shyen ma yiri kɛ, naa malaga gbɔnwotoroye kɛ konaa malingbɔɔnlɔ mbele pe yen tɔɔɔ na poro waga kɛ (10 000); katugu Siri tara wunlunana wila wi malingbɔɔnlɔ sanmbala pe tɔngɔ ma pe pye paa yarilire sugo gbannɔban yen.

⁸ Yowahazi wi kapyegele sanɔgala, naa kagala ngele fuun wila pye konaa wi kotogo kagala ke ni ke yen ma yɔnlɔgo wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sɛwɛ wi ni.

⁹ A Yowahazi wì si kaa ku ma taga wa wi telɛye pe na; a pè suu le wa Samari ca. A wi pinambyɔ Zhouwasi wì si cɛn wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ.

Izirayeli tara wunlunana Zhowasi wi sanga

¹⁰ Zhuda tara wunlunana Zhouwasi wi wunluwɔ pi yeɛ nafa ma yiri kɛ ma yiri kolɔshyen wolo li ni, a Yowahazi pinambyɔ Zhouwasi wì si cɛn wunluwɔ pi na Izirayeli tara ti go na, wa Samari ca. Yeɛ kɛ ma yiri kogoloni wila pye wunluwɔ pi na.

¹¹ Nga ki yen kapege Yawe Yenɔɔɛ li yeɛɛ na, ko wila pye na piin. Nebati pinambyɔ Yerobowamu wila ti a Izirayeli woolo pè kapere

nda pye, wi sila laga ti na, ko kono nunḡba lo wila pye na tanri li na.

¹² Zhouwasi wi kapyegele sanḡgala, naa kagala ḡgele fuun wila pye, naa wi kotogo kagala konaa malaga ḡga wila ḡbon Zhuda tara wunlunaḡa Amaziya wi ni, ki kagala ke yen ma yonloḡo wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

¹³ A Zhouwasi wì si kaa ku ma taga wa wi teleye pe na. A Yerobowamu wì si cen wunluwo pi na wa wi yonlo. A pè si Zhouwasi wi le wa Samari ca, wa Izirayeli tara wunlumbolo pe tanla.

*Yenḡele yon senre yofḡ Elize
wi kunwo wogo*

¹⁴ Yama mba pila Elize wi ḡbo, naa pila kaa to wi na, a Izirayeli tara wunlunaḡa Zhouwasi wì si kari wa wi yeri, mee saa foli ma ḡbele wa wi yeḡe soḡowo ma yo fo: «Na to, na to, mboro ḡa ma yen fanḡga ni paa Izirayeli tara malaga ḡbonwotoroye naa pe shon lugufenne pe yen†.»

¹⁵ A Elize wì suu pye fo: «Kari ma sa sandiga le naa wangala ni.» A Zhouwasi wì si saa sandiga naa wangala le.

¹⁶ Kona, a Elize wì si wunlunaḡa wi pye fo: «Ma sandiga ki tile.» Naa wila kaa ki tile, a Elize wì suu keyen yi taga wunlunaḡa wi keyen yi na,

¹⁷ ma sho fo: «Fenetiri ḡa wa yonlo yirisaga kee yeri wi yenge.» A Zhouwasi wì suu yenge. A Elize wì suu pye fo: «Wanla li won.» A wì sili won. A Elize wì sho fo: «Yawe Yenḡele li yawa tawa wanla loli yen, wanla na li yaa ka ya Siri

† 13:14 13:14: 2 Wunlu 2.12

tara fenne pe ni we. Ma yaa ka ya Siri tara fenne pe ni wa Afeki ca fo mbe pe tongo mbe pe ko pew.»

¹⁸ A Elize wi suu pye naa fo: «Wangala ke le!» A wunlunana wi si ke le. A Elize wi suu pye fo: «Tara ti won.» A wunlunana wi si tara ti won wonsaga taanri mee yere.

¹⁹ A Yennele lere wi si nawa ngban wi ni ma suu pye fo: «Ma daga na mberi won wonsaga kangurugo nakoma kogoloni. Kona ma jen na ya Siri tara fenne pe ni fo mbe pe tongo mbe pe ko pew. Ee fo koni, ma yaa ya pe ni yasaga taanri ko ee.»

²⁰ A Elize wi si ku, a po le. Ki yelapanna, a Mowabu tara beanganri pyefenne pele si pan ma to Izirayeli tara ti na.

²¹ Pilige ka, leele pa pye na nana wa gboo nii, pe mbe ka wele, mee ki beanganri pyefenne ngbelege ka yan kila paan. Ki pye ma, pa Elize wi le fanga nga ni, a pe sigi gboo wi wa wa ki ni fyelge na mee fe. Naa gboo wila ka saa jiri Elize wi kajeere ti na, a wi si yen ma yiri wa kunwo pi ni, mee yiri ma yere wi tooro ti na.

Wunlunana Zhouasi wila ya Siri tara fenne pe ni

²² Yowahazi wi wunluwo sanga wi ni fuun wi ni, Siri tara wunlunana Hazayeli wila Izirayeli woolo pe jolo.

²³ Ee fo, a Yawe Yennele li si kaa pe yinriwe ta, a pe yungbogoro li ta. A li jatere pye pe na yon finliwe mba laa le Abirahamu, naa Izaki konaa

Zhakobu† ni pi kala na. Ki wagati wi ni, li sila yenle mbe pe tongo pew; li sila si pe puro pe kari taleere ta ni pe lali li ni.

²⁴ Siri tara wunlunaŋa Hazayeli wì si kaa ku, a wi pinambyo Beni Hadadi wì si cen wunluwo pi na wa wi yonlo.

²⁵ Cara nda Hazayeli wila sho Zhouasi to Yowahazi wi yeri, a Zhouasi wì siri sho Hazayeli wi pinambyo Beni Hadadi wi yeri. Zhouasi wila malaga gbɔn Beni Hadadi wi ni ma ya wi ni fo yasaga taanri, ma Izirayeli tara cara ti sho wi yeri.

14

Zhuda tara wunlunaŋa Amaziya wi sanga

¹ Izirayeli tara wunlunaŋa Yowahazi wi pinambyo Zhouasi† wi wunluwo pi yeŋe shyen wolo li ni, a Zhouasi pinambyo Amaziya wì si cen wunluwo pi na wa Zhuda tara.

² Wila ta yeŋe nafa ma yiri kanjurugo mee cen wunluwo pi na. Yeŋe nafa ma yiri kolɔjere wila pye wunluwo pi na; wila pye ma cen wa Zheruzalemu ca. Wi no paa pye naa yinri Yehowadan, ma yiri wa Zheruzalemu ca.

³ Nga ki yen ma sin Yawe Yenŋele li yeŋe na, ko wila pye. Een fo konaa ki ni fuun, wi sila ki pye mbege yon fili paa wi tele Davidi wi yen. Wila tanga wa wi to Zhouasi wi tulugo ki ni wa wi kapyegele ke ni fuun ke ni.

---

† 13:23 13:23: Eki 2.24; Levi 26.42; 1 Wunlu 18.36 † 14:1 14.1: Zhouasi ŋa meŋe ki yeri lagame Zhouasi wa yeŋe wi wo.

⁴ Konaa ki ni fuun, sunzara nda tila pye wa tinndiye pe na, wì sila ti wɔ wa tara ti ni. Leele pàa pye na kee bere ma saa na saara woo wa ti na konnaa na wusuna nuwɔ taan sori wa ti na.

⁵ Naa Amaziya wi wunluwɔ pila kaa yeresaga ta wi kɛɛ sanga ɲa ni, legboɔɔ mbele pàa wi to, ɲa wila pye wunlunaɲa wi gbo, a wì si pe gbo.

⁶ Ɛɛn fɔ, wi sila ki legboleele pe pinambiile poro gbo paa yeɣe ɲga na ki yen ma yonlogɔ wa Moyisi lasiri sewe wi ni we. Yawe Yenɲele ligi ɲgasele na li kan wa, ma yo fɔ: «Pe se ka teelee gbo pe pinambiile kala na. Pe se si ka pinambiile gbo pe teelee kala na. Ɛɛn fɔ lere nunɣba nunɣba pyew wi daga mbe gbo wi yeera kapere to kala na†.»

⁷ Amaziya wila saa malaga gbɔn Edɔmu cenle woolo pe ni ma lere waga ke (10 000) wo gbo pe ni wa Kɔ gbunlundɛɣe ki ni. Malaga ki gbɔnsanga wi ni, wila Sela ca ki sho pe yeri maga meɣe taga naga yinri Yokiteyeli. Ko meɣe ko ki koro ki na fɔ ma pan ma gbɔn nala.

⁸ Ko puɲgo na, a Amaziya wì si pitunmbolo torogo wa Izirayeli tara wunlunaɲa Zhouwasi wi yeri; wo ɲa wila pye Yowahazi pinambyɔ naa Yehu wi pishyenwoo. Wila wi pye fɔ: «Pan we fili we malaga gbɔn we yeɛ ni.»

⁹ Kì pye ma, a Izirayeli tara wunlunaɲa Zhouwasi wì si tun ma yo pe saga yo Zhuda tara wunlunaɲa Amaziya wi kan fɔ: «Pilige ka, Liban tara wuuro tipile la si tun ma yo pe saga yo Liban tara sediri tigboɣɔ ka kan, ma yo fɔ: «Ma sumborombyɔ wi kan na pinambyɔ wi yeri wuu

---

† 14:6 14.6: Dete 24.16

pɔri wi jɔ.» Eɛn fɔ, a Liban tara wonḡbɔ wà si pan ma wuuro tipile li tangala ma toro.»

¹⁰ A Zhouwasi wì sho naa fɔ: «Ki yen kaselege fɔ mà ya Edomu cɛnɛ woolo pe ni, a ko ma kan ma yen nɔɔ yɛɛ gbogo. Ta yɔḡɔri wa ma gbɔḡɔwɔ pi ni, ma koro wa ma tara. Yinḡi na, a ma nɛɛ jaa mbe go le ki jɔlɔḡo kala na li ni, lo na ma yaa kɔ wa li ni, Zhuda tara woolo fun pe yaa kɔ wa li ni we?»

¹¹ Eɛn fɔ, Amaziya wi sila yenɛ mbe logo wi yeri. Kona, a Izirayeli wunlunaḡa Zhouwasi wì si kari sa malaga ki gbɔn. Wo naa Zhuda tara wunlunaḡa Amaziya wi ni, pè si saa fili wa Beti Shemeshi ca, wa Zhuda tara ma to yɛɛ na.

¹² A Izirayeli woolo pè si ya Zhuda tara woolo pe ni. A Zhuda tara woolo pe ni fuun nunḡba nunḡba pè si fe ma kari wa pe yinɛ.

¹³ A Izirayeli tara wunlunaḡa Zhouwasi wì si Zhuda tara wunlunaḡa wi yigi maa le kaso wa Beti Shemeshi ca. Amaziya wila pye Zhouwasi wo pinambyɔ naa Ahaziya wo pishyenwoo. Ko punḡo na, a wì si kari wa Zheruzalemu ca ma saa ki mbogo laga ka ya nga ki titɔnɔwɔ pila pye mɛtere cɛnɛ shyɛn (200), maga ɛ wa Efirayimu yeyɔḡo ki na, fɔ ma saa gbɔn wa yeyɔḡo nga wa mbogo ki yenɛ li na ki na.

¹⁴ Wila tɛ wi ni fuun ɛ, naa warifuwe wi ni fuun, naa yarijendɛ nda fuun tìla pye wa Yawe Yenḡɛɛ li sherigo gbɔḡo ki ni konna wa wunluwɔ go ki yarijendɛ tɛḡɛsaga ki ni. Wila leele pele yigi fun ma sɔḡɔɔ pe ni wa Samari ca.

¹⁵ Zhouwasi wi kapyegele sanḡala, naa kagala nḡele wila pye, naa wi kotogo kagala ke ni konna

malaga nga wila gbon Zhuda tara wunlunana Amaziya wi ni, ki kagala ke yen ma yonlogo wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

¹⁶ A Zhouwasi wi si kaa ku ma taga wa wi teleye pe na. A pe suu le wa Samari ca, wa Izirayeli tara wunlumbolo pe tanla. A wi pinambyo Yerobowamu wi si cen wunluwo pi na wa wi yonlo.

¹⁷ Yowahazi pinambyo Zhouwasi na wila pye Izirayeli tara wunlunana wi kungolo, a Zhouwasi pinambyo Amaziya na wila pye Zhuda tara wunlunana wi si yeke ke ma yiri kangurugo pye naa yinwege ki na.

¹⁸ Amaziya wi kapyegele sanngala ke yen ma yonlogo wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

¹⁹ Paa yon le Amaziya wi na wa Zheruzalemu ca, a wi si fe ma kari wa Lakishi ca. Een fo, a pe si taga wi na maa puro ma saa wi gbo wa Lakishi ca.

²⁰ A pe suu gboo wi le shonye na ma saa wi le wa Zheruzalemu ca, wa wi teleye pe tanla, wa Davidi ca.

²¹ Kona, a Zhuda tara woolo pe ni fuun pe si Amaziya wi pinambyo Azariya wi le maa tege wunluwo pi na, wa wi to wi yonlo. Kila yala Azariya wi ta yeke ke ma yiri kogoloni.

²² Wo wila Eyilati ca ki sho naa maga pye Zhuda tara wogo, mee ki kan naa fonngo, wi to, wo na wila pye wunlunana wi kungolo.

*Izirayeli tara wunlunana
Yerobowamu shyenwoo wi sanga*

23 Zhuda tara wunlunaŋa Zhouasi wi pinambyo Amaziya wi yeɛ ke ma yiri kanɗurugo wolo li ni wa wunluwo pi na, a Zhouasi pinambyo Yerobowamu† wi si cen wunluwo pi na Izirayeli tara ti go na, wa Samari ca. Yeɛ nafa shyen ma yiri nunɗba wila pye wunluwo pi na.

24 Nga ki yen kapege Yawe Yenɗele li yege na, ko wila pye. Nebati pinambyo Yerobowamu wila ti a Izirayeli woolo pe kapere nda pye, wi sila laga ki kapere ta kpe na.

25 Izirayeli tara lara nda leele paà sho, wila ti sho, ma tara ti kongolo ke wo naa fonngo, maga le wa Hamati ca yesaga ki na, fo ma saa gbɔn wa Kogɔje kuwo wi na. Ko la pye ma yala senre nda Yawe Yenɗele, Izirayeli woolo Yenɗele laa yo li tunmbyee wi kan, a wiri yo ti ni; wo wila pye Amitayi pinambyo Zhonasi, Yenɗele yon senre yofɔ we†, ma yiri wa Gati Eferi ca.

26 Katugu jologo ndorogo nga Izirayeli woolo paà pye na jolo, Yawe Yenɗele laa ki yan. Leseele poro naa kulolo pe ni, pe ni fuun paà pye ja. Lere kpe wo sila pan mbe Izirayeli woolo pe saga.

27 Ma si yala, Yawe Yenɗele li sila ki kon mbege tege mbe Izirayeli woolo pe mege ki ko mbege wo laga tara ti na. Ki kala na, a li si Zhouasi pinambyo Yerobowamu wi tege ma pe sho.

28 Yerobowamu wi kapyegele sanngala, naa kagala ngele fuun wila pye, naa wi kotogo kagala wa malaga nga wila gbɔn ki ni, konaa yege nga

---

† 14:23 14.23: Yerobowamu na mege ki yeri lagame wi yen Yerobowamu wa yege. † 14:25 14.25: Zhona 1.1

na wila Damasi naa Hamati cara ti sho mari pye Izirayeli tara woro, ma sigi ta ki cara shyen tila pye Zhuda tara woro, ki kagala ke yen ma yonlogo wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

²⁹ Ko pungo na, a Yerobowamu wi si ku ma taga wa wi telaye pe na, poro mbele paa pye Izirayeli tara wunlumbolo wele. A wi pinambyo Zakari wi si cen wunluwo pi na wa wi yonlo.

15

Zhuda tara wunlunana Azariya

wi sanga

¹ Izirayeli tara wunlunana Yerobowamu wi wunluwo pi yele nafa ma yiri kolshyen wolo li ni, a Amaziya pinambyo Azariya[†] wi si cen wunluwo pi na wa Zhuda tara.

² Wila ta yele ke ma yiri kogoloni, mee cen wunluwo pi na. Yele nafa shyen ma yiri ke ma yiri shyen wila pye wunluwo pi na. Wila pye ma cen wa Zheruzalemu ca. Wi no paa pye naa yinri Yekoliya ma yiri wa Zheruzalemu ca.

³ Nga ki yen ma sin Yawe Yenjele li yeye na, ko wila pye kala li ni fuun ni paa yeye nga na wi to Amaziya wila ki pye we.

⁴ Kona ki ni fuun, wi sila sunzara nda wa tinndiye pe na ti wo wa tara ti ni. Leele paa pye na kee bere ma saa na saara woo wa ti na konaa na wusuna nuwo taan sori wa ti na.

⁵ A Yawe Yenjele li si kaa yayenwe wa wunlunana wi na, a pi koro wi na fo ma saa gbɔn wi

[†] 15:1 15.1: Paa pye na Azariya wi yinri fun Oziyasi (2 Wunlu 15.13).

kupilige ki na. Wila pye ma cen go ka ni wi ye. Wi pinambyo Yotamu wo wila cen wunluwo go ki go na, na tara woolo pe kagala ke yege woo.

⁶ Azariya wi kapyegele sanngala konaa kagala ngele fuun wila pye, ke yen ma yonlogo wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

⁷ A Azariya wi si kaa ku ma taga wa wi teleye pe na. A pe suu le wa wi teleye pe tanla wa Davidi ca ki ni. A wi pinambyo Yotamu wi si cen wunluwo pi na wa wi yonlo[†].

*Izirayeli tara wunlunana Zakari
wi sanga*

⁸ Zhuda tara wunlunana Azariya wi wunluwo pi yele nafa ma yiri ke ma yiri kolotaanri wolo li ni, a Yerobowamu pinambyo Zakari wi si cen wunluwo pi na, ma yenge kogoloni pye pi na Izirayeli tara ti go na; pa wila pye ma cen wa Samari ca.

⁹ Nga ki yen kapege Yawe Yennele li yege na, ko wila pye paa yege nga na wi teleye paa ki pye we. Nebati pinambyo Yerobowamu wila ti a Izirayeli woolo pe kapere nda pye wi sila laga ti na.

¹⁰ A Yabeshi pinambyo Shalumu wi si yon le wi na maa gbɔn maa gbo leele pe yege sogowo, mee cen wunluwo pi na wa wi yonlo.

¹¹ Zakari wi kapyegele sanngala ke yen ma yonlogo wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

¹² Ki kala laa pye ma yala senre nda Yawe Yennele laa yo Yehu wi kan ti ni, ma yo fo:

[†] 15:7 15.7: 2 Kuro 26

«Ma setirige piile pe yaa la cɛɛn Izirayeli tara wunluwo pi na, fo sa gbɔn ma setirige piile yirisaga tijere wogo ki na.» Pa kila si pye ma†.

*Izirayeli tara wunlunaŋa Shalumu
wi sanga*

¹³ Zhuda tara wunlunaŋa Oziyasi wi wunluwo pi yeɛ nafa ma yiri ke ma yiri koɔjere wolo li ni, a Yabeshi pinambyo Shalumu wi si cɛn wunluwo pi na. Yenge nunɔba ko wila pye wunluwo pi na; pa wila pye ma cɛn wa Samari ca.

¹⁴ A Gadi pinambyo Menahemu wi si yiri wa Tiriza ca ma pan wa Samari ca, ma to Yabeshi pinambyo Shalumu wi na maa gbɔn maa gbo, mee cɛn wunluwo pi na wa wi yɔnlo.

¹⁵ Shalumu wi kapyegele sanɔgala konaa wi yɔn leme kagala ke yen ma yɔnlogo wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

¹⁶ Ki wagati wi ni, ko Menahemu wila yiri wa Tiriza ca ma saa to Tifisa ca ki na ma leele mbele fuun pa pye wa pe tɔngo ma pinle ki kanɔgara na cara ti ni, fo ma saa gbɔn wa Tiriza ca ki na. Wila to ca ki na, katugu ca woolo pe sila yenle mbe ca ki yeyɔngo ki yenge wi kan wi ye. Wila ti a pe jeɛle mbele pa pye kugboro ni pe lara ti walagi.

*Izirayeli tara wunlunaŋa
Menahemu wi sanga*

¹⁷ Zhuda tara wunlunaŋa Azariya wi wunluwo pi yeɛ nafa ma yiri ke ma yiri koɔjere wolo li ni, a Gadi pinambyo Menahemu wi si cɛn wunluwo

---

† 15:12 15.12: 2 Wunlu 10.30

pi na Izirayeli tara ti go na. Wila yeɛ ke pye wa wunluwo pi na, wila pye ma cen wa Samari ca.

¹⁸ Nga ki yen kapege Yawe Yenɲele li yege na ko wila pye. Nebati pinambyo Yerobowamu wila ti a Izirayeli woolo pe kapere nda pye, Menahemu wi yinwege piliye yi ni fuun yi ni wi sila laga ti na.

¹⁹ Ki wagati wi ni, a Asiri tara wunlunana Puli† wi si pan wa Izirayeli tara mberi sho. A Menahemu wi si warifuwe toni nafa ma yiri ke kan Puli wi yeri, jango wuu saga wi wunluwo pi yeresaga ta.

²⁰ Menahemu wila ki penjara ti sho Izirayeli tara penjagboro fenne poro yeri mari kan Asiri tara wunlunana wi yeri. Warifuwe pyo nafa shyen ma yiri ke ke wila shoshu pe ni fuun nungba nungba pe yeri. Ki kaa pye ma, a Asiri tara wunlunana wi si songoro ma kari, wii koro wa tara ti ni.

²¹ Menahemu wi kapyegele sanngala konaa kagala ngele fuun wila pye ke yen ma yonlogo wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

²² A Menahemu wi si kaa ku ma taga wa wi teleye pe na. A wi pinambyo Pekaya wi si cen wunluwo pi na wa wi yonlo.

*Izirayeli tara wunlunana Pekaya
wi sanga*

²³ Zhuda tara wunlunana Azariya wi wunluwo pi yeɛ nafa shyen ma yiri ke wolo li ni, a

---

† **15:19 15:19:** Asiri tara wunlunana Puli wo nungba wo pa pye na yinri fun Tigilati Pilezeri (2 Wunlu 15.29).

Menahemu pinambyo Pekaya wì si cèn wunluwo pi na Izirayeli tara ti go na, wa Samari ca. Yeḗ shyen wila pye wa wunluwo pi na.

²⁴ Nga ki yen kapege Yawe Yenḡeḗ li yeḡe na, ko wila pye. Nebati pinambyo Yerobowamu wila ti a Izirayeli woolo pè kapere nda pye, wi sila laga ti na.

²⁵ Eremaliya pinambyo Peka ḡa wila pye wi korosifo, wì si kaa yon le wi na, ma to wi na maa gbɔn maa gbo wa wunluwo go ki yumbyo wa ni, wa Samari ca, ma pinḗ Arigobu naa Ariye pe ni fun. Galaadi tara nambala nafa shyen ma yiri ke wila ḗ ma pan ma to pe na. Pa wila Pekaya wi gbo yeḗn, mḗe cèn wunluwo pi na wa wi yonlo.

²⁶ Pekaya wi kapyegele sanḡgala konaa kagala ḡgele fuun wila pye ke yen ma yonlogo wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

*Izirayeli tara wunlunana Peka
wi sanga*

²⁷ Zhuda tara wunlunana Azariya wi wunluwo pi yeḗ nafa shyen ma yiri ke ma yiri shyen wolo li ni, a Eremaliya pinambyo Peka wì si cèn wunluwo pi na Izirayeli tara ti go na, wa Samari ca. Yeḗ nafa wila pye wa wunluwo pi na.

²⁸ Nga ki yen kapege Yawe Yenḡeḗ li yeḡe na, ko wila pye. Nebati pinambyo Yerobowamu wila ti a Izirayeli woolo pè kapere nda pye, wi sila laga ti na.

²⁹ Izirayeli tara wunlunana Peka wi sanga wi na, a Asiri tara wunlunana Tigilati Pilezeri wì si pan ma to Izirayeli tara ti na ma Iyon ca ki sho, naa Abeli Beti Maaka ca ki ni, naa Yanowa ca,

naa Kedeshi ca, naa Hazori ca, naa Galaadi tara, naa Galile tara konaa Nefitali tara ti ni fuun ti ni. Wila ki lara ti leele pe koli ma kari pe ni wa Asiri tara.

³⁰ A Ela pinambyo Oze wi si yon le Eremaliya pinambyo Peka wi na maa gbon maa gbo, mee cen wunluwo pi na wa wi yonlo, Oziyasi pinambyo Yotamu wi wunluwo pi yele nafa wolo li ni.

³¹ Peka wi kapyegele sanngala konaa kagala ngele fuun wila pye, ke yen ma yonlogo wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

*Zhuda tara wunlunana Yotamu
wi sanga*

³² Eremaliya pinambyo Peka na wila pye Izirayeli tara wunlunana wi wunluwo pi yele shyen wolo li ni, a Oziyasi pinambyo Yotamu wi si cen wunluwo pi na wa Zhuda tara.

³³ Wila ta yele nafa ma yiri kangurugo mee cen wunluwo pi na. Yele ke ma yiri kogoloni wila pye wunluwo pi na, wa Zheruzalemu ca. Wi no pa pye naa yinri Yerusha; Zadoki sumborombyo lawi.

³⁴ Kala na li yen ma sin Yawe Yenjele li yege na lo wila pye. Wila tanga wa wi to Oziyasi wi tulugo ki ni kala li ni fuun ni.

³⁵ Konaa ki ni fuun, wi sila sunzara nda wa tinndiye pe na ti wo wa tara ti ni. Leele pa pye na kee bere ma saa na saara woo wa ti na konaa na wusuna nuwo taan sori wa ti na. Yotamu wo wila Yawe Yenjele li sherigo gbogo ki yeyongo nga wa gona ki wa.

³⁶ Yotamu wi kapyegele sanngala konaa kagala ngele fuun wila pye, ke yen ma yonlogo wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

³⁷ Ki wagati wi ni, a Yawe Yenngelē li sigi le na Siri tara wunlunana Erezēn, naa Eremaliya pinambyo Peka pe yinrigi na pe waa Zhuda tara woolo pe na.

³⁸ A Yotamu wi si kaa ku ma taga wa wi teleye pe na. A pe suu le wa wi teleye pe tanla, wa wi tele Davidi wi ca ki ni. A wi pinambyo Ahazi wi si cen wunluwo pi na wa wi yonlo.

16

Zhuda tara wunlunana Ahazi

wi sanga

(2 Kuro 28.1-27)

¹ Eremaliya pinambyo Peka wi wunluwo pi yele ke ma yiri koloshyen wolo li ni, a Yotamu pinambyo Ahazi wi si cen wunluwo pi na wa Zhuda tara.

² Wila ta yele nafa mee cen wunluwo pi na. Yele ke ma yiri kogoloni wila pye wunluwo pi na, wa Zheruzalemu ca. Nga ki yen ma sin Yawe Yenngelē, wi Yenngelē li yege na, wi tele Davidi wila ki pye yege nga na, wo sila ki pye ma.

³ Een fo wila tanga wa Izirayeli tara wunlumbolo pe tulugo ki ni, fo yere ma saa wi pinambyo wi sogo maa pye saraga yarisunngo yeri†, ma yala katijangara nda cengele sanngala ke maa

† **16:3 16.3:** Levi 20.2-5; Dete 12.31; 18.10

piin ti ni, koro ngele Yawe Yenɲele làa ke puro ma ke yirige wa Izirayeli woolo pe yeɣe we.

⁴ Wila pye na yaayoro saara naa wusuna nuwo taan saara woo wa sunzara nda wa tinndiye pe na ti na, naa tinndiye pe na konaa wa tire tipiire nda fuun ti yen were ni ti nogo.

*Ahazi wo naa Siri tara
wunlunaɲa wi ni pe kala*

⁵ Kona, a Siri tara wunlunaɲa Eezen naa Izirayeli tara wunlunaɲa Peka ɲa wila pye Eremaliya pinambyo wi ni, pe si kari mbe sa to Zheruzalemu ca ki na malaga ni. Paa saa malingboonlo censaga kan ca ki tanla ma Ahazi wi yon ton wa ca ki ni. Een fo pe sila ya wi ni†.

⁶ Ki sanga nunɲba wi ni, ko Siri tara wunlunaɲa Eezen wila Eyilati ca ki sho maga pye Siri tara fenne wogo, ma Zhuda tara fenne pe puro ma pe yirige wa ki ni. A Edomu cenle woolo pe si pan ma cen wa fo ma pan ma gbon nala.

⁷ A Ahazi wi si pitunmbolo torogo wa Asiri tara wunlunaɲa Tigilati Pilezeri wi yeri maa pye fo: «Mi yen ma tunmbyee konaa ma pinambyo. Ki yaga ma pan mala sho Siri tara wunlunaɲa wo naa Izirayeli tara wunlunaɲa wi ni pe kee, pe pan mbe to na na.»

⁸ Penjara naa te ɲa wila pye wa Yawe Yenɲele li sherigo gbogo ki ni konaa wa wunluwo go ki yarijende tegesaga ki ni, a Ahazi wi siri le mari torogo Asiri tara wunlunaɲa wi kan yarikanga.

⁹ A Asiri tara wunlunaɲa wi si yenle Ahazi wi senre ti na. A wi si yiri ma saa to Damasi ca ki

† 16:5 16:5: Eza 7.1-17; 2 Kuro 28.16-21

na maga sho, ma ca woolo pe koli kulolo ma kari pe ni wa Kiri ca, mee Ezezen wi gbo.

¹⁰ Ko pungo na, a Ahazi wi si kari wa Damasi ca mbe sa Asiri tara wunlunana Tigilati Pilezeri wi fili. Saraga wosaga nga ki yen wa Damasi ca, naa Ahazi wila ka saa ki yan, a wi si tunngo torogo wa saraga wofa Uri wi yeri wa Zheruzalemu ca, maga cenlomo naa ki kanlomo pi kan wi yeri konaa maga gbegelelomo pi ni fuun pi yege yo wi kan, jango wi ka gbegele paa ki yen.

¹¹ Wunlunana Ahazi wila cenlomo mba naga ma yiri wa Damasi ca, a saraga wofa Uri wi si saraga wosaga ka kan ma yala ki cenlomo pi ni ce. Wila ki kan maga ko maga ta wunlunana wi fa yiri wa Damasi ca mbe pan.

¹² Naa wunlunana wila kaa yiri wa Damasi ca ma songoro ma pan, a wi si saraga wosaga ki yan, mee fulo wa ki tanla ma lugu ki na.

¹³ A wi suu saraga sogowogo ki sogo wa ki na, maa muwe saraga ki wo wa ki na konaa duven saraga nga pe ma wo ki ni. A wi suu nayinme saraga yaayoro ti kasanwa pi wo wa saraga wosaga ki na.

¹⁴ Tuguyenre saraga wosaga nga kila pye wa Yawe Yenjele li yege sogowo wa sherigo gbogo ki yege, a wi sigi wo wa ki tegesaga, wa sherigo gbogo konaa saraga wosaga fonngo ki ni ti sogowo pi ni; a wi si saa ki tege wa saraga wosaga ki kanngaga na, wa yonloparawa kamenge kee yeri[†].

¹⁵ Ko pungo na, a wunlunana Ahazi wi si

[†] 16:14 16:14: 1 Wunlu 8.64; 2 Kuro 4.1

kono kan saraga wofɔ Uri wi yeri ma yo fɔ: «Koni, pa ma yaa la pinliwe saraga sogowogo naa yɔnlɔkɔgɔ muwe saraga ki woo wa saraga wɔsaga gbɔgɔ ki na, naa wunlunaŋa wi saraga sogowogo naa wi muwe saraga ki ni, naa tara woolo pe ni fuun pe saara sogoworo naa pe muwe saara ti ni. Maa pe duven saara ti woo wa ki na. Maa pe saara sogoworo ti kasanwa po naa pe saraga yaayoro sannda ti kasanwa pi ni fuun pi yanragi wa ki na. Yawe Yenŋele li tuguyenre saraga wɔsaga ko na, mi yaa ko kala lo yege wɔ na ye†.»

¹⁶ A saraga wofɔ Uri wì si tanga ma yala senre nda fuun wunlunaŋa Ahazi wila yo ti ni.

¹⁷ A wunlunaŋa Ahazi wì si nuru naa ma sherigo gbɔgɔ wotoroye pe kanŋgara na tuguyenre papara papara ti kɔɔnlɔ mari lagala, ma yaara kiiri kiiri nda tila pye pe na ti lagala pe na. Jogoyaraga gbebenge kiiri ŋga kila pye ma taga tuguyenre napene pe na, a wì sigi laga pe na, maga tege sindeere nda pàa tege ma yon yala ta na le tara†.

¹⁸ Ko pungo na, Asiri tara wunlunaŋa wi kala na, mbogo ŋga pàa kan gbata wa Yawe Yenŋele li sherigo gbɔgɔ ki ni, naga yinri cenpilige gbata, a wì sigi jan maga wɔ wa konaa wunlumbolo pàa pye na yiin yeyɔngɔ ŋga ni wa sherigo gbɔgɔ lonko ki ni maga ton.

¹⁹ Ahazi wi kapyegele sanŋgala konaa kagala

---

† **16:15 16:15:** Nga ki yo fɔ: *Mi yaa ko kala lo yege wɔ na ye, seweele pele ni, pège kannga ma yo fɔ mi yaa ki pye na kagala yewesaga.* † **16:17 16:17:** 1 Wunlu 7.27-39; 2 Kuro 4.2-6

ngele fuun wila pye, ke yen ma yonlogɔ wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sɛwɛ wi ni.

²⁰ A Ahazi wì si kaa ku ma taga wa wi tɛɛye pe na, a pè suu le wa wi tɛɛye pe tanla wa Davidi ca. A wi pinambyɔ Ezekiyasi wì si cɛn wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ.

17

Izirayeli tara wunlunaŋa punɔgo woo Oze wi sanga

¹ Zhuda tara wunlunaŋa Ahazi wi wunluwɔ pi yeɛ ke ma yiri shyen wolo li ni, a Ela pinambyɔ Oze wì si cɛn wunluwɔ pi na Izirayeli tara ti go na. Wila pye ma cɛn wa Samari ca. Yeɛ kɔlɔjɛɛ wila pye wunluwɔ pi na.

² Nɔga ki yen kapege Yawe Yenɲɛɛ li yege na, ko wila pye. Eɛn fɔ, konna ki ni fuun wì kapege ki sila Izirayeli tara wunlumbolo mbele paa keli ma toro wì na pe kapere ti bɔ.

³ A Asiri tara wunlunaŋa Salimanazari wì si pan ma to Oze wi na ma malaga gbɔn wi ni. A Oze wì si go sogo maa kan, na nizara woo wi yeri.

⁴ Eɛn fɔ, a Asiri tara wunlunaŋa wì si kaa ki yan fɔ Oze wì yɔn le wi na ma pitunmbolo torogo wa Ezhipiti tara wunlunaŋa So wi yeri ma yo wuu saga; katugu wila je wi sila kaa na nizara wi woo naa Asiri tara wunlunaŋa wi yeri yeɛ pyew. Naa Asiri tara wunlunaŋa wila kaa ki wogo ki jen ma, a wì si Oze wi yigi maa le kaso.

⁵ Ko punɔgo na, a Asiri tara wunlunaŋa wì si pan ma Izirayeli tara ti ni fuun ti yanri, mɛɛ kari

ma saa malingboonlo censaga kan wa Samari ca ki tanla maga yon ton, fo ma saa gbɔn yeɛ taanri, mbe malaga gbɔn ki ni.

⁶ Oze wi wunluwo pi yeɛ koɔjere wolo li ni, a Asiri tara wunlunaɲa wi si Samari ca ki sho maga ta, mee Izirayeli woolo pe koli ma kari pe ni wa Asiri tara. A wi si ti a peɛ saa cen wa Hala ca, a peɛ saa cen wa Habori gbaan wi yon na, wa Gozan tara, konaa wa Medi tara cara ti ni.

*Izirayeli woolo
pe kapyere tijangara*

⁷ Ki joɔgo kagala ngele kaɔ gbɔn Izirayeli woolo pe na, katugu paɔ kapege pye Yawe Yenɲeɛ, pe Yenɲeɛ li na, lo na laa pe yirige wa Ezhipiti tara ti ni, ma pe sho Ezhipiti tara wunlunaɲa Farawon wi joɔgo ki kee. Mbe taga wa ko na, paɔ pye na yarisunndo gbogo fun.

⁸ Cengeɛ ngele Yawe Yenɲeɛ laa ke puro ma ke yirige wa Izirayeli woolo pe yege, ke kalgeɛ koro paɔ pye na tanri ke na konaa koɲgolo ngele Izirayeli wunlumbolo paɔ tege ke ni.

⁹ Izirayeli woolo paɔ kagala kele pye larawa Yawe Yenɲeɛ li na, ngele ke sila daga pyewe ni. Paɔ sunzara kan wa tinndiye pe na pe cara ti ni fuun ti ni, maga le kapire ti na fo ma saa ki wa pe cara nda paɔ malaga sigemboro kan mari maga ti na.

¹⁰ Paɔ sinndeere titoonro yerege yerege, ma tiyagala kankan tinndiye pe ni fuun pe go na konaa tire tipiire ti ni fuun ti noɔgo yarisunngo jeɛ Ashera ki kan†.

---

† 17:10 17.9-10: 1 Wunlu 14.23

¹¹ Sunzara nda tìla pye wa tinndiye pe na, pàa wusuna nuwɔ taan sogo wa ti ni fuun ti na paa cɛngɛlɛ nɛgɛlɛ Yawe Yɛnnɛlɛ làa ke purɔ ma ke yirige wa pe yɛgɛ ke yɛn. Pàa kafaara pye fɔ ma Yawe Yɛnnɛlɛ li nawa pi nɛgban.

¹² Pàa pye na yarisunndo gbogo, ma si yala Yawe Yɛnnɛlɛ làa ki yo pe kan ma yo paga kaa ki piin.

¹³ Yawe Yɛnnɛlɛ làa Izirayeli woolo naa Zhuda tara fɛnnɛ pe yeri nɛgbanga li yɔn sɛnrɛ yofɛnnɛ pe ni fuun naa yariyanra yanfɛnnɛ pe ni fuun pe yɔn, ma yo fɔ: «Ye ye kɔngolo tipegele ke wa, yaa tanri na nɛgasegele naa na kondɛgɛnɛgɛlɛ ke na, ki lasiri sɛnrɛ nda fuun m̀ kan ye tɛlɛye pe yeri konaa mari yo na tunmbyeele Yɛnnɛlɛ yɔn sɛnrɛ yofɛnnɛ pe kan, a p̀eri yo ye kan we.»

¹⁴ Ɛn fɔ pe sila logo li yeri, pàa pe nunɛgbogolo ke nɛgban paa pe tɛlɛye pe yɛn, poro mbele pe sila taga Yawe Yɛnnɛlɛ, pe Yɛnnɛlɛ li na we.

¹⁵ Pàa je Yɛnnɛlɛ li kondɛgɛnɛgɛlɛ ke na. Yɔn finliwɛ mba làa le pe ni, pàa pi jɔgɔ. Yɛrɛwɛ sɛnrɛ nda làa yo ma nɛgban pe ni, pe sila ti lɛ. Pàa taga yarisunndo nda ti yɛn kayɔngɔ fu to na, fɔ a poro yɛrɛ jate p̀è kanɛga ma pye kayɔngɔ fu. Cɛngɛlɛ nɛgɛlɛ ke yɛn ma pe maga ke kalɛgɛlɛ koro pàa pye na tanri ke na, ma si yala Yawe Yɛnnɛlɛ làa ki yo pe kan ma yo paga kaa ki cɛngɛlɛ ke kapyere ti fɔrɔgi.

¹⁶ Pàa je Yawe Yɛnnɛlɛ, pe Yɛnnɛlɛ li nɛgasegele ke na. Pàa tugurɔn yan ma napire yanlɛrɛ shyɛn gbɛgele pe yɛɛ kan nari gbogo. Pàa tiyagala kan yarisunɛgo jɛlɛ Ashera ki mɛgɛ

ni naga gbogo. Pàa pye na foli yanwa yirigeyaara nda fuun ti yen wa yennele na ti yege sɔgɔwɔ nari gbogo, konaa na yarisunngo Baali ki gbogo†.

17 Pàa pe pinambiile naa pe sumborombiile pe kan a pè pe sogo ma pe pye saraga yarisunndo yeri†. Pàa pye na jɛɛɛ piin konaa na lekara piin, ma pe yeɛ kan kapege pyewe pi yeri Yawe Yennele li yege na, jango mbeli nawa pi ngban.

18 Ko kɪ ti Yawe Yennele li nawa ngban Izirayeli woolo pe ni fɔ jɛngɛ, ma pe purɔ ma pe yirige wa li yeɛ yege sɔgɔwɔ, kaawɔ Zhuda cenle woolo poro cɛ pàa koro wa pe tara†.

19 Ɛɛn fɔ ali Zhuda tara woolo poro fun pe sila Yawe Yennele, pe Yennele li ngasegele ke le mbaa tanri ke na. Izirayeli woolo pe kondɛngɛngɛ koro Zhuda tara woolo pàa pye na tanri ke na fun.

20 Ko kala kɪ ti Yawe Yennele li je Izirayeli setirige piile pe ni fuun pe na, ma pe tifaga, ma pe le beɲganri pyefenne pe keɛ, fɔ ma pe purɔ ma pe yirige li yeɛ yege sɔgɔwɔ ma pe wa lege.

21 Yawe Yennele làa Izirayeli woolo pe laga Davidi go woolo pe na sanga ɲa ni, Nebati pinambyɔ Yerobowamu wo Izirayeli woolo pàa wɔ maa tɛgɛ wunluwɔ pe yeɛ go na. Wo wila Izirayeli woolo pe pungo ma pe laga Yawe Yennele li na, ma ti a pè kapegbogo pye†.

22 Kapere nda fuun Yerobowamu wila pye, Izirayeli woolo pàa pe yeɛ kan ki kapere cenle nunɲba ti yeri nari piin. Pe sila laga ti na,

---

† 17:16 17:16: 1 Wunlu 12.28 † 17:17 17:17: Levi 18.21; Dete 18.10 † 17:18 17:18: 1 Wunlu 11.31-32 † 17:21 17:21: 1 Wunlu 12

²³ fɔ a Yawe Yennɛle li kaa Izirayeli woolo pe puro ma pe yirige wa li yee yege sɔgɔwɔ ma pe wa lege, paa yege nga na làa ki yo li tunmbyeele mbele pe yen li yɔn sɛnrɛ yofenne pe kan, a pèri yo we. Pàa Izirayeli woolo pe koli wa pe tara ma kari pe ni lege kulowo ni wa Asiri tara. Pe yen wa fɔ ma pan ma gbon nala.

*Cɛngɛle kèle la pan
ma cɛn wa Samari tara*

²⁴ Kona, a Asiri tara wunlunana wì si ti a leele pèle yiri wa Babiloni ca, naa Kuta ca, naa Ava ca, naa Hamati ca konaa wa Sefarivayimu ca ki ni, ma pan ma cɛn wa Samari tara cara ti ni, wa Izirayeli woolo pe yɔnlɔ. Pàa Samari tara ti shɔ mari ta mɛɛ cɛn wa cara ti ni.

²⁵ Naa pàa kaa ki lɛ na cɛn wa ki cara ti ni, pe sila pye na fyɛ Yawe Yennɛle li yege. A Yawe Yennɛle li si jaraye yirige ma pe wa pe na, a poro na pe kuun.

²⁶ A pè si saa ki yo Asiri tara wunlunana wi kan fɔ: «Leele mbele ma koli ma saa pe tɛge wa Samari tara cara ti ni, pee ki tara ti yennɛle na pe maa gbogo li gbɔgɔlɔmɔ pi jɛn. Ki kala na, ki tara ti yennɛle li jaraye yirige ma pe wa pe na, a paa pe kuun, katugu leele pee ki tara ti yennɛle na pe maa gbogo li gbɔgɔlɔmɔ pi jɛn.»

²⁷ Ki sɛnrɛ ti logɔngɔlɔ, a Asiri tara wunlunana wì sigi konɔ kan ma yo fɔ: «Leele mbele yè koli ma yiri wa ki tara ti ni, ye ti ki saraga wɔfɔ wa mbe sɔngɔrɔ wi kari wi sa cɛn wa, wila leele pe nari tara ti yennɛle na pe maa gbogo li gbɔgɔlɔmɔ pi ni.»

28 Kì kaa pye ma, saraga wofenne mbele pàa koli ma yiri wa Samari tara, a nunḡba si songoro ma saa cèn wa Beteli ca na leele pe nari yege nga na pe daga mbaa Yawe Yenḡele li gbogo.

29 Een fo ki cengele ke ni fuun nunḡba nunḡba, a kè si ke tara yarisunndo gbegele ke ye kan. Ki cengele kaa pye ma cèn ca nunḡba nunḡba nga fuun ni, yinre nda Samari tara fenne pàa kankan wa sunzara nda tila pye wa tinndiye pe na ti na, a pè sigi yarisunndo ti tegetege wa ki yinre ti ni.

30 Mbele pàa yiri wa Babiloni ca poro la yarisunḡo nga pe yinri Sukoti Benoti ki gbegele. Mbele pàa yiri wa Kuti ca, poro la yarisunḡo nga pe yinri Nerigali ki gbegele. Mbele pàa yiri wa Hamati ca, poro la yarisunḡo nga pe yinri Ashima ki gbegele.

31 Mbele pàa yiri wa Ava ca poro la yarisunndo nda pe yinri Nibihazi naa Taritaki ti gbegele. Mbele pàa yiri wa Sefarivayimu ca poro la pye na pe pinambiile pe sori na pe woo saraga pe yarisunndo Adirameleki naa Anameleki ti yeri nari gbogo. To tila pye Sefarivayimu ca fenne pe yarisunndo re.

32 Pàa pye na Yawe Yenḡele li gbogo fun. Konaa ki ni fuun, poro jate pàa saraga wofenne pele wo tara ti lagapyew ma pe tege pe ye kan, a paa saara woo pe ye kan wa sunzara nda tila pye wa tinndiye pe na ti na. Ki saraga wofenne pàa pye na saraga wogotunḡo ki piin wa sunzara nda tila pye wa tinndiye pe na ti yinre ti ni.

33 Kì pye ma, pàa pye na Yawe Yenḡele li gbogo konaa na pe yeera yarisunndo ti gbogo fun, ma

yala pàa pe koli ma yiri tara nda ni ti kalɛgɛlɛ ke ni.

³⁴ Ki cɛngɛlɛ ke yen na tanri bere pe kalɛgɛlɛ ke na, ali ma pan ma gbɔn nala. Ke woro na fyɛ Yawe Yɛnɛlɛ li yɛgɛ. Ke woro na tanri koro jate ke kondɛgɛnɛgɛlɛ naa ke kakɔnndɛgɛnɛgɛlɛ ke na. Yawe Yɛnɛlɛ làa lasiri naa nɔgasegele konaa sɛnrɛ nda fuun yo Zhakɔbu setirige piile pe kan, wo nà làa wi mɛgɛ taga naa yinri Izirayeli, ki cɛngɛlɛ ke sila pye naga kɔnɔgolo ke tanri†.

³⁵ Yawe Yɛnɛlɛ làa yɔn finliwɛ le Izirayeli woolo pe ni ma yo fɔ: «Yaga kaa yarisunndo gbogo, yaga kaa fɔli ti yɛgɛ sɔgɔwɔ mbaa ti gbogo, yaga kaa tunɔgo piin ti kan, yaga si kaa saara woo ti yeri†.

³⁶ Ɛɛn fɔ yaa fyɛ mi nà Yawe Yɛnɛlɛ na yɛgɛ. Mi nà m̀ ye yirige wa Ezhipiti tara yawa gbɔɔ naa fanɔga gbɔgɔ ni. Mi nunɔgba ye daga mbaa fɔli na yɛgɛ sɔgɔwɔ mbaa na gbogo konaa mbaa saara woo na yeri†.

³⁷ Kondɛgɛnɛgɛlɛ, naa kakɔnndɛgɛnɛgɛlɛ, naa lasiri kɔnɔgolo konaa nɔgasegele nɛgele m̀ yɔnɔgɔ ye kan, ye ke yigi yaa tanri ke na pilige pyew. Yaga kaa yarisunndo ta yɛgɛ gbogo.

³⁸ Yɔn finliwɛ mba m̀ le ye ni, yaga ka fɛgɛ pi na. Yaga kaa yarisunndo ta yɛgɛ gbogo.

³⁹ Ɛɛn fɔ yaa fyɛ mi nà Yawe Yɛnɛlɛ, ye Yɛnɛlɛ na yɛgɛ, pa kona mi yaa ye shɔ ye juguye pe ni fuun pe kɛɛ.»

⁴⁰ Ɛɛn fɔ ki cɛngɛlɛ ke sila yenlɛ mbe logo. Pe kalɛgɛlɛ koro pàa koro ma mara ke na.

† 17:34 17:34: Zhɛnɛ 32; 35.10 † 17:35 17:35: Ɛki 20.5; Dɛtɛ 5.9 † 17:36 17:36: Dɛtɛ 6.13

41 Ki cengele kàa pye na Yawe Yenhele li gbogo konaa na pe yarisunndo ti gbogo fun. Pe pinambiile poro naa pe pishyenwoolo pe ni, pa pe yen na tanri ma ali ma pan ma gbɔn nala, paa yege nga na pe teleye paa pye na tanri we.

ZHUDA TARA WUNLUMBOLO PUNGO WOULO PE KALA

18

18-25

Zhuda tara wunlunana Ezekiyasi

wi sanga

(2 Kuro 29.1-2)

¹ Ela pinambyɔ Oze wi wunluwɔ pi yeɛ taanri wolo li ni Izirayeli tara ti go na, a Ahazi pinambyɔ Ezekiyasi wì si cɛn wunluwɔ pi na Zhuda tara ti go na.

² Wila ta yeɛ nafa ma yiri kangurugo mɛɛ cɛn wunluwɔ pi na. Yeɛ nafa ma yiri kolɔjere wila pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca. Paa pye naa nɔ wi yinri Abi; Zakari sumborombyɔ lawi.

³ Nga ki yen ma sin Yawe Yenhele li yege na, ko wila pye paa yege nga na wi tele Davidi wila ki pye we.

⁴ Sunzara nda tila pye wa tinndiye pe na wila ti jɔgɔ mari wɔ wa, ma sinndeere titɔnɔ titɔnɔ ti yaari, ma yarisunngo Ashera ki tiyagala ke kɔɔnɔ. Moyisi wila tuguyenre wɔgɔ nga gbegele wila ki gbɔn maga kaari kaari, katugu maga le wa, fɔ ma pan ma gbɔn ki wagati wi na, Izirayeli woolo paa pye na wusuna nuwɔ

taan sori wa ki yege sɔgɔwɔ. Pàa pye naga yinri Nehushitan†.

⁵ Ezekiyasi wila wi jigi wi taga Yawe Yenɲele, Izirayeli woolo Yenɲele li na. Zhuda tara wunlumbolo mbele pàa yiri wi punɔgo na konaa mbele pàa keli ma yiri wi na, wa kpe sila pye jenne pe ni paa wi yen.

⁶ Wila koro ma mara Yawe Yenɲele li na. Wi sila laga li na. Ngasegele ngele Yawe Yenɲele làa kan Moyisi wi yeri, wila ke le na tanri ke na.

⁷ Ki pye ma, Yawe Yenɲele làa pye wi ni, a wi kagala ke ni fuun kaa yɔngɔ wi kan. Wila yiri ma je Asiri tara wunlunaɲa wi na, wi sila go sogo wi kan naa.

⁸ Wila malaga gbɔn ma ya Filisiti tara fenne pe ni, ma pe puro fɔ ma saa gbɔn wa Gaza ca, ma ca ki tɔngɔ naa ki kanɲara na cara ti ni, maga le pe cara nda pàa malaga sigemboro kan mari maga ti na, fɔ ma saa ki wa malingbɔɔnlɔ pe kapire ti na.

*Asiri tara fenne
pàa Samari ca ki shɔ*

⁹ Ezekiyasi wi wunluwɔ pi yeɛ tijere wolo li ni, kila yala Ela pinambyɔ Oze wì ta yeɛ kolɔshyen wa wunluwɔ pi na Izirayeli tara ti go na, a Asiri tara wunlunaɲa Salimanazari wì si pan ma malingbɔɔnlɔ censaga kan wa Samari ca ki tanla maga yɔn tɔn.

¹⁰ Sanni sa gbɔn yeɛ taanri, a wì si ca ki shɔ maga ta. Ko la saa yala Ezekiyasi wi wunluwɔ pi yeɛ kogolɔni wolo li ni. Izirayeli tara wunlunaɲa

† 18:4 18.4: Nehushitan mege ki kɔrɔ wowi ɲa tuguyenre; Nɔmbu 21.8-9.

Oze wi wunluwo pi yeŋe kolojere wolo li ni, ko paa Samari ca ki sho.

¹¹ A Asiri tara wunlunaŋa wi si Izirayeli woolo pe koli ma kari pe ni wa Asiri tara. Wila saa pele tege wa Hala ca, ma saa pele tege wa Habori gbaan yon ki na, wa Gozan tara konaa wa Medi tara fenne pe cara ti ni.

¹² Ki kagala kaa pye pe na, katugu pe sila Yawe Yenjele, pe Yenjele li senre ti logo. Paa li yon finliwe pi jogo. Yawe Yenjele li tunmbyee Moyisi wila senre nda fuun yo pe kan pe sila ti logo, pe sila si tanga ti na.

*Asiri tara fenne paa pan
ma Zhuda tara ti yin
mbe malaga gbɔn pe ni*

¹³ Wunlunaŋa Ezekiyasi wi wunluwo pi yeŋe ke ma yiri tijere wolo li ni, a Asiri tara wunlunaŋa Senakeribu wi si pan ma to Zhuda tara cara nda fuun pe malaga sigemboro kan mari maga ti na mari sho.

¹⁴ Kona, a Zhuda tara wunlunaŋa wi si tunngo torogo, a pe saa ki yo Asiri tara wunlunaŋa wi kan wa Lakishi ca ma yo fo: «Mi wa ma la. Maga ka malaga gbɔn na ni naa. Maga penjara yon nga wa na na, mi yaa laga kaan ma yeri.»

Ki pye ma, a Asiri tara wunlunaŋa wi sigi yo ma yo ki daga Ezekiyasi wila warifuwe toni ke naa te toni nungba kaan wi yeri.

¹⁵ A Ezekiyasi wi si warifuwe na fuun wila pye wa Yawe Yenjele li sherigo gbogo ki ni konaa wa wunluwo go ki yarijende tegesaga ki ni wi le ma saa wi kan wi yeri.

16 Ki wagati wi ni, te ɲa pàa wo Yawe Yenɲele li sherigo gbogo kooro naa yeyongo ki naayeri tire ti na mari ton, Zhuda tara wunlunaɲa Ezekiyasi wila wi ni fuun wi lagala fun maa kan Asiri tara wunlunaɲa wi yeri.

*Asiri tara fenne pàa pan
ma Zheruzalemu ca ki maga
mbege sho*

17 Kona, a Asiri tara wunlunaɲa wi suu malingboonlo ngbeleye togboo, naa wi malingboonlo togboo konaa wi laga korosifenne to wi ni pe tun wa wunlunaɲa Ezekiyasi wi yeri wa Zheruzalemu ca, ma yiri wa Lakishi ca, ma malingboonlo legere pinle pe ni. Naa pàa ka saa gbɔn wa Zheruzalemu ca, tonmo wege ɲga wa gona keɛ yeri, a pè si saa yere wa ki lafonogologo ki tanla, wa Jogofenne kerengonɔ li ni.

18 Kona, a pè si yeri ngbanga mbe para wunlunaɲa wi ni. A Hilikiya pinambyo Eliyakimu ɲa wila pye wunluwo go ki kagala ke yege wofɔ wi si yiri ma kari wa pe tanla, wo naa sewe yonlogofɔ Shebina wi ni konaa Asafu pinambyo Yowa ɲa wila pye seweere tegefɔ wi ni.

19 A Asiri tara wunlunaɲa wi laga korosifenne to wi si pe pye fɔ: «Ye saga senre nda ti yo Ezekiyasi wi kan fɔ wunlunaɲa gbɔɔ, Asiri tara wunlunaɲa we, pa wi yo yen fɔ: <Mòɔ jigi wi taga yingɲi na ma?»

20 Mà yo fɔ na lere kaa jaa mbe malaga gbɔn, ki daga malaga gbongo tijinliwe naa fanɲga mbe pye wi ni. Yen fɔ to ti ni fuun yen go fu senre.

Ma jigi wi yen ambɔ na ma, fɔ a ma saa yiri ma je na na?

21 Wele, m̀igi jɛn ma yo m̀ɔ jigi wi taga Ezhipiti tara to na, to nda ti yen paa gbagara kanngaga yen, nga k̀i kaw we. Lere ɲa fuun wi maa jigi wi taga ki na ma jiige ki na, ki maa kɛɛ ki sun maga furu. Pa Ezhipiti tara wunlunaɲa Farawɔn wi yen ma. Leele mbele fuun pe ma pe jigi wi taga wi na, pa wi yen ma pe kanngɔɔ.

22 «Kana ye yaa na pye mbe yo fɔ ye ye jigi wi taga Yawe Yɛnɲɛɛ, ye Yɛnɲɛɛ lo na. Ɛɛn fɔ m̀i yo ko Yɛnɲɛɛ lo Ezekiyasi wila li gbɔgɔsara nda wa tinndiye pe na to naa li saara wɔsara ti kɔ mari wɔ wa tara ti ni, maga yo Zhuda tara woolo naa Zheruzalemu ca woolo pe kan, ma yo fɔ saraga wɔsaga nga wa Zheruzalemu ca, pe pan paa fɔli ki yege sɔgɔwɔ paa li gbogo wa.

23 Koni, yɔn kan na tafɔ wi yeri, Asiri tara wunlunaɲa we. Ki ka pye ma, pa mi yaa shonye waga shyen (2 000) kan ma yeri, na kaa pye ma mbe shɔn lugufenne pele ta paa nuru pe na we.

24 Ma yaa ki pye meɛ mbe si ya mbanla tafɔ wi malingbɔɔnɔ teeɛ wa nunɲba kan wi fe, ali na kaa pye wo wi yen pe pe ni fuun jɛɛ we? M̀ɔ jigi wi taga Ezhipiti tara to na, ma yo fɔ pe yaa malaga gbɔnwotoroye naa shɔn lugufenne kan ye yeri.

25 Koni maa ki jate ndɛɛ ki pye Yɛnɲɛɛ li nandanwa kala lo ja ma, mbe ja ya pan mbe to ki tara nda ti na mberi tɔngɔ wi le? Yawe Yɛnɲɛɛ lo lilan pye fɔ: <Yiri ma sa to ki tara nda ti na mari tɔngɔ.> »

26 Kona, a Hilikiya pinambyo Eliyakimu, naa Shebina konaa Yowa wi ni, pè sigi yo Asiri tara wunlunana wi laga korosifenne to wi kan fo: «Ki yaga maa para we ni Aramuye senre ni, katugu we maa ti nuru. Maga kaa para we ni Eburuye senre ni, mbe ti leele mbele pe yen ma cen wa ca ki mbogo ki na paa nuru we yeri.»

27 A Asiri tara wunlunana wi laga korosifenne to wi si pe yon sogo ma yo fo: «Yaa ki jate nde na tafɔ wilan tun mbe pan mbege senre nda ti yo mboro naa ma tafɔ wi ni, yoro ce kan wi le? Ki senre ti yen ki leele mbele fuun pe yen ma cen wa ca ki mbogo ki na pe woro, poro mbele pe yaa ka jori mbaa pe kongaraga ki kaa konaa mbaa pe finriwe pi woo mbe pinle ye ni we.»

28 Kona, a Asiri tara wunlunana wi laga korosifenne to wi si yiri ma yere, mee para ngbanga wi fanna ki ni fuun ki ni Eburuye senre ni ma yo fo: «Ye wunlunana gbɔɔ wi senyoro ti logo, Asiri tara wunlunana we.

29 Pa wunlunana wi yo yeen fo: «Yaga ka ye yee yaga Ezekiyasi wi ye fanla, katugu wi se ya mbe ye sho na kee.

30 Yaga ka ye yee yaga Ezekiyasi wi ye pungo mbe ye kan ye ye jigi wi taga Yawe Yennele li na, mbe yo fo: Kaselege ko na Yawe Yennele li yaa we sho, ki ca nga ki se le Asiri tara fenne wunlunana wi kee.

31 Yaga ka logo Ezekiyasi wi yeri, katugu pa Asiri tara wunlunana wi yo yeen fo: Ye yeyingge le na ni, ye ye yee kan na yeri, kona ye ni fuun nungba nungba ye yaa la ye ezen naa ye figiye

tire pire ti kaa konaa mbaa ye koloye tonmo pi woo;

³² fo mbe ka sa pan mbe ye le mbe kari ye ni tara ta ni paa ye woro ti yen, tara nda bile naa duven yen wa ti ni, tara nda yaakara naa erenzen keere yen wa ti ni, tara nda oliviye tire yen wa ti ni mbaa ti pire ti sinme pi woo konaa senrege ni. Kona ye yaa koro wa yinwege na, ye se ku. Ki kala na, yaga ka logo Ezekiyasi wi yeri, katugu wi mbe ya ye fanla mbe yo fo: Yawe Yenjele li yaa we sho.

³³ Cengele sanngala ke yarisunndo ti ni fuun nungba nungba ti ya ma ke sho Asiri tara wunlunaja wi kee le?

³⁴ Hamati ca naa Aripadi ca yarisunndo ti ya ma yingi pye? Sefarivayimu ca, naa Hena ca konaa Iva ca yarisunndo tila koro se yeri? Ki yarisunndo tila ya ma Samari ca ki sho na kee le?

³⁵ Ki tara nda ti yarisunndo ti ni fuun ti ni, titiin tila ya ma ti tara woolo pe sho na kee? Ko Yawe Yenjele lo yaa ka Zheruzalemu ca ko sho na kee.>
»

³⁶ A leele pe ni fuun pe si pyeri dinw, pe sila wi yon sogo senpyo nungba ni, katugu wunlunaja Ezekiyasi wila konjo kan ma yo paga kaa yon sogo.

³⁷ Ko pungo na, Hilikiya pinambyo Eliyakimu na wila pye wunluwo go ki kagala yege wofa, naa sewe yonlogofa Shebina konaa Asafu pinambyo Yowa na wila pye seweere tegefwa wi ni, pe si songoro ma kari wa wunlunaja Ezekiyasi wi tanla. Paa pe yera yariporo ti walagi jatere

piriwen pi kala na. Asiri tara wunlunana wi laga korosifenne to wila senre nda yo, a pe siri yegge yo Ezekiyasi wi kan.

19

Ezekiyasi wila saa

*Yennele yon senre yofa Ezayi
wi yewe wi tijinliwe kan wi yeri
(Eza 37.1-7)*

¹ Naa wunlunana Ezekiyasi wila kaa ki senre ti logo sanga na ni, a wi suu yera yariporo ti walagi ma jatere piriwen yariporo le ma le, mee yiri ma kari wa Yawe Yennele li sherigo gbogo ki ni.

² Ko pungo na, a wi si Eliyakimu na wila pye wunluwo go ki kagala yegge wofa, naa sewe yonlogofa Shebina konaa saraga wofenne lele pe tun wa Amazi pinambya Ezayi na wila pye Yennele yon senre yofa wi yeri. Jatere piriwen yariporo la pye pe ni fuun pe na.

³ Paa Ezayi wi pye fa: «Ezekiyasi wi yo wege yo ma kan fa: <Ki nala pilige nga ki yen jatere pirindorogo pilige, naa jologo konaa fere pilige. We yen paa kugboro fenne yen, mbele pe selara ti yiri pe ni, en fa fannga woro pe ni pe ya pe se.

⁴ Asiri tara wunlunana wuu laga korosifenne to wi tun, a wi pan ma wi tafa wunlunana wi senre nda fuun yo ma Yennele na yinwege wolo li tegele, kana Yawe Yennele, ma Yennele li yaa ki tegele senre ti logo mberi foga ton wi na. Ki kala na, woro mbele we koro yinwege na, ma Yennele yenri we kan.> »

⁵ Kona, a wunlunana Ezekiyasi wi tunmbyeele pè si saa gbòn wa Ezayi wi na,

⁶ A Ezayi wila pe yòn sogo ma yo fò: «Ye saga yo ye tafò wi kan fò, pa Yawe Yenñele li yo yeen fò: <Senre nda mà logo, Asiri tara wunlunana wi tunmbyeele lefòmbòlo pè pan mala tegele senre nda ni we, maga ka fyè ti yegè.

⁷ Wele, wi yaa ka senre ta logo. Ti logonḡolo mi yaa wi jatere wi kanḡa mbe ti wi songoro wa wi tara. Pa kona mi yaa ti poo gbo tokobi ni wa wi tara.> »

*Senakeribu wila sewe wa torogo
Ezekiyasi wi kan
(Eza 37.8-13)*

⁸ Kona, a Asiri tara wunlunana wi laga kòrosifenne to wì sigi logo ma yo fò wunlunana wì yiri wa Lakishi ca ma saa to Libina ca ki na. Kì pye ma, a wì si songoro ma kari wi kòroḡo wa.

⁹ A Asiri tara wunlunana wì si kaa senre ta logo Etiyopi† tara wunlunana Tiraka wi kanḡolo ma yo fò wi yen na paan mbe to wi na malaga ni. Kona, a wì si pitunmbolo torogo naa fòḡḡo wa Ezekiyasi wi yeri maa pye fò:

¹⁰ «Ye saga yo Zhuda tara wunlunana Ezekiyasi wi kan fò: <Mòḡo jigi wi taga Yenñele na na, maga koon yee yaga loon fanla mbe yo fò Asiri tara wunlunana wi se ya mbe Zheruzalemu ca ki shò.

¹¹ Asiri tara wunlumbolo pè ḡa pye tara sannda pyew ti na, mboro jate màga logo. Pèri

---

† **19:9 19.9:** ḡa ki yo fò: *Etiyopi tara re*, Eburuye senre ti ni ko tara to pe yinri Kushi tara re. Kushi tara lewòolo tara laga ko kayi. Kila Ezhipiti tara laga ka le ma saa pinle Sudan tara laga ka ni.

tongo pew, a mboro nɛɛ ki jate ndɛɛ ma yaa sho na yeri?

¹² Na telɛye pàa cɛngɛɛ ngele tongo, ke yarisunndo tila ya ma ke sho le? Koro ngele kàa pye wa Gozan ca, naa Haran ca, naa Erezefu ca konaa Eden setirige piile mbele pàa pye ma cɛn wa Telasari ca ki ni we†.

¹³ Hamati ca, naa Aripadi ca, naa Sefarivayimu ca, naa Hena ca konaa Iva ca ki ni, ti wunlumbolo pe pye meɛ? » »

Ezekiyasi wi Yenɲɛɛ yenɲɛɛ

(Eza 37.14-20)

¹⁴ Kona, a Ezekiyasi wì si sɛwɛ wi sho Asiri tara pitunmbolo pe yeri maa kara. Ko punɲo na, a wì si kari wa Yawe Yenɲɛɛ li sherigo gbɔɔ ki ni, ma saa wi yɛngɛ Yawe Yenɲɛɛ li yɛgɛ sɔgɔwɔ.

¹⁵ A Ezekiyasi wì si Yawe Yenɲɛɛ li yenri ma yo fɔ: «Yawe Yenɲɛɛ, Izirayeli woolo Yenɲɛɛ, mboro ɲa ma yen ma cɛn wa Sherubɛnye pe go na, mboro nunɲba ma yen Yenɲɛɛ dunruya wunluwɔ pi ni fuun pi go na. Mboro mà naayeri wo naa tara ti da†.

¹⁶ Yawe Yenɲɛɛ, nunɲbɔlo jan ma logo! Yawe Yenɲɛɛ, ma yɛngɛɛ ke yɛngɛ ma wele! Senakeribu wi senyoro ti logo, wo ɲa wùu laga kɔɔsifɛnnɛ to wi torogo, a wì pan ma mboro ɲa Yenɲɛɛ na yinwege wolo ma tɛgɛɛ we.

¹⁷ Ee, Yawe Yenɲɛɛ, ki yen kaselege fɔ Asiri tara wunlumbolo pè cɛngɛɛ sanɲgala koro naa ke tara ti tongo,

† 19:12 19.12: Zhene 11.31; 12.5; 2 Wunlu 17.6,24; 18.11,34

† 19:15 19.15: ɛki 25.22

18 ma ke yarisunndo ti wa kason mari sogo. Eɛn fɔ ko yarisunndo to sila pye Yenɲele jenne le. Senwee keɛ tunndo lari, nda paa tire naa sinndɛere tege mari gbegele. Ki kala na, paa ya mari jogɔ.

19 Koni, Yawe Yenɲele, we Yenɲele, we sho Senakeribu wi keɛ, janɲo tara na wunluwo pi ni fuun pigi jen fɔ Yawe Yenɲele, mboro nunɲba ma yen Yenɲele le.»

*Yenɲele laa Ezekiyasi wi yenrewe
pi logo*

(Eza 37.21-38)

20 Kona, a Amɔzi pinambyɔ Ezayi wi si leele tun ma yo pe saga yo Ezekiyasi wi kan fɔ: «Pa Yawe Yenɲele, Izirayeli woolo Yenɲele li yo yɛɛn fɔ: <Yenrege nɲa ma yenri na yeri Asiri tara wunlunana Senakeribu wi wogo na, miɲi logo.>

21 Senre nda Yawe Yenɲele li yo ma wa wi na, ti nda fɔ:
Siyon ca nɲa ki yen paa sumboro nana mbajɛɛn yen,

ki yen nɔɔ tifaga, ki yen na tege ma na;
Zheruzalemu ca nɲa ki yen paa sumboro yen,
ki yen na go yangara na tege ma kala na.

22 Ambɔ ma tegele ma?

Ambɔ ma senjagara yo wi na ma?

Muwi ma soro na para na ni ma?

Mi nɲa Izirayeli woolo Yenɲele kpoyi le, muwi ma yegɛ le na ni na para ma?

23 Mɔɔ pitunmbolo pe tun, a pɛ pan ma mi nɲa ye Fɔ na tegele.

A mà sho fɔ: <Mi Senakeribu, na malaga
 gbɔnwotoroye pe legewe pi kala na,
 mi yaa lugu wa yanwira ti go na,
 mbe sa gbɔn fɔ wa Liban tara ti nandogomɔ,
 mbe sa Liban tara sɛdiri tire nda tì tɔnlɔndɔnlɔ
 ma we ti ni fuun na ti kɔɔnlɔ
 naa sipiresi tire nda tì yɔn ma we ti ni fuun na
 ti ni.

Mi yaa sa gbɔn wa yanwiga pɔngo wogo ki go na
 fun,
 mbe sa gbɔn wa ki kowogo ki nawa.>

²⁴ A mà yo fɔ mà kɔɔye wɔ tara ta yegɛ ni, ma
 ki tara woolo pe tɔnmɔ pi wɔ,
 fɔ ma yaa Ezhipiti tara Nili gbaan njere tɔnmɔ pi
 ni fuun pi waga ma tɔndanra ti ni.

²⁵ «Ɛɛn fɔ Senakeribu, ma faga logo fɔ muwi m̀igi
 kagala ngele ke gbegɛle maga le wa faa,
 fɔ m̀igi kagala ke kɔn ma ke tɛge maga le wa
 wagati na wì toro wi ni?

Koni nga kì kɔn ma tɛge, ko mi yen na piin na
 yɔn finli.

Mila ki kɔn maga tɛge fɔ cagborɔ nda malaga
 sigemboro yen mari maga, mboro ma yaa
 kari tɔngo mberi pye katara.

²⁶ Ki cara ti woolo pe fannga kì kɔ pe ni,
 paa fye, fere pe yigi.

Pe yen paa kere yan yen,
 paa yanmoli yen,

paa yan nga ki ma fi wa go ki go na ki yen,
 paa bile na wì fi ma waga, na wi fa tinne wɔ wi
 yen.

²⁷ M̀ò kapyege ki ni fuun ki jen.

Mòò cənsanga wi jən naa ma yirisanga wi ni,
naa ma yesanga wi ni konaa ma ma yiri na
kəroŋo sanga ŋa ni.

²⁸ Ee, mà yiri na kəroŋo,
ma yɛɛ gbəŋwə sənre nda mà yo, m̀iri logo.
Ki kala na, mi yaa ma numala li furu mbe
kannjinɛ le wa,
mbanla karafe wi le wa ma yon mbe ta mbaa ma
yɛɛɛ sinni,
mbəon pye ma songoro ma toro wa konə na mà
le ma pan li ni†.

²⁹ «Ezekiyasi, mboro wo na, kacən ŋa wi yaa
ki naga fə na sənre ti yən kaselege wi ŋa:
<Yarilire pire nda tì to ma fi ti yɛ, ko yarilire to
ye yaa ka yelɛ na.

Yelapanna nda ti yaa ka fi ti yɛ, to ye yaa ka ka.
Ɛɛn fə yelɛ taanri wolo lo ni,
yoro jate ye ye yariluguro ti lugu, ye kari kən yaa
ti kaa.

Ye ye ɛɛzɛn tiire sanri, ye kaa ti pire ti kaa.>

³⁰ Ki ka pye ma, Zhuda cənle woolo mbele pe yaa
ka koro go na,
pe yaa ka pye paa tige yən,
ŋga ki yən na ninde fəndə kanni na yiin wa
tara, ma sɛ wa naayeri.

³¹ Ee, leele pele yɛɛɛ yaa ka yiri bere wa
Zheruzalɛmu ca;
leele pele yaa ka sho mbe koro wa Siyon yanwiga
ki na.

---

† 19:28 19:28: 2 Wunlu 19.28; Eza 37.29

Yawe Yenḡeḡe na yawa pi ni fuun fɔ, kala na li yaa ka pye ye kan mbe yiri wa li ndanlawa gbɔɔ pi ni, loli yeen†.

³² «Ki kala na, senre nda Yawe Yenḡeḡe li yo Asiri tara wunlunaḡa wi wogo na, ti nda: <Asiri tara wunlunaḡa wi se ye wa ca ki ni. Wi se ka lere won wanla ni wa ca ki ni; wi se ka tuguron sigeyaraga ḡe mbe to ca ki na, wi se ka lugusaga gbegele ca ki meḡe ni mbe ye wa ki ni mbe to ki na.

³³ Konɔ na wì ḡe ma pan lo wi yaa ka ḡe mbe songoro.

Wi se ka ye laga ki ca ḡa ki ni.>

Mi ḡa Yawe Yenḡeḡe, muwi mì yo ma.

³⁴ <Mi yaa la ki ca ḡa ki go singi, mbege sho wi keḡe na yeera meḡe ki gbogwo pi kala na konaa na tunmbyee Davidi wi kala na.> »

Yenḡeḡe làa Zhuda tara woolo pe sho

³⁵ Ki pilige nunḡba ki yembine li ni, a Yawe Yenḡeḡe li merēḡe wì si pan wa Asiri tara fenne pe malingbɔɔnlɔ censaga ki ni, ma lere waga cenme naa nafa tijere ma yiri kanḡurugo (185 000) wo gbo pe ni. Ki goto pinliwe pi ni, naa paa kaa yiri, pe mbe wele, meḡe pe ni fuun pe yan pè pye gboolo.

³⁶ Kì pye ma, a Asiri tara wunlunaḡa Senakeribu wì suu malingbɔɔnlɔ censaga ki yirige, meḡe songoro ma kari ma saa cen wa Ninive ca.

† 19:31 19:31: Abi 17; Zhoue 3.5.

³⁷ Pilige ka, maa ta wa wi yarisunngo Nisirōki ki gbogogo ki ni wila ki gbogo, a wi pinambiile shyen, Adirameleki naa Sarezeri pè suu gbɔn maa gbo tokobi ni, mɛɛ fe ma kari wa Ararati tara. A wi pinambyɔ Azari Hadɔn wì si cɛn wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ.

20

*Ezekiyasi wi yama
naa wi sagalama sɛnrɛ
(Eza 38.1-8,21-22)*

¹ Ki wagati wi ni, a Ezekiyasi wì si to na yaa fɔ na kee mbe ku. A Amɔzi pinambyɔ Ezayi ɲa wila pye Yɛnɲɛle yɔn sɛnrɛ yofɔ wì si pan wa wi yeri ma suu pye fɔ: «Pa Yawe Yɛnɲɛle li yo yɛɛn fɔ: <Sɛnrɛ nda ma yaa yo ma go woolo pe kan ti yo pe kan, katugu ma yaa ku, ma se yiri ki yama mba pi na.> »

² Kona, a Ezekiyasi wì si kanɲga ma yege wa mbogo ki yeri ma Yawe Yɛnɲɛle li yenri, ma yo fɔ:

³ «E, Yawe Yɛnɲɛle, ki yaga ma nawa to ki na fɔ m̀ tanga ma yege sɔgowɔ tagawa ni konaa na kotogo ki ni fuun ni. Kala na lɔɔn ndanla, lo m̀ pye.» Kona, a Ezekiyasi wì si gbele fɔ jɛnge.

⁴ Kila Ezayi wi ta wì yiri wa go ki ni, ɛɛn fɔ wi fa ta mbe yiri wa lonɲo ki nawa gbɛn. A Yawe Yɛnɲɛle li si para wi ni maa pye fɔ:

⁵ «Songɔɔ ma saga yo Ezekiyasi, na woolo pe yege sinvo wi kan fɔ: <Mi ɲa Yawe Yɛnɲɛle, wi tɛle Davidi wi Yɛnɲɛle le, pa m̀ yo yɛɛn fɔ: M̀ɔ yɛnrɛwɛ pi logo, m̀ɔ yɛntunwɔ pi yan. Wele, mi

yaa ma sagala. Pilige taanri wogo ki na, ma yaa yiri mbe kari wa mi ɲa Yawe Yenɲele na sherigo gbogo ki ni.

⁶ Mi yaa yeɛ ke ma yiri kanɲurugo taga wa ma yinwege ki na. Mi yaa mboro naa ki ca ɲga ki ni ye sho Asiri tara wunlunaɲa wi keɛ. Mi yaa la ki ca ɲga ki go singi na mege ko kala na konaa na tunmbyee Davidi wo kala na.» »

⁷ Kona, a Ezayi wì sho fɔ pe pan figiye tige pire shashaga nunɲba ni. A pè si pan ki ni maga pire ti tire mari taga wa Ezekiyasi wi nanɲbanga ki na. A Ezekiyasi wì si sagala.

⁸ Ezekiyasi wila Ezayi wi yewe ma yo fɔ: «Kacɛn wiwiin wi yaa ki naga na na fɔ Yawe Yenɲele li yaa na sagala konaa mbe ti pilige taanri wogo ki na mbe kari wa li sherigo gbogo ki ni?»

⁹ Kona, a Ezayi wì suu yon sogo ma yo fɔ: «Kacɛn ɲa Yawe Yenɲele li yaa ka pye mbege naga fɔ li yaa li senyoro ti tanga mberi yon fili, wi ɲa. Wa go ki yeyongo lugusaga ki na, maa jaa yinme pi kari yege sa gbɔn tɔɔɔ tagasaga ke na lee nakoma pi songoro punɲo na sa gbɔn tɔɔɔ tagasaga ke na?»

¹⁰ A Ezekiyasi wì sho fɔ: «Yinme pi kari yege sa gbɔn tɔɔɔ tagasaga ke na, ko pyewe yaa pye mbe tanla. Ki kala na, mila jaa pi songoro punɲo na sa gbɔn tɔɔɔ tagasaga ke na.»

¹¹ Kona, a Yenɲele yon senre yofɔ Ezayi wì si Yawe Yenɲele li yenri, a li si ti a yinme pì songoro punɲo na, fɔ ma saa gbɔn tɔɔɔ tagasaga ke na,

wa Ahazi go ki lugusaga ki na[†], ko nga yinme pila tigi wa ki na makɔ we.

*Babiloni tara fenne pitunmbolo
pèle la pan wa Ezekiyasi wi yeri
(Eza 39.1-8)*

¹² Ki wagati nunɔba wi ni, Baladan pinambyɔ Berodaki Baladan ɲa wila pye Babiloni tara wunlunaɲa, wì si pitunmbolo torogo sɛwe naa yarikanra ni wa Ezekiyasi wi yeri, katugu wila ki logo ma yo Ezekiyasi wi woro ɲgbaan.

¹³ A Ezekiyasi wì si wagati kan, a wo naa pitunmbolo pe ni pè cɛn ma para. Yaara nda fuun tila pye wa wì yarijende sɔnɲbanga woro ti tɛgesaga ki ni, a wì siri naga pe na: Wari-fuwe naa tɛ, naa nuwɔ taanyaara konaa sinme sɔnɲbanga woo, naa wi malingbɔnyaara konaa yaara nda fuun tila pye wa wi yarijende tɛgesaga ti ni. Yaraga ko ka sila koro ɲga Ezekiyasi wi sila naga pe na wa wi wunluwɔ go ki ni konaa wa wi wunluwɔ tara ti ni.

¹⁴ Kona, a Yenɲele yɔn sɛnre yofɔ Ezayi wì si kari wa wunlunaɲa Ezekiyasi wi yeri ma saa wi yewe, ma yo fɔ: «Ki leele mbele pe pan ma yo mele ma kan? Pe yiri se ma pan laga ma yeri?»

A Ezekiyasi wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Pè yiri taleere ta ni, fɔ wa Babiloni tara ma pan.»

¹⁵ Kona, a Ezayi wì sho naa fɔ: «Yiɲgi naa yiɲgi pe yan laga ma go?»

A Ezekiyasi wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Yaraga o yaraga ki yen laga na go, pège yan. Yaraga ko

---

[†] **20:11 20:11:** Pa leele pàa pye na yinme pi cenlɔmɔ pi wele wa go ki lugusaga ki na, janɲo mbe sɔnlɔ ki gbɔn yege ɲga na ki jɛn.

ka si koro wa na yarijende teḡesaga ki ni, na mi si ṅga naga pe na.»

¹⁶ Kona, a Ezayi wì si Ezekiyasi wi pye fò: «Yawe Yenn̄eḡe li senyoro ti logo.

¹⁷ Wele, piliye ya wa na paan, yaara nda fuun ti yen laga ma go konaa yaara nda fuun ma tel̄eye p̄a teḡe wa, fò ma pan ma gb̄on nala, pe yaa kari koli mbe kari ti ni wa Babiloni tara. Ka kpe se ka koro wa. Yawe Yenn̄eḡe lo l̄i yo ma†.

¹⁸ Pe yaa k̄oon setirige piile pele koli, mboro jate piseele, mbe kari pe ni, mbe sa pe san, mbe pe pye Babiloni tara wunlunaṅa wi tunmbyeele wa wunluw̄o go ki ni†.»

¹⁹ A Ezekiyasi wì si Ezayi wi yon sogo ma yo fò: «Yawe Yenn̄eḡe li senre nda mà yo na kan, ti yen senjende.» A wì sho naa fò: «Een fò mbanla ta go na, mì yo yeyinḡe ki yaa pye laga tara ti ni konaa we yaa pye mbe cen p̄ow!»

²⁰ Ezekiyasi wi kapyegele sanḡala, naa wi kotogo kagala ke ni fuun, naa t̄onm̄o wege ṅga w̄ila w̄o konaa ma t̄onm̄o fonḡologo ṅga w̄o wa tara ti n̄oḡo, ma t̄onm̄o pi tile ma pan pi ni wa Zheruzalemu ca, ki kagala ke yen ma yonlogo wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

²¹ A Ezekiyasi wì si kaa ku ma taga wa wi tel̄eye pe na. A wi pinambyo Manase wì si cen wunluw̄o pi na wa wi yonlo.

21

---

† 20:17 20:17: 2 Wunlu 24.13; 2 Kuro 36.10 † 20:18 20:18: 2 Wunlu 24.14; Dani 1.1-7

*Zhuda tara wunlunaŋa Manase
wi sanga*

(2 Kuro 33.1-25)

¹ Manase wila ta yeɛ ke ma yiri shyen mɛɛ cɛn wunluwɔ pi na. Yeɛ nafa shyen ma yiri ke ma yiri kaŋgurugo wila pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca. Paa pye naa nɔ wi yinri Hefiziba.

² Nga ki yen kapege Yawe Yenŋele li yege na, ko wila pye. Yawe Yenŋele laa cɛngele ngele purɔ ma ke yirige wa Izirayeli woolo pe yege kaa pye na katijangara nda piin, to wila pye na piin.

³ Wi to Ezekiyasi wila sunzara nda jaanri wa tinndiye pe na mari wɔ wa tara ti ni, Manase wila ti kan naa fɔnŋɔ. Wila saraga wɔsara kan yarisunŋgo Baali ki mege ni, ma tiyala kan yarisunŋgo jeɛ Ashera ki mege ni, paa yege nga na Izirayeli tara wunlunaŋa Ashabu wila ki pye we. Wila pye na fɔli naayeri yanwa yirigeyaara ti ni fuun ti yege sɔgɔwɔ konaa nari gbogo.

⁴ Wila saara wɔsara ta yege kan wa Yawe Yenŋele li sherigo gbɔgɔ ki ni, ma si yala Yawe Yenŋele laa yo fɔ pa li yaa la li yeɛ nari wa ki laga ki ni, wa Zheruzalemu ca.

⁵ Wila saara wɔsara ta kan yanwa yirigeyaara nda wa naayeri ti ni fuun ti mege ni, wa Yawe Yenŋele li sherigo gbɔgɔ ki londo shyen ti ni.

⁶ Wila wi pinambyɔ wi wɔ saraga maa sogo. Wila pye na jɛɛɛ piin konaa na kajenmɛ kagala piin. Wila leele pele tɛge, a paa kuulo pe yinri na pe yewe, na kagala ngele kaa paan wa yege ke yuun. Nga ki yen kapege Yawe Yenŋele li yege na, ko wila pye na piin na kee yege suyi, janŋo

mbeli nawa pi ngban.

⁷ Wila yarisunngo jɛɛ Ashera ki yanlɛɛ gbegele ma saa ki tɛɛ wa sherigo gbɔɔ ki ni. Ma si yala, Yawe Yɛnɛɛ lɛa ki yo Davidi wi kan, ma kaa ki yo wi pinambyɔ Salomɔ wi kan ma yo fɔ: «Ki sherigo gbɔɔ nga konaa ki Zheruzalɛmu ca nga ki ni, to m̀ wɔ laga Izirayeli cɛngɛɛ ke ni fuun ke sɔɔwɔ mbaa na yɛɛ nari laga ti ni sanga pyew.

⁸ Ngasegele naa lasiri sɛnrɛ nda fuun m̀ yo Izirayeli woolo pe kan, na paga ti ni fuun ti logo mberi lɛ, konaa mbaa tanri na tunmbyee Moyisi wila lasiri sɛnrɛ nda kan pe yeri ti ni fuun ti na, kona mi se ti pe yiri laga tara nda m̀la kan pe tɛɛye pe yeri ti ni mbaa yanri mbaa toro†.»

⁹ Ɛɛn fɔ Izirayeli woolo pe sila logo Yɛnɛɛ li yeri. Manase wila pe punɔo maga kan, a pɛ kapege pye ma wɛ cɛngɛɛ ngele Yawe Yɛnɛɛ lɛa tɔngɔ ma ke kɔ wa pe yɛɛ ke na.

¹⁰ Kona, a Yawe Yɛnɛɛ l̀ si para li tunmbyeele Yɛnɛɛ yɔn sɛnrɛ yofɛnnɛ pe yɔn, ma yo fɔ:

¹¹ «Ki kaa pye Zhuda tara wunlunaɲa Manase wigi katijangara nda ti pye, k̀ kaa pye kapere nda ẁ pye t̀ tijanga ma wɛ Amɔri cɛnlɛ woolo mbele paa pye ma cɛn laga tara ti ni faa pe woro ti na, ma ti a Zhuda tara woolo pɛ kapege pye wi yarisunndo gbɔɔwɔ pi kala na,

¹² ki kala na, pa Yawe Yɛnɛɛ, Izirayeli woolo Yɛnɛɛ l̀ yo yɛɛn fɔ: «Mi yaa jɔlɔɔ wa Zheruzalɛmu ca konaa Zhuda tara ti na, fɔ lere ɲa fuun kaga wogo ki logo, ki yaa to wi yɔn na.

† 21:8 21.8: 1 Wunlu 9.3-5; 2 Kuro 7.12-18

13 Mi yaa ti kala na làa pye Samari ca ki na konaa kala na mîla pye Ashabu go woolo pe na, ki kala nungba la mbe pye Zheruzalemu ca ki na. Mi yaa Zheruzalemu ca ki pe, mbe ca woolo pe yirige pew paa yege nga na pe ma tasa nawa sulu mbe suu jiile wi jogongolo we.

14 Na woolo mbele pe yaa ka koro, mi yaa kee laga pe na, mbe pe le pe juguye pe kee. Pe juguye pe ni fuun pe yaa kaa tuun pe na mbaa pe kee yaara ti shoo, mbaa ti koli pe yeri;

15 katugu nga ki yen kapege na yege na, ko paa piin ma koro nala nawa pi ngbanni, maga le wa pilige nga ni mi pe teleye pe yirige wa Ezhipiti tara fo ma pan ma gbɔn nala.> »

16 Manase wîla Zhuda tara woolo pe le kapege pyewe pi ni, ma ti a pè kapege pye Yawe Yenhele li yege sogowo. Mbe taga wa ko na, wîla lelegere gbo, mbele paa pye jeregisaga fu, fo a pe kasanwa pi wo ma Zheruzalemu ca ki yin, maga le go nga na ma saa ki wa go nga na.

17 Manase wi kapyegele sanngala, naa kagala ngele fuun wîla pye konaa kapege nga wîla pye, ki kagala ke yen ma yonlogo wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

18 A Manase wî si kaa ku ma taga wa wi teleye pe na. A pè suu le wa wi wunluwo go laga ki nangɔ kologo ki ni, ko nga paa pye na yinri Uza nangɔ kologo. A wi pinambyo Amɔ wî si cen wunluwo pi na wa wi yonlo.

*Zhuda tara wunlunanga
Amɔ wi sanga*

¹⁹ Amɔ wila ta yeɛ nafa ma yiri shyen mee cen wunluwo pi na. Yeɛ shyen wila pye wunluwo pi na, wila pye ma cen wa Zheruzalemu ca. Paa pye naa no wi yinri Meshulemeti. Nana na paa pye na yinri Haruzi wo sumborombyo lawi, ma yiri wa Yotiba ca.

²⁰ Nga ki yen kapege Yawe Yenhele li yege na, ko wila pye paa yege nga na wi to Manase wila ki pye we.

²¹ Wila tanga wa wi to wi tulugo ki ni fuun ki ni. Yarisunndo nda wi to wila gbogo to wo fun wila gbogo konaa ma foli ti yege sogowo mari gbogo.

²² Wila laga Yawe Yenhele, wi teleye Yenhele li na. Wi sila tanga Yawe Yenhele li konɔ li na.

²³ A Amɔ wi legboolo pe si kaa yon le wi na, mee wi gbo wa wi wunluwo go ki ni.

²⁴ Een fo, a ki tara woolo pe si yiri ma legboolo mbele paa yon le wunlunana Amɔ wi na pe tongo. A pe suu pinambyo Zhoziyasi wi tege wunluwo pi na wa wi yonlo.

²⁵ Amɔ wi kapyegele sanngala konaa kagala ngele fuun wila pye ke yen ma yonlogo wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

²⁶ A pe suu le wa wi fanga ki ni, wa nana na paa pye na yinri Uza wi nanjo kologo ki ni. A wi pinambyo Zhoziyasi wi si cen wunluwo pi na wa wi yonlo.

22

Zhuda tara wunlunana Zhoziyasi

wi sanga

(2 Kuro 34.1-2)

¹ Zhoziyasi wila ta yeɛ koɔtaanri, mɛɛ cɛn wunluwɔ pi na. Yeɛ nafa ma yiri ke ma yiri nunɔba wila pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca. Wi nɔ paa pye naa yinri Yedida. Yedida to wo lawi ɲa Adaya, ma yiri wa Bozikati ca†.

² Nga ki yen ma sin Yawe Yenɲeɛ li yeɛ na ko wila pye. Wila tanga wa wi teɛ Davidi wi tulugo ki ni fuun ki ni. Wi sila ke mbe kari kalige na nakoma kameɲɛ na.

Paa lasiri sɛwe wi yan

wa sherigo gbɔɔ ki ni

(2 Kuro 34.8-28)

³ Zhoziyasi wi yeɛ ke ma yiri koɔtaanri wolo li ni wa wunluwɔ pi na, pilige ka, a wi si sɛwe yonɔɔɔɔ Shafan wi yeri maa tun wa Yawe Yenɲeɛ li sherigo gbɔɔ ki ni. Shafan wi to wo lawi ɲa Azaliya. Azaliya to wo lawi ɲa Meshulamu. Zhoziyasi wila wi tun ma yo fɔ:

⁴ «Yiri ma kari wa saraga wɔfɛnɛ to Hilikiya wi yeri, ma saga yo wi kan fɔ leele pɛ pan penjara nda ni wa Yawe Yenɲeɛ li sherigo gbɔɔ ki ni, to nda yeyɔngɔ korɔsifɛnɛ pɛ sho pe kɛɛ, wiri jiri.

⁵ Pege penjara ti kan Yawe Yenɲeɛ li sherigo gbɔɔ jɔɔsara gbegelefɛnɛ teele pe yeri. Poro mbaa ti kaan tunmbyeele mbele pe yen na sherigo gbɔɔ ki jɔɔsara ti gbegele pe yeri.

⁶ Pe yaa la tire tɛfɛnɛ, naa go ki tunɲo pyefɛnɛ konaa go wafɛnɛ pe sara ti ni, mbe

---

† 22:1 22.1: Zhere 3.6

tire naa sinndæere tugbooro nda pè tete mbe go ki gbegele ti lo ta ni.

⁷ Eɛn fɔ penjara nda fuun pe yaa kan pe yeri, pe se ka pe yewe ti yelomɔ pi ni, katugu pe yen leele mbele pè taga pe na.»

⁸ Kona, a saraga wɔfenne to Hilikiya wì si sewe yɔnlɔɔfɔ Shafan wi pye fɔ: «Mì lasiri sewe wi yan wa Yawe Yenɲele li sherigo gbɔɔ ki ni.» A Hilikiya wì suu kan Shafan wi yeri. A wì suu kara.

⁹ Ko punɔ na, a sewe yɔnlɔɔfɔ Shafan wì si kari wa wunlunaɲa wi yeri ma saa wi pye fɔ: «Penjara nda ti yen wa Yawe Yenɲele li sherigo gbɔɔ ki ni, ma tunmbyeele pèri kan sherigo gbɔɔ jɔɔsara gbegelefenne teele pe yeri.»

¹⁰ A sewe yɔnlɔɔfɔ Shafan wì sigi senre nda ti yo naa wunlunaɲa wi kan fɔ: «Saraga wɔfenne to Hilikiya wì sewe wa kan na yeri.» A wì suu kara wunlunaɲa wi yege na.

¹¹ Naa wunlunaɲa wila kaa lasiri sewe senre ti logo sanga ɲa ni, a wì suu yeera yariporo ti walagi laworo ti kala na.

¹² Ko punɔ na, a wunlunaɲa wì si saraga wɔfɔ Hilikiya wi yeri, naa Shafan pinambyɔ Ahikamu, naa Mishe pinambyɔ Akibori, naa sewe yɔnlɔɔfɔ Shafan konaa wunlunaɲa wi tunmbyee Asaya wi ni ma pe pye fɔ:

¹³ «Ye kari ye sa Yawe Yenɲele li yewe na kan, naa leele pe kan konaa Zhuda tara woolo pe ni fuun pe kan ki sewe ɲa wè yan wi nawa senre ti wogo na; katugu Yawe Yenɲele li nanɔbanwa pi gbɔɔ. Li nawa ngban we ni fɔ jɛnge; katugu we teleye pe sila tanga ki sewe ɲa wi senre ti na.

Kagala ngele ke yen ma yonlogo wa wi ni, pe sila tanga mbe yala ke ni.»

*Wunlunaŋa wila leele tun,
a pè saa Yenŋele yon senre yofɔ
jele Hulida wi yewe*

¹⁴ Kona, a saraga wofɔ Hilikiya, naa Ahikamu, naa Akibori, naa Shafan konaa Asaya wi ni, pè si kari wa Yenŋele yon senre yofɔ jele Hulida wi yeri. Hulida wila pye Tikiva pinambyɔ Shalumu wo jɔ konaa ma pye Harikasi pishyenwoo. Shalumu wila pye sherigo gbɔgo yariporo ti tegefɔ. Hulida wila pye ma cen wa Zheruzalemu ca laga fonngo ko ni. A pè si para wi ni.

¹⁵ A Hulida wì si pe yon sogo ma yo fɔ: «Pa Yawe Yenŋele, Izirayeli woolo Yenŋele li yo yeen fɔ: <Ye saga yo lere ŋa wì ye tun laga na yeri wi kan fɔ:

¹⁶ Pa Yawe Yenŋele li yo yeen fɔ: Mi yaa jɔlogo gbɔgo wa ki ca ŋa konaa ca woolo pe na, mbe yala senre nda fuun ti yen ma yonlogo wa ki sewe ŋa Zhuda tara wunlunaŋa wì kara ti ni.

¹⁷ Kì kaa pye pè laga na na ma saa na wusuna nuwɔ taan sori yarisunndo ta yege kan, janjo mbanla nawa pi ngban pe kapyere ti ni, ki kala na, m̀ nawa ngban ki ca ŋga ki ni fɔ jenge; ki nanngbanwa pi se kɔ.»

¹⁸ Eɛn fɔ ye saga yo Zhuda tara wunlunaŋa wi kan, wo ŋa wì ye tun ye pan ye Yawe Yenŋele li yewe, yoo pye fɔ: <Senre nda mà logo, Yawe Yenŋele, Izirayeli woolo Yenŋele, pa li yo yeen ti wogo na, fɔ:

19 Jɔlɔgɔ naa danɔa kala na m̀i yo mi yaa wa ki ca nɔa konaa ca woolo pe na mbe pe pye fyɔnwɔ fenne, k̀i kaa pye ki senre nda mà logo t̀ɔɔn jɔlɔ wa ma kotogo ki na, a m̀ɔ yee go sogo mi n̄a Yawe Yenɔele na yege sɔgɔwɔ, a m̀ɔ yeera yaripɔɔ ti walagi mbege naga fɔ m̀ɔ yee tirige konaa ma gbele na yege sɔgɔwɔ, mi fun, m̀ɔ yenrewɛ pi logo.» Mi n̄a Yawe Yenɔele muwi m̀i yo ma.

20 Ki kala na, mi yaa ka ti ma ku ma kari ma tɛleye pe kɔɔgɔ. Pe yaa kɔɔn le yeyinɔge na wa ma fanga ka ni. Jɔlɔgɔ n̄a fuun mi yaa wa ki laga n̄a ki na, ma sege yan yenle ni.»

A pitunmbolo pè si saa ki senre ti yege yo wunlunana wi kan.

23

*Zhoziyasi ẁila yɔn fnliwe le naa
Yenɔele li ni*

(2 Kuro 34.29-32)

1 Kona, a wunlunana Zhoziyasi ẁi si Zhuda tara lelele konaa Zheruzalemu ca lelele pe ni fuun pe yeri ma pe gbogolo wa wi yee tanla.

2 Ko punɔgo na, a wunlunana ẁi si kari wa Yawe Yenɔele li sherigo gbogɔ ki ni, naa Zhuda tara woolo pe ni fuun pe ni, naa Zheruzalemu ca woolo pe ni fuun pe ni, naa saraga wɔfenne pe ni, naa Yenɔele yɔn senre yofenne pe ni konaa leele pe ni fuun pe ni, maga le piile pe na fɔ ma saa ki wa lelele pe na. Kona, yɔn fnliwe senre sewɛ n̄a p̀aa yan wa Yawe Yenɔele li sherigo gbogɔ ki

ni, a wì suu sɛnrɛ ti ni fuun ti kara janwa wi ni fuun wi kan.

³ Wunlunaŋa wìla pye ma yere wa ndɔgɔɔ ti ni, a wì si yɔn finliwɛ le naa Yawe Yɛnɲɛle li ni, maga kɔn maga tɛgɛ mbe taga Yawe Yɛnɲɛle li na mbaa tanri li ŋgasegele, naa li kondɛgɛŋgɛle konna li kakɔndɛgɛŋgɛle ke na wi kotogo ki ni fuun ni, naa wi jatere wi ni fuun ni; janŋo yɔn finliwɛ sɛnrɛ nda ti yɛn ma yɔnlɔgɔ wa ki sɛwɛ wi ni, mberi lɛ mbaa tanri ti na. A leele pe ni fuun pɛ si yɛnlɛ ki yɔn finliwɛ pi na.

*Zhoziyasi wìla shɛrɛgɛ
kono li gbegele mali tɛgɛ
naa fɔnɲɔ wa Zhuda tara
(2 Kuro 34.3-5,33)*

⁴ Kona, a wunlunaŋa wì si kono kan saraga wɔfɛnnɛ to Hilikiya wi yeri, naa saraga wɔfɛnnɛ sanmbala poro naa shɛrigo gbɔgɔ ki yeyɔngɔ kɔɔsifɛnnɛ pe yeri ma yo fɔ yaara nda fuun tila gbegele yarisunŋo Baali ki kan, naa yarisunŋo Ashera ki kan konna yanwa yirigeyaara nda wa naayeri ti kan, peri wɔ wa Yawe Yɛnɲɛle li shɛrigo gbɔgɔ ki ni. A pɛ siri lɛ ma yiri ti ni, ma saa ti sogo wa Zheruzalɛmu ca ki punŋo na, wa Sedirɔn lara ti na, mɛɛ ki cɔnrɔ ti lɛ ma kari ti ni wa Beteli ca.

⁵ Zhuda tara wunlumbolo pàa saraga wɔfɛnnɛ mbele tɛgɛ faa, a paa wusuna nuwɔ taan wi sori wa sunzara nda wa tinndiye pe na ti na, wa Zhuda tara cara ti ni, naa wa Zheruzalɛmu ca ki kanŋara na cara ti ni, konna mbele pàa pye na wusuna nuwɔ taan wi sori yarisunŋo Baali ki kan, naa yɔnlɔ, naa yɛnŋe, naa wɔnŋɔlɔ

konaa naayeri yanwa yirigeyaara ti ni fuun ti kan, Zhoziyasi wila pe ni fuun pe purɔ ma pe wɔ wa.

⁶ Yarisunngo jele Ashera ki tiyala na làa pye wa Yawe Yenɲele li sherigo gbɔɔ ki ni, a wì sili kɔw ma kari li ni wa Zheruzalemu ca ki punɔ na, wa Sedirɔn gbunlundεge ki yeri, ma saa li sogo wa Sedirɔn gbunlundεge ki ni mali pye cɔnrɔ. A pè sigi cɔnrɔ ti koli ma saa ti wo wa gboolo lesaga nɔa ki yen lere pyew wogo ki ni†.

⁷ Jajaala mbele pe yinre tila pye wa Yawe Yenɲele li sherigo gbɔɔ ki ni, Zhoziyasi wila ti jaanri, to nda jele paa pye na yaripɔrɔ tiin wa ti ni yarisunngo jele Ashera ki kan naga gbogo we.

⁸ Ko punɔ na, a Zhoziyasi wì si Zhuda tara saraga wɔfenne pe ni fuun pe yeri ma pe gbogolo. Saraga wɔfenne paa pye na wusuna nuwɔ taan wi sori sunzara nda na wa tinndiye pe na, a wì si ti ni fuun ti jɔɔ mari tεge fyɔngɔ ni, maga le wa Geba ca fo ma saa gbɔn wa Berisheba ca ki na†. Sunzara nda tila pye wa ca ki yeyɔnrɔ ti tanla, wila ti jɔɔ. Nɔa kila pye wa cafo Zhouwe jate wi yeyɔngɔ ki tanla, ma wa ca ki yeyɔngɔ ki kameɲge kee yeri, wila ki jɔɔ fun.

⁹ Sunzara nda tila pye wa tinndiye pe na, saraga wɔfenne mbele paa pye na saara ti woo wa ti na, pe sila yenle ki na poro mbaa saraga wɔɔtunngo ki piin naa wa Yawe Yenɲele li saraga wɔsaga ki na, wa Zheruzalemu ca. Eɛn fo paa pye na leve fu buru wo kaa ja pe sefenne

---

† **23:6 23.6:** 2 Wunlu 21.3; 2 Kuro 33.3 † **23:8 23.8:** Maga le wa Geba ca fo ma saa gbɔn wa Berisheba ca ki na, ko kɔrɔ wo yen fo tara ti lagapyew.

saraga wɔfenne sanmbala pe ni.

¹⁰ Sunzaga nga pàa pye na piile woo saraga na pe sori wa ki na, ko nga pàa pye na yinri Tofeti, wa Beni Hinomu gbunlundεε ki ni, Zhoziyasi wila ki jɔɔ maga tεε fyongo ni, jango lere kpe ka ka pan mboo pinambyo nakoma wi sumborombyo wo saraga mboo sogo wa ki na yarisunngo Moloki ki kan†.

¹¹ Zhuda tara wunlumbolo pàa shɔnye mbele tεε pe ye wa Yawe Yenɲεε li sherigo gbogo ki yeyongo ki tanla, mbaa yonlo ki gbogo pe ni, Zhoziyasi wila pe wo wa. Ki shɔnye pàa pye wa ca ki yekelewe Netan Meleki wi wonlogo ki tanla, wa sherigo gbogo laga nawa ki kanɲgara na yinre ti ni. Malaga gbɔnwotoroye mbele pàa tεε na yonlo ki gbogo pe ni, wila pe sogo fun.

¹² Zhuda tara wunlumbolo pàa saraga wosara nda kan wa Ahazi wi go ki biri wi go na konaa saraga wosara nda Manase wila kan wa Yawe Yenɲεε li sherigo gbogo londo shyen ti ni, wunlunana wila ti jaanri. Naa wila kaa ti yaari maga tara ti koli ma ko, a wi si saa ti wa wa Sediron gbunlundεε ki ni†.

¹³ Izirayeli tara wunlunana Salomo wila sunzara nda kankan wa tinndiye pe na wa yanwiga nga pe yinri Jɔgowo yanwiga ki kalige keε ki na, wa Zheruzalemu ca ki yesinme na, Zhoziyasi wila ki sunzara ti jɔɔ mari tεε fyongo ni. Ki sunzara nda wa tinndiye pe na tila kan Sidon ca fenne pe yarisunngo tijaanga jele Asitarite ko

---

† 23:10 23:10: Levi 18.21; Zhere 7.31; 19.1-6; 32.35   † 23:12 23:12: 2 Wunlu 21.5; 2 Kuro 33.5

kan, naa Mowabu cenle woolo pe yarisunngo tijaanga Kemoshi ko kan konaa Amo cenle woolo pe yarisunngo fyere wogo Milikomu ko kan†.

¹⁴ Sinndεere titɔnrɔ nda paa yerege yerege na sunnu ti na, Zhoziyasi wila ti gbɔn mari yaari, ma yarisunngo Ashera ki tiyagala ngele paa kan naga sunnu ke kɔɔnɔ; tila pye lara nda na, a wì si leele kajeere wa wa mari tɔn mari tɛge fyongɔ ni.

*Zhoziyasi wila sherege
konɔ li gbegele mali tɛge
naa fɔnngɔ wa Izirayeli tara*

(1 Wunlu 13.1-2,29-32; Yuuro 69.10)

¹⁵ Mbe taga wa kona, Nebati pinambyɔ Yerobowamu wila saraga wɔsaga nga kan wa Beteli ca konaa ma sunzaga nga kan wa tinndi wi na ma ti a Izirayeli woolo pè kapege pye, Zhoziyasi wila ti jaanri, ma sunzaga konaa yarisunngo Ashera ki tiyala li ni ti sogo mari pye cɔnrɔ†.

¹⁶ A Zhoziyasi wì si kaa welewele mεε fanra nda tila pye wa yanwiga ki na ti yan. A wì si leele tun, a pè saa gboolo kajeere ta wɔ wa ki fanra ti ni, a wì pan mari sogo wa saraga wɔsaga ki na maga tɛge fyongɔ ni. Yawe Yenɲele làa senre nda yo li yɔn senre yofɔ wa kan, a wiri yo ki kagala ke wogo na, kila pye ma yala ko senre to ni†.

¹⁷ A Zhoziyasi wì si yewe ma yo fɔ: «Nadowo sinndelege kikiin mi yen na yaan wame?» A ca woolo pè suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Kagala ngele mà pye ki Beteli ca saraga wɔsaga nga ki na,

† 23:13 23:13: 1 Wunlu 11.7 † 23:15 23:15: 1 Wunlu 12.33

† 23:16 23:16: 1 Wunlu 13.2

Yenɲele lere ɲa wila yiri wa Zhuda tara ma pan maga senre ti yo ma wa ki na wi fanga koyi†.»

¹⁸ Kona, a Zhoziyasi wì sho fɔ: «Ye ko fanga ko yaga wa. Lere kpɛ ka ka jiri wi kajeere ti na.» Kì pye ma, ki Yenɲele yɔn senre yofɔ wo naa ɲa wila yiri wa Samari tara ma pan†, a pè si poro kajeere to yaga wa.

¹⁹ Yinre nda fuun Izirayeli tara wunlumbolo pàa kan wa sunzara nda tila pye wa tinndiye pe na ti na, wa Samari tara cara ti ni na sunnu wa ti ni, ma Yawe Yenɲele li nawa pi ɲɔban, Zhoziyasi wila ti jaanri mari wɔ wa. Nga wila pye Beteli ca woro ti na ko nɔnɔba ko wila pye Samari ca woro ti na.

²⁰ Sunzara nda tila pye wa tinndiye pe na, saraga wɔfenne mbele pàa pye na tunɲo piin wa ti na, a wì si pe ni fuun pe kɔnlɔgi wa saraga wɔsara ti na, ma leele kajeere sogo wa ti na mari tɛge fyɔnɔ ni. Ko punɲo na, a wì si songɔrɔ wa Zheruzalemu ca.

Paki feti wi pyewe
(2 Kuro 35.1-19)

²¹ Kona, a wunlunana wì sigi yo leele pe ni fuun pe kan ma yo fɔ: «Ye Paki feti wi pye Yawe Yenɲele, ye Yenɲele li mege ni paa yege ɲa na ki yen ma yɔnlɔɔ wa yɔn finliwe senre sewe wi ni†.»

²² Ki Paki feti ɲa pàa pye, pe fa wa pye paa wi yen, maga le wa sanga ɲa ni kiti kɔnfenne pàa pye na Izirayeli tara ti yege sinni konaa sanga

---

† 23:17 23:17: 1 Wunlu 13.30-32   † 23:18 23:18: 1 Wunlu 13.29-31   † 23:21 23:21: Dete 16.1-8

ɲa fuun wunlumbolo pàa pye Izirayeli tara naa Zhuda tara ti go na wi ni.

²³ Eɛn fɔ Zhoziyasi wi wunluwɔ pi yeɛ ke ma yiri kɔlɔtaanri wolo li ni, ko a pè sigi Paki feti wi pye Yawe Yɛnɲɛɛ li mɛgɛ ni wa Zheruzalemu ca.

²⁴ Mbe taga wa ko na, leele mbele pàa pye na kuulo pe yewe konaa jɛɛfɛnnɛ pe ni, Zhoziyasi wila pe ni fuun pe purɔ. Go nawa yarisunndo, naa yarisunndo ta yeɛ ni konaa yaara tijangara nda fuun pàa pye na yaan wa Zhuda tara naa Zheruzalemu ca ki ni, wila ti ni fuun ti wɔ wa tara ti ni; janɔ mbe ti lasiri sɛwɛ ɲa saraga wɔfɔ Hilikiya wila yan wa Yawe Yɛnɲɛɛ li sherigo gbɔɔ ki ni, sɛnrɛ nda ti yɛn ma yɔnlɔɔ wa wi ni, leele paa tanri ti na.

²⁵ Wunlumbolo mbele pàa keli ma yiri Zhoziyasi wi yeɛ wa kpe sila sɔngɔɔ mbe pan Yawe Yɛnɲɛɛ li kɔrɔɔ wi kotogo ki ni fuun ni, naa wi nawa pi ni fuun ni konaa wi fanɲa ki ni fuun ni paa Zhoziyasi wi yɛn, mbe tanga mbe yala Moyisi lasiri sɛnrɛ ti ni fuun ti ni. Wo punɔ na, wunlunaɲa wa kpe sila si yiri paa wi yɛn.

²⁶ Konaa ki ni fuun, Yawe Yɛnɲɛɛ li nanɲbanwa gbɔɔ mba pila pye Zhuda tara woolo pe ni, ki nanɲbanwa pi sila sogo li na, kagala ɲgele fuun Manase wila pye mali nawa pi ɲɲban ke kala na.

²⁷ Ki kala na, Yawe Yɛnɲɛɛ li yo fɔ: «Mi yaa Zhuda tara woolo pe purɔ mbe pe wɔ wa na yeɛ yeɛ sɔɔwɔ paa yeɛ ɲa na mila Izirayeli woolo pe purɔ ma pe wɔ wa na yeɛ yeɛ sɔɔwɔ. Mi yaa je ki ca ɲa ki na, ki Zheruzalemu ca ɲa mila wɔ we, konaa mbe je sherigo gbɔɔ ki na, ko

nga mîla yo mi yaa nala yεε nari wa ki ni we†.»

²⁸ Zhouiyasi wi kapyegele sanngala konaa kagala ngele fuun wîla pye, ke yen ma yonlogɔ wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sεwe wi ni.

Zhouiyasi wi kunwɔ
(2 Kuro 35.20-27)

²⁹ Zhouiyasi wi wunluwɔ sanga wi ni, a Ezhipiti tara wunlunaŋa Farawɔn Neko wî si kaa yiri ma kari sa malaga gbɔn Asiri tara wunlunaŋa wi ni wa Efirati gbaan wi yɔn na. Kona, a wunlunaŋa Zhouiyasi wî si yiri ma saa Farawɔn wi fili mbe malaga gbɔn wi ni. Eɛn fɔ naa Farawɔn wîla kaa wi yan, a wî suu gbo wa Megido ca†.

³⁰ A wi legbɔɔɔlɔ pɛ suu gboo wi lɛ malaga gbɔnwotoɔ wa ni ma yiri wi ni wa Megido ca ma kari wi ni wa Zheruzalemu ca, ma saa wi le wa wi fanga ki ni. A Zhuda tara woolo pɛ si sinme kpoyi wo Zhouiyasi wi pinambyɔ Yowahazi wi na maa tɛge wunluwɔ pi na wa wi to wi yɔnlɔ.

Zhuda tara wunlunaŋa
Yowahazi wi sanga
(2 Kuro 36.2-4)

³¹ Yowahazi wîla ta yeɛ nafa ma yiri taanri mεε cɛn wunluwɔ pi na. Yenɛge taanri wîla pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca. Pàa pye naa

---

† 23:27 23.27: 1 Wunlu 8.29 † 23:29 23.29: Wunlunaŋa Zhouiyasi wîla yiri ma saa Farawɔn wi fili mbe malaga gbɔn wi ni mboo yege kɔn, janɛgo wiga ka sa malaga gbɔn Babiloni tara fenne pe ni mbe ya pe ni, ko punɛgo na mbe pan mbe to Zhuda tara ti na mbe ya ti ni; 2 Kuro 35.20-24.

no wi yinri Hamutali. Zheremi ŋa wila yiri wa Libina ca wo sumborombyo lawi†.

³² Ŋga ki yen kapege Yawe Yenŋele li yege na, ko Yowahazi wila pye kala li ni fuun ni paa wi teleye pe yen.

³³ Farawon Neko wila wi po yongowɔ ni wa Iribila ca, wa Hamati tara, jango wiga kaa wunluwɔ pi piin wa Zheruzalemu ca naa. A Neko wi si lambo wa Zhuda tara woolo pe na ma yo paa warifuwe toni taanri naa culo cenme tijere konaa te culo nafa ma yiri ke ma yiri tijere kaan wi yeri.

³⁴ A Farawon Neko wi si Zhoziyasi pinambyo Eliyakimu wi tege wunluwɔ pi na wa wi to wi yonlo. A wi suu mege ki kanŋga naa yinri Yehoyakimu. A wi si Yowahazi wi yigi ma kari wi ni wa Ezhipiti tara. Pa wila saa ku wa†.

³⁵ Farawon wila warifuwe naa te ŋa senre yo, Yehoyakimu wila ti kan wi yeri. Een fo mbe ta mbege penjara ti kan Farawon wi yeri, wila tara woolo pe ni fuun nunɔba nunɔba pe penjatara ti jate, ma warifuwe naa te yon ka sho pe ni fuun nunɔba nunɔba pe yeri ma yala pe penjatara ti ni. Ko wila pye mee ta ma Farawon Neko wi penjara ti ta mari kan wi yeri.

*Zhuda tara wunlunana
Yehoyakimu wi sanga
(2 Kuro 36.5-8)*

³⁶ Yehoyakimu wila ta yele nafa ma yiri kanɔgurugo, mee cen wunluwɔ pi na. Yele ke

---

† **23:31 23.31:** 2 Wunlu 23.31; 2 Kuro 36.2 † **23:34 23.34:** Zhere 22.10-12

ma yiri nunḡba wila pye wunluwo pi na wa Zheruzalemu ca. Wi no paa pye naa yinri Zebuda. Uruma ca fenne naḡa Pedaya wo sumborombyo lawi†.

³⁷ Nga ki yen kapege Yawe Yenḡele li yeḡe na, ko wila pye paa wi teleye pe yen kala li ni fuun ni.

24

¹ Yehoyakimu wi wunluwo sanga wi ni, a Babiloni tara wunlunaḡa Nebukanezari wi si pan ma to Zhuda tara ti na. A Yehoyakimu wi si go sogo maa kan ma saa gbɔn fo yeḡe taanri. Een fo ko punḡo na, a wi si yiri ma je Babiloni tara wunlunaḡa wi na naa fonḡo†.

² Kona, a Yawe Yenḡele li si ti a benḡanri pyefenne peḡe yiri wa Kalide tara, naa wa Siri tara, naa wa Mowabu cenḡe li ni konaa wa Amo cenḡe li ni ma pan mbe to Yehoyakimu wi na. Yenḡele laa pe yirige ma pe wa Zhuda tara ti na, jaḡo mbe pe tongo pew mbe yala senre nda laa yo li tunmbyeele, Yenḡele yon senre yofenne pe kan ti ni.

³ Yawe Yenḡele lo laa ti, a ki jologo kagala ke gbɔn pe na, katugu laa pye na jaa mbe Zhuda tara woolo pe purɔ mbe pe wo li yeḡe yeḡe sogowo kapere nda fuun Manase wila pye ti kala na.

⁴ Mbe taga wa ko na naa, Manase wila leḡereḡe gbo mbele paa pye jerēgisaga fu, a pe kasanwa pi wo ma Zheruzalemu ca ki yin lagapyew. Ki kala

---

† **23:36 23:36:** Zhere 22.18-19; 26.1-6; 35.1-19 † **24:1 24:1:** Zhere 25.1-38; Dani 1.1-2

na Yawe Yen̄ɲeɛ li sila pye na jaa mbe pe kala yaga†.

⁵ Yehoyakimu wi kapyegele san̄ɲgala, naa kagala ɲegele fuun wila pye ke yen ma yon̄logɔ wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

⁶ A Yehoyakimu wì si kaa ku ma taga wa wi teleye pe na. A wi pinambyɔ Yehoyakini wì si cɛn wunluwɔ pi na wa wi yon̄lo.

⁷ Ki wagati wi ni, Ezhipiti tara wunlunana wi sila pye na yinrigi wa wi tara mbe saa malaga gbɔɔn pe ni, katugu tara nda fuun wila sho ma ta, Babiloni tara wunlunana wila ti ni fuun ti sho, maga ɛ wa Ezhipiti tara lafogo ki na, fo ma saa gbɔn wa Efirati gbaan wi na.

*Zhuda tara wunlunana
Yehoyakini wi sanga
(2 Kuro 36.9-10)*

⁸ Yehoyakini wila ta yeɛ ke ma yiri kolotaanri mee cɛn wunluwɔ pi na. Yen̄ge taanri wila pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca. Paa pye naa no wi yinri Nehushita. Wila pye Elinatan sumborombyɔ, ma yiri wa Zheruzalemu ca.

⁹ Nga ki yen kapege Yawe Yen̄ɲeɛ li yege na ko wila pye kala li ni fuun ni paa wi to wi yen.

*Paa malingbɔɔnlo censaga kan
Zheruzalemu ca ki tanla
maga yon̄ ton
ma ca woolo pe koli*

¹⁰ Yehoyakini sanga wi ni, Babiloni tara wunlunana Nebukanezari wi malingbɔɔnlo teele

† 24:4 24.4: 2 Wunlu 21.10-16

naa wi malingboonlo pe ni pè si pan mbe to Zheruzalemu ca ki na, mæ malingboonlo censaga kan ca ki tanla maga yon ton.

¹¹ Ma malingboonlo teele pe ta wa malingboonlo censaga ki ni wa ca ki tanla, a Babiloni tara wunlunana Nebukanezari wo jate wì si pan wa ca ki yesinme na.

¹² Kona, a Zhuda tara wunlunana Yehoyakini wì si yiri wa ca ki ni, ma saa wi yeε kan Babiloni tara wunlunana wi yeri, wo naa wi nɔ, naa wi malingboonlo teele, naa wi tara teele konaa wi legboolo pe ni. A Babiloni tara wunlunana wì si pe yigi kasopiile. Ko la yala wunlunana Nebukanezari wi yeε kolotaanri wolo li ni wa wunluwo pi na[†].

¹³ A wì si Yawe Yenɲele li sherigo gbogo yarijende ti ni fuun naa wunluwo go yarijende ti ni fuun ti koli. Izirayeli tara wunlunana Salomo wila yaapire nda fuun gbegele te ni ma tege wa Yawe Yenɲele li sherigo gbogo ki ni, wila ti ni fuun ti gbɔn mari yaari paa yege ɲga na Yawe Yenɲele làa ki yo we[†].

¹⁴ Wila Zheruzalemu ca woolo pe ni fuun pe koli naa tara teele pe ni, naa malingboonlo teele, naa kapyɔ jenfenne konaa fɛenle pe ni fuun pe ni. Pe ni fuun paa pye lere waga ke (10 000); kaawo ca ki fyɔnwɔ fenne poro ce paa koro wa ca ki ni.

¹⁵ Wila Yehoyakini wi yigi ma kari wi ni wa Babiloni tara. Wila wunlunana wi nɔ, naa wi jeele, naa wi legboolo konaa tara ti fannja

[†] 24:12 24.12: Zhere 22.24-30; 24.1-10; 29.1-2   [†] 24:13 24.13: 2 Wunlu 20.17

fenne pe yigi wa Zheruzalemu ma kari pe ni wa Babiloni tara†.

¹⁶ Babiloni tara wunlunaŋa wila malingboonlo waga koloshyen (7 000) pe ni fuun pe yigi ma kari pe ni wa Babiloni, naa kapyo jenfenne naa fæenle poro waga kele (1 000) ni, konaa nambala kotogofenne mbele pe mbaa ya malaga gbɔn pe ni fuun pe ni.

¹⁷ Kona, a Babiloni tara wunlunaŋa wì si Mataniya wi le maa tɛge wunluwo wa Yehoyakini wi yonlo; Mataniya wila pye Yehoyakini wi to jɛɛ. A wì suu mege ki kanŋa naa yinri Sedesiyasi†.

*Zhuda tara wunlunaŋa
Sedesiyasi wi sanga
(Zhere 52.1-3)*

¹⁸ Sedesiyasi wila ta yeɛ nafa ma yiri nunɗba mɛɛ cɛn wunluwo pi na. Yeɛ ke ma yiri nunɗba wila pye wunluwo pi na wa Zheruzalemu ca. Wi nɔ paa pye naa yinri Hamutali. Libina ca fenne naŋa Zheremi wo sumborombyo lawi†.

¹⁹ Nga ki yen kapege Yawe Yenŋeɛ li yege na, ko wila pye kala li ni fuun ni paa Yehoyakimu wi yen.

²⁰ Ki kagala ke ni fuun kaa pye, katugu Yawe Yenŋeɛ laa nawa nɗban Zheruzalemu ca woolo naa Zhuda tara woolo pe ni, fo a li saa pe puro ma pe lali li yeɛ ni. Ko punɗo na, a Sedesiyasi wì si kaa yiri ma je Babiloni tara wunlunaŋa wi na.

---

† **24:15 24:15:** Zhere 22.24-30; 24.1-10; 29.1-2; Eze 17.12 † **24:17 24:17:** Zhere 37.1; Eze 17.13 † **24:18 24:18:** Zhere 27.1-22; 28.1-17

25

*Babiloni tara fenne pàa pan
ma Sedesiyasi wi yigi
wa Zheruzalemu ca
ma kari wi ni
(Zhere 52.3-11)*

¹ Sedesiyasi wi wunluwo pi yeLe kolojere wolo li ni, yenje ke wogo ki pilige ke wogo ki na, a Babiloni tara wunlunaŋa Nebukanezari wì si pan wi malingbɔɔnlɔ pe ni fuun pe ni mbe pan mbe to Zheruzalemu ca ki na. A wì si malingbɔɔnlɔ censaga kan wa ca ki tanla, ma mboro ta wa lugusara ma ca ki maga†.

² Malingbɔɔnlɔ censaga kila koro wa Zheruzalemu ca ki tanla maga yɔn tɔn, fo ma saa gbɔn Sedesiyasi wi wunluwo pi yeLe ke ma yiri nunɗba wolo li na.

³ Ki yeLe li yenje tijere wogo ki pilige kolojere wogo ki na, ma yala funɗo ki nɗban wa ca ki ni, yaakara woro leele pe yeri wa tara ti ni,

⁴ a Babiloni tara fenne pè si ca ki mbogo ki furu ma torosaga wo wa ki ni. A Zhuda tara wunlunaŋa wì si yiri ki yembinε li ni wo naa malingbɔɔnlɔ pe ni fuun pe ni, ma toro wa yeyɔngo nɗa ki yen wa mboro shyen ti sogowo pi ni ki ni, wa wunlunaŋa wi nanɗo kologo ki tanla, mεε Zhuriden gbaan funwa laga falafala kono li le ma kari. Ma si yala Kalide tara fenne†† poro la pye ma ca ki maga.

---

† 25:1 25.1: Zhere 21.1-10; 34.1-5; Eze 24.2 † 25:4 25.4: Kalide tara fenne poro nunɗba poro pàa pye na yinri Babiloni tara fenne. † 25:4 25.4: Eze 33.21

⁵ Eɛn fɔ, a Kalide tara malingbɔɔnlo pè si taga wunlunaŋa wi na maa purɔ ma saa wi yigi wa Zheriko funwa laga falafala ki ni. A wi malingbɔɔnlo pe ni fuun pè si fe ma jaraga.

⁶ A pè si wunlunaŋa wi yigi ma kari wi ni, ma saa wi kan Babiloni tara wunlunaŋa wi yeri wa Iribila ca. A pè si kiti kɔn wi na.

⁷ Sedesiyasi wi pinambiile poro na, pàa pe kɔnlogi wi yege na, ma wo jate wi yengɛɛ ke yaari wi na, mee wi pɔ tuguyenre yongɔwɔ ni maa le ma kari wi ni wa Babiloni ca†.

*Babiloni tara fenne
pàa Zhuda tara woolo sanmbala
pe koli ma kari pe ni
(Zhere 52.12-33)*

⁸ Babiloni tara wunlunaŋa Nebukanezari wi wunluwɔ pi yeɛ ke ma yiri kɔɔjere wolo li ni, yenge kanɔurugo wogo, ki pilige kɔɔshyen wogo ki na, Nebuzaradan ŋa wila pye wunlunaŋa wi laga kɔɔsifenne to ma pye wi tara ti legbɔɔ wa, wì si pan wa Zheruzalemu ca.

⁹ A wì si Yawe Yenɛɛɛ li sherigo gbɔɔ ki sogo, naa wunluwɔ go ki ni, naa Zheruzalemu ca yinre ti ni fuun ti ni. Go ŋga fuun kila pye go jenge wila ki sogo†.

¹⁰ Kalide tara malingbɔɔnlo mbele pàa pye wunlunaŋa wi laga kɔɔsifenne to wi ni, a pè si Zheruzalemu ca mbogo ki jaanri.

¹¹ Leele sanmbala mbele pàa koro wa ca ki ni, naa mbele pàa keli ma pe yeɛ kan Babiloni tara wunlunaŋa wi yeri, konaa leele sanmbala pe ni

† 25:7 25.7: Eze 12.13 † 25:9 25.9: 1 Wunlu 9.8

fuun pe ni, Nebuzaradan ŋa wila pye wunlunaŋa wi laga kɔɔsifenne to wì si pe koli ma kari pe ni.

¹² Konaa ki ni fuun, wunlunaŋa wi laga kɔɔsifenne to wila ti a Zhuda tara ti fyɔnwɔ fenne pèle koro wa tara ti ni, jango paa ɛɛzen keere ti fali paa keere koon.

¹³ Tuguyenre tiyagala ŋgele kaa pye wa Yawe Yenŋele li sherigo gbɔgo ki ni, naa tuguyenre wotoroye pe ni konaa tuguyenre jogoyaraga gbegebeŋge ŋga kila pye wa Yawe Yenŋele li sherigo gbɔgo ki ni, Kalide tara fenne paa ti gbɔn mari yaari, mee ki tuguyenre ti le ma kari ti ni wa Babiloni ca†.

¹⁴ Tuguyenre negedagala, naa conro koliyaara, naa gbegele, naa wɔjɛŋgele konaa tuguyenre yaara nda fuun paa pye na gbegele ti ni wa Yawe Yenŋele li sherigo gbɔgo ki ni, paa ti le ma kari ti ni fun†.

¹⁵ Nanganra leyaara to naa tonmo mba pe maa yanragi yanragi pi leyaara ti ni, wunlunaŋa wi laga kɔɔsifenne to wila ti le fun ma kari ti ni, yaraga ŋga fuun kila pye te wogo konaa yaraga ŋga fuun kila pye warifuwe wogo wila ki le†.

¹⁶ Tuguyenre tiyagala shyen, naa jogoyaraga gbegebeŋge konaa wotoroye mbele Salomo wila gbegele ma tɛge wa Yawe Yenŋele li sherigo gbɔgo ki ni, lere saa ya mbege tuguyenre ti nuguwo pi jen mboo ko.

¹⁷ Ki tiyagala ke ni fuun nungba nungba ke titonlowo pila pye metere kolɔjere kolɔjere. Paa

---

† 25:13 25:13: 1 Wunlu 7.15-26; 2 Kuro 3.15-17; 4.2-5 † 25:14 25:14: 1 Wunlu 7.45; 2 Kuro 4.16 † 25:15 25:15: 1 Wunlu 7.45-51

gona tonyaara gbegele ke na tuguyenre ni. Ti nungba nungba pyew ti yagawa pila pye meterere nungba nungba naa kongo. Paa tuguyenre mere naa girenadi tige pire yanlere gbegele mari le gona tonyaara ti na mari fere ti ni. Ti ti ni fuun tila pye tuguyenre. Tiyagala ke shyen kaa pye cenlomo nungba ma pinle ke mere ti ni.

¹⁸ Wunlunana wi laga korosifenne to wila saraga wofenne to Seraya wi yigi, naa saraga wof Sofoni na wila pye wi kee yigifo wi ni konaa saraga wofenne taanri mbele paa pye na Yawe Yennele li sherigo gbogo yeyongo ki korosi pe ni.

¹⁹ Wila ca ki legboo wa yigi wa ca ki ni, wo la pye malingboonlo pe go na, naa Zhuda tara wunlunana wi yerifenne kangurugo mbele paa koro wa ca ki ni pe ni, naa malingboonlo ngbelege to wi sewe yonlogofa na wila pye na leele pe lee na pe nii malingboonlo pe ni wi ni, konaa Zhuda tara nambala nafa taanri mbele paa koro wa ca ki ni pe ni.

²⁰ Wunlunana wi laga korosifenne to Nebuzaradan wila pe yigi ma kari pe ni, ma saa pe kan Babiloni tara wunlunana wi yeri wa Iribila ca.

²¹ A Babiloni tara wunlunana wi si ti a pe pe gbon ma pe gbo wa Iribila ca, wa Hamati tara. Pa Zhuda tara woolo paa pe koli ma yiri pe ni, wa pe tara ma kari pe ni wa kulowo pi ni yeen.

*Nbukanezari wila Gedaliya
wi tege Zhuda tara ti go na
(Zhere 40.7-9; 41.1-3)*

²² Kona, Babiloni tara wunlunana Nebukanezari wila leele mbele yaga wa Zhuda

tara, a wì si Ahikamu pinambyo Gedaliya wi tɛgɛ pe go na. Gedaliya wìla pye Shafan wi pishyenwoo.

²³ Naa Zhuda tara malingboonlo teelee poro naa pe malingboonlo pe ni pàa kaa ki logo ma yo Babiloni tara wunlunaŋa wìla Gedaliya wi tɛgɛ Zhuda tara ti go na, a pè si kari wa Gedaliya wi yeri wa Mizipa ca. Poro la wele Netaniya pinambyo Ishimayeli, naa Kareya pinambyo Yohana, naa Tanihumeti pinambyo Seraya ŋa wìla yiri wa Netofa ca wi ni, naa Maaka setirige pyo Yaazaniya wi ni konaa nambala mbele pàa pinle pe ni.

²⁴ A Gedaliya wì si wugu ma ki malingboonlo teelee poro naa pe woolo pe kan ma yo fo: «Yaga kaa fyɛ Kalide tara teelee pe yɛgɛ mbe yo pe yaa kala la pye ye na. Ye koro laga tara ti ni, yaa tunŋgo piin Babiloni tara wunlunaŋa wi kan, kona ye yaa yeyinŋge ta†.»

²⁵ Eɛn fo, yelee li yenŋge koloshyen wogo ki na, Zhuda tara wunlunaŋa wi setirige piile pe ni, Netaniya pinambyo Ishimayeli ŋa wìla pye Elishama pishyenwoo, wì si lere ke le ma taga wi yɛɛ na, mee pan ma to Gedaliya wi na maa gbɔn maa gbo, wo naa Zhufuye naa Kalide tara fenne mbele fuun pàa pye wi ni wa Mizipa ca pe ni†.

²⁶ Kona, Zhuda tara fenne pe ni fuun, maga le lepigile ke na fo ma saa ki wa legboolo pe na, konaa malingboonlo teelee pe ni, a pè si yiri ma fe ma kari wa Ezhipiti tara, katugu pàa pye na

---

† 25:24 25.22-24: Zhere 40.7-9 † 25:25 25.25: Zhere 41.1-3

fye Kalide tara fenne pe yegε†.

*Babiloni tara wunlunana
wila Yehoyakini wi wo
wa kaso wi ni
(Zhere 52.31-34)*

²⁷ Zhuda tara wunlunana Yehoyakini wi yigingolo ma kari wi ni wa kulowo pi ni, ki yeε nafa ma yiri ke ma yiri koloshyen wolo li yenge ke ma yiri shyen wogo, ki pilige nafa ma yiri koloshyen wogo ki na, Babiloni tara wunlunana Evili Merodaki wi wunluwo pi yeε kongbanna li ni, a wi si kagbaraga pye Zhuda tara wunlunana Yehoyakini wi kan maa wo wa kaso wi ni.

²⁸ A wi si sentanra yo wi ni. Wunlumbolo sanmbala mbele fuun pāa yigi, a pē saa koro wa Babiloni tara wunlunana wi ni wa Babiloni, wila Yehoyakini wi tege poro pe ni fuun go na.

²⁹ Wila ti a pē Yehoyakini wi kaso yariporō ti wo wi na. Yehoyakini wila pye na nii wi ni suyi wi yinwege piliye sannya yi ni fuun yi ni.

³⁰ Babiloni tara wunlunana wila pye na Yehoyakini wi kala li yongō wi kan pilige pyew wi yinwege piliye sannya yi ni fuun yi ni.

---

† 25:26 25.26: Zhere 43.5-7

CXXXV

**Bibulu Jinmiire ni
Sénoufo, Djimini: Bibulu Jinmiire ni Bible**

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Djimini Senoufo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source
files dated 29 Jan 2022

a4863791-1c91-5f31-9a8f-034a18a2f8d8